

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ επιθεώρηση

Περιοδικό Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου

No. 59
Μαρ.- Ιουν. 2024

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Διοικητής ΑΔΙΣΠΟ
Υποπύραρχος (Ι) Ευάγγελος Τουρβαλής

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ατχος (Μ) Κωνσταντίνος Κυριάκου ΠΝ
Σμχος (Ι) Χαρίτων Χαρούσης
Σμχος (Ι) Δημήτριος Μήτρου
Σχης (ΠΖ) Αστέριος Ντίνας
Σχης (ΠΒ) Σεγκούνας Γεώργιος
Σχης (ΠΒ) Αναστάσιος Μπλέτσας
ΜΥ Α' ΣΞ Δρ. Αικατερίνη Μπάλλα
ΜΥ Α' ΠΑ Ελευθερία Καρατσίν

ΘΕΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΑΡΘΡΩΝ - ΣΥΝΤΑΞΗ ΥΛΗΣ

ΜΥ Α' ΣΞ Δρ. Αικατερίνη Μπάλλα

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΧΕΔΙΑΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

ΜΥ Α' ΠΑ Ελευθερία Καρατσίν

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Αλχίας (ΤΘ) Σταύρος Αμανατίδης

ΕΠΙΛΟΓΗ - ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΚΟΝΑΣ

ΜΥ Α' ΠΑ Ελευθερία Καρατσίν

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Σμχος (Ι) Χαρίτων Χαρούσης

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Ταγματάρχης (ΠΖ) Χρήστος Μπασιούκας
Ταγματάρχης (ΕΜ) Ηλίας Ματζιρίδης
Αντισυνταγματάρχης (ΠΖ) Γεώργιος Κουκάκης
Υποπλοίαρχος (Ο) Αλεξάνδρα Κεχρινιώτη ΠΝ
Αντισμήναρχος (ΕΑ) Ιωάννης Ν. Μέντης
Δρ. Ξένια Ελευθερίου, Επιστημονική Υπεύθυνη
Εβραϊκού Μουσείου Θεσσαλονίκης

ΟΡΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στη Διακλαδική Επιθεώρηση δημοσιεύονται:

- Επιστημονικές εργασίες, διαλέξεις και άρθρα εξωτερικών ομιλητών, συνεργατών, εκπαιδευτών και σπουδαστών της Σχολής για θέματα διακλαδικού ενδιαφέροντος, άμυνας, ασφάλειας, στρατηγικής, γεωπολιτικής και διεθνών σχέσεων, ιστορίας, πολιτισμού, συμμαχικού και διεθνούς ενδιαφέροντος, επιχειρησιακής τέχνης και δογμάτων, επικοινωνίας, ηγεσίας-διοικητικής και ενημερωτικά θέματα γενικού και επαγγελματικού ενδιαφέροντος για το προσωπικό των ΕΔ.
 - Συμπεράσματα ή αποσπάσματα από σεμινάρια, ημερίδες και δημομιρίες που διοργανώνει ή συμμετέχει η Σχολή.
 - Εκπαιδευτικές και λοιπές δραστηριότητες της Σχολής
- Για τα προς δημοσίευση κείμενα ζητούνται οι παρακάτω προδιαγραφές:

- Η αρχική γραμματική και συντακτική επιμέλεια του κειμένου είναι αρμοδιότητα του συγγραφέα. Οποιοδήποτε κείμενο πρέπει να παραδίδεται γραμμένο στα ελληνικά και σε επίσημη δημοτική γλώσσα.
 - Τα άρθρα και οι εργασίες πρέπει να περιλαμβάνουν πλήρη επιστημονική τεκμηρίωση με την παράθεση παραπομπών σε έγκριτη βιβλιογραφία.
 - Το μέγεθος κάθε άρθρου/δημοσίευσης δε θα πρέπει να υπερβαίνει τις 3.000 λέξεις (περιλαμβάνονται εισαγωγή, κυρίως σώμα χωρισμένο σε ενότητες, τυχόν συμπεράσματα/προτάσεις, επίλογος και υποσημειώσεις και λεζάντες φωτογραφιών).
 - Οι βιβλιογραφικές παραπομπές παρατίθενται με υποσημειώσεις στο τέλος κάθε σελίδας (footnote reference style) και έχουν ενιαία αρίθμηση (1, 2, 3 κ.ο.κ.). Όταν χρησιμοποιείται η ίδια πηγή, στην επόμενη υποσημείωση αναγράφεται μια πιο σύντομη μορφή αναφοράς σε αυτή. Στο τέλος του άρθρου παρατίθεται η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήσε ο συγγραφέας. Για τις παραπομπές και τη βιβλιογραφία στο περιοδικό χρησιμοποιείται το πρότυπο Chicago 17.
 - Δε θα δημοσιεύονται άρθρα και άλλα κείμενα που δεν τεκμηριώνεται το περιεχόμενό τους ή που περιέχουν διαβαθμισμένες πληροφορίες, απρεπή/ακραία γλώσσα ή/και προσβλητικές εκφράσεις, σχόλια και αιχμές πολιτικής φύσης και περιεχόμενο άσχετο με το σκοπό και τη θεματολογία του περιοδικού.
- Για τα προς δημοσίευση κείμενα ισχύουν γενικά τα εξής:
- Η συντακτική επιτροπή διατηρεί το δικαίωμα προσαρμογής του κειμένου μετά από κατάλληλη γραμματική και συντακτική επεξεργασία, χωρίς να αλλοιώνεται το περιεχόμενό του.
 - Η δημοσίευση ενός κειμένου δε σημαίνει απαραίτητα και την αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα από την ΑΔΙΣΠΟ.
 - Το υλικό που παραδίδεται προς δημοσίευση δεν επιστρέφεται, ανεξάρτητα αν δημοσιευθεί ή όχι.

Το περιοδικό "Διακλαδική Επιθεώρηση"
δημοσιεύεται και στο διαδίκτυο

www.adispo.mil.gr

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

Υπηρεσία Αεροπορικών Εκδόσεων (ΥΑΕ)

ΔΙΑΝΟΜΗ

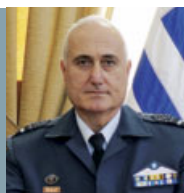
Υπουργεία, Πρεσβείες, Προξενία, Μουσεία,
Γενικά Επιτελεία, Στρατιωτικοί Σχηματισμοί,
ΓΕΕΦ, ΣΕΘΑ, Στρατιωτικές Σχολές,
Σπουδαστές ΑΔΙΣΠΟ,
ΑΕΙ, Ινστιτούτα και Ερευνητικά Ιδρύματα

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ
Γεωργικής Σχολής 29, ΤΚ 55535 Θεσσαλονίκη
Τηλ. 2310 472603, FAX 2310 471710
e-mail: info@adispo.gr

Πρόλογος

του Υποπτεράρχου Ευάγγελου Τουρβαλή
Διοικητού Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου

“Όλη η περιβόητη τεχνολογική μας πρόοδος -ο ίδιος ο πολιτισμός μας- είναι σαν ένα τσεκούρι στα χέρια ενός ψυχοπαθούς”

Αλβέρτος Αϊνστάιν

Η ανθρωπότητα έχει «αναλωθεί» σε επιτεύγματα που αποσκοπούσαν πάντα στη μακροπρόθεσμη βελτίωση της ποιότητας της ζωής. Και αυτό είναι το παράδοξο της σύγχρονης εποχής, όπου η οικονομική ευημερία, η κοινωνική πρόοδος, οι τεχνολογικές και επιστημονικές κατακτήσεις, δυστυχώς, δεν έχουν διασφαλίσει σταθερότητα και ασφάλεια στον κόσμο μας.

Οι πολεμικές συγκρούσεις πολλαπλασιάζονται και επηρεάζουν τη δυναμική της παγκόσμιας ασφάλειας και οικονομίας και τις γεωπολιτικές συμμαχίες, ενώ δοκιμάζουν τους λαούς, αφήνοντας ένα θλιβερό ανθρωπιστικό αποτύπωμα. Ο ακόμα επίμονος πόλεμος Ρωσίας-Ουκρανίας, αλλά και οι πλέον πρόσφατες εξελίξεις στο Ισραήλ και την Παλαιστίνη αποδεικνύουν πόσο εύθραυστη είναι η διεθνής ισορροπία και πόσο τάχιστα αυτή διαταράσσεται μπροστά σε οικονομικά, γεωπολιτικά και άλλα συμφέροντα.

Ο φόβος των εθνικών απειλών «επιτάσσει» την ενίσχυση της άμυνας, η οποία μεταφράζεται ως αύξηση των αμυντικών δαπανών παγκοσμίως, αλλά και ως τάση για την υιοθέτηση μιας ενιαίας αμυντικής πολιτικής, κατά το πρότυπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στον αντίποδα της επίδειξης της στρατιωτικής ισχύος, επιστρατεύεται, επιπλέον, και η αμυντική διπλωματία ως μέσο για την επίτευξη πολιτικών στόχων και τη διατήρηση της εθνικής ασφάλειας των κρατών, ιδιαιτέρως δε, των μικρών, περιφερειακών δυνάμεων. Διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες, κοινές εκπαιδεύσεις, ειρηνευτικές-ανθρωπιστικές αποστολές, συμφωνίες εξοπλισμών αποτελούν μερικά μόνο παραδείγματα των διακρατικών αλληλεπιδράσεων, που αποσκοπούν στην γεωπολιτική επιβίωση, ακεραιότητα και ασφάλεια.

Μείζον ζήτημα στην παγκόσμια πολιτική σκηνή αποτελεί, επίσης, η προστασία του περιβάλλοντος και η βιώσιμη ανάπτυξη. Ο πλανήτης δοκιμάζεται από την κλιματική αλλαγή, η οποία σε συνδυασμό με την ενεργειακή κρίση «καλούν» σε υιοθέτηση νέων στρατηγικών σχεδίων που θέτουν στο επίκεντρο την πράσινη ανάπτυξη και καινοτομία.

Οι προκλήσεις που ταλανίζουν τον σύγχρονο κόσμο είναι πολλές και πολυεπίπεδες και απαιτούν παγκόσμια σύμπλευση για την ουσιαστική αντιμετώπισή τους. Στο παρόν τεύχος, θα επιχειρήσουμε να φωτίσουμε έστω και ακροθιγώς (εκ των πραγμάτων) κάποιες πτυχές της σύγχρονης, διαρκώς μεταβαλλόμενης πραγματικότητας, ελπίζοντας να δώσουμε τροφή για σκέψη στους αναγνώστες μας.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Υποπτεράρχος (Ι) Ευάγγελος Τουρβαλής είναι ο Διοικητής της Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΓΕΕΘΑ). Κατάγει από τη Μυτιλήνη. Εισήλθε στη Σχολή Ικάρων το 1985 και ονομάστηκε Ανθυποσημαγός το 1989. Υπηρέτησε σε Μονάδες Μαχητικών Αεροσκαφών έχοντας συμπληρώσει πάνω από 3500 ώρες πτήσης σε αεροσκάφη T-41D, T-37B/C, T-2E, F-5A/B, F-16 Block 30 και C130. Διετέλεσε Διευθυντής του Κλάδου Επιχειρήσεων της Διοίκησης Αεροπορικής υποστήριξης (ΔΑΥ/Α· ΚΛΑΔΟΣ), Διευθυντής του Κέντρου Ασφάλειας Πτήσεων και Εδάφους του Γενικού Επιτελείου Αεροπορίας (ΓΕΑ/ΚΕΑΠΕ), Διευθυντής Εκπαίδευσης του Αρχηγείου Τακτικής Αεροπορίας (ΑΤΑ/Β2), Διοικητής της 130 Σμηναρχίας Μάχης, Τμηματάρχης στη Διεύθυνση Επιχειρησιακής Σχεδίασης - Στοχοποίησης του Αρχηγείου Τακτικής Αεροπορίας (ΑΤΑ/Α1/1), Επιτελής στη Διεύθυνση Επιχειρησιακής Σχεδίασης - Επιχειρήσεων του Αρχηγείου Τακτικής Αεροπορίας (ΑΤΑ/Α1/3), Σπουδαστής στην Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (Α.Δ.Σ.ΠΟ), Επιτελής στο τμήμα Εκπαίδευσης της 111 ΠΜ, Διοικητής Σμήνους της 111ΠΜ/330Μ, Ιπτάμενος της 111ΠΜ/330Μ και 113ΠΜ/343Μ, και τέλος Εκπαιδευόμενος στην 111ΠΜ/ΣΜΕΤ και 120 ΠΕΑ. Έχει Διατελέσει Ακόλουθος Άμυνας στην πρεσβεία της Ελλάδας στο Νέο Δελχί (ΑΚΑΜ/Ινδίας) Είναι κάτοχος Μεταπτυχιακού τίτλου (MsC) στην Επιχειρησιακή Έρευνα (Operations Research) από το Naval Postgraduate School (ΗΠΑ) και στα Πληροφοριακά συστήματα από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΠΑΤΡΑ). Ομιλεί την Αγγλική γλώσσα. Είναι έγγαμος και έχει δύο παιδιά.

Περιεχόμενα

Άρθρα Εξωτερικών Συνεργατών,
Εκπαιδευτών, Σπουδαστών της Σχολής
& Ιστορικά - Αρχαιακά Κείμενα

"Η πολεμική σύγκρουση Ρωσίας-Ουκρανίας υπό το πρίσμα
του επιθετικού ρεαλισμού"

του Ταγματάρχη (ΠΖ) Χρήστου Μπασιούκα

1

"Η επίπτωση της κλιματικής αλλαγής στη λειτουργία των ΕΔ
και τις μελλοντικές επιχειρήσεις. Καθορισμός του πλαισίου
συνδρομής των ΕΔ στον κρατικό μηχανισμό κατά τις επιχειρήσεις
αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών. Αναγκαία υποστήριξη
σε υλικά - μέσα - υποδομές"

του Ταγματάρχη (ΕΜ) Ηλία Ματζιρίδη

14

"Η Αμυντική Διπλωματία της Ελλάδας.
Η ήπια ισχύς της σκληρής ισχύος"

του Αντισυνταγματάρχη (ΠΖ) Γεώργιου Κουκάκη

28

"Αμυντικές Δαπάνες: Ορισμός - Σύγχρονες Τάσεις -
Μέσο προς την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση"

της Υποπλοιάρχου (Ο) Αλεξάνδρας Κεχρινιώτη ΠΝ

41

"Ευελιξία συστημάτων ηλεκτρικής ενέργειας για εξισορρόπηση παραγωγής και
ζήτησης με υψηλή διείσδυση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ)"

του Αντισμήναρχου Ελεγκτή Αεράμυνας Ιωάννη Ν. Μέντη

52

Πολιτιστικά Μονοπάτια

"Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης"

της Δρ. Ξένιας Ελευθερίου

Επιστημονική Υπεύθυνη

Εβραϊκού Μουσείου Θεσσαλονίκης

66

Δραστηριότητες της ΑΔΙΣΠΟ

- 77 ————— Τελετή Παράδοσης - Παραλαβής
78 ————— Τελετή Αποφοίτησης 1ης Σειράς Αξιωματικών
Κοινού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών

Σχολεία-Ημερίδες-Διαλέξεις

- 79 ————— Common Security and Defense Policy
Orientation Course (CSDP Orientation Course)
80 ————— PM2 Project Management Methodology
81 ————— Διημερίδα: «Εθνική Άμυνα, Ψηφιακή Εποχή
& Νέα Γεωστρατηγική»
Ημερίδα: «Προσφυγή στη Χάγη για την οριοθέτηση
των θαλασσίων ζωνών μας»
82 ————— Διάλεξη Αναπλ. Γεν. Διευθυντή ΓΔΑΕΕ
Αντιστράτηγου ε.α Μισαήλ Παπαδάκη
83 ————— Ημερίδα: «101 χρόνια από την Συνθήκη της Λωζάννης»
84 ————— Advanced Modular Training (AMT 2a)
85 ————— Σεμινάριο με θέμα «Ψυχική Υγεία και Επιχειρησιακό Στρες στο
Προσωπικό των Ενόπλων Δυνάμεων»
86 ————— 19th Common Security and Defense Policy (CSDP)

Εκπαιδευτικές επισκέψεις ΑΔΙΣΠΟ

- 87 ————— Επίσκεψη Σχολής στην 110ΠΜ & στο Ρούπελ

Επισκέψεις Ξένων Αποστολών και Προσωπικότητων:

- 88 ————— European Higher Military Education
Working Group (EHMEWG)
Επίσκεψη Υπουργού Άμυνας Κυπριακής Δημοκρατίας
Εκπαιδευτική Επίσκεψη αντιπροσωπείας του Royal College of
Defence Studies (RCDS) του Ηνωμένου Βασιλείου
89 ————— Εκπαιδευτική Επίσκεψη αντιπροσωπείας του Rakovski National
Defence College (RNDC) της Βουλγαρίας

Επισκέψεις Στρατιωτικής Ηγεσίας

- 90 ————— Επίσκεψη ΥΦΕΘΑ & Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΕΘΑ
91 ————— Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΝ, ΓΕΑ & ΓΕΣ
Διεξαγωγή Άσκησης «ΑΤΛΑΣ»
92 ————— Πασχαλινή Εκδήλωση 1ου Ενιαίου Ειδικού Επαγγ.
Γυμνασίου-Λυκείου Ανατ. Θεσσαλονίκης
93 ————— Προσκυνηματική Επίσκεψη στο Όρος
94 ————— Τελετή Αποφοίτησης 21ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ

96

Η Βιβλιοθήκη μας

98

Απάνθισμα Σοφίας: «Διπλωματία»

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΔΙΣΠΟ

Ίδρυση της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ)

Με απόφαση του Υφυπουργού Εθνικής Άμυνας (Φ.022/27/158782/Σ.4405/25 Ιουλ 2003/ΥΕΘΑ/ΓΕΕΘΑ/ΔΙΔΥΠ&ΟΡΓ.) συγκροτήθηκε η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ). Την 1η Οκτωβρίου 2003 εκδόθηκε ο Νόμος υπ' αριθ. 3186 (ΦΕΚ230/Τεύχος Πρώτο) για την ίδρυση της ΑΔΙΣΠΟ.

Ως ημερομηνία έναρξης λειτουργίας της Σχολής καθορίστηκε η 9η Σεπτεμβρίου 2003, ημερομηνία κατά την οποία εκλήθη να φοιτήσει η 1η Εκπαιδευτική Σειρά (Ε.Σ).

Στις 27 Οκτ 2003 πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια της Σχολής παρουσία της Πολιτικής και Στρατιωτικής Ηγεσίας του ΥΕΘΑ.

Έδρα της Σχολής

Η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου έχει την έδρα της στο στρατόπεδο "Ταξιάρχου Λασκαρίδη Κωνσταντίνου" στη Θεσσαλονίκη, όπου έως το έτος 2003 λειτουργούσε η Ανώτατη Σχολή Πολέμου του Στρατού Ξηράς (ΑΣΠ).

Έμβλημα της Σχολής

Το έμβλημα της Σχολής αποτελείται από το αντίστοιχο έμβλημα του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας (ΓΕΕΘΑ) με τα σύμβολα των τριών Κλάδων (κράνος, άγκυρα, φτερά) και την προσθήκη ενός βιβλίου και ενός ξίφους που κόβει τον «Γόρδιο Δεσμό». Η σύνθεση συμβολίζει τη δύναμη και την αποφασιστικότητα που δίδει η γνώση για την επίλυση κάθε προβλήματος, μέσω του διακλαδικού σχεδιασμού. Η φράση «ΕΝ ΤΗ ΕΝΩ-ΣΕΙ Η ΙΣΧΥΣ», που αναγράφεται στο επάνω μέρος του εμβλήματος, τονίζει τον διακλαδικό χαρακτήρα της Σχολής.

"Η πολεμική σύγκρουση Ρωσίας- Ουκρανίας υπό το πρίσμα του επιθετι- κού ρεαλισμού"¹

του Ταγματάρχη (ΠΖ) Χρήστου Μπασσιούκα

Εισαγωγή

Η πολεμική σύγκρουση Ρωσίας-Ουκρανίας, η οποία έλαβε χώρα στις 24 Φεβρουαρίου 2022 έχει οδηγήσει αρκετούς πολιτικούς αναλυτές να θεωρούν την υπόψη πολεμική σύγκρουση ως ξεκάθαρο σημάδι της έναρξης ενός νέου Ψυχρού Πολέμου.

Μία από τις θεωρίες των Διεθνών Σχέσεων, η οποία μπορεί να χρησιμεύσει για την περιπτωσιολογική μελέτη (case study) της εν λόγω πολεμικής σύγκρουσης είναι αυτή του επιθετικού ρεαλισμού. Συνεπώς, θα εξεταστεί η εγκυρότητα των θέσεων της εν λόγω θεωρίας, αναφορικά με την υπόψη πολεμική σύγκρουση και κατόπιν θα εντοπιστούν οι πιθανές εφαρμογές που προκύπτουν, οι οποίες άπτονται των εθνικών συμφερόντων και των Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ).

Επιθετικός Ρεαλισμός - Ιστορική Αναδρομή

Μεταξύ των πρόδρομων της σχολής του ρεαλισμού, συγκαταλέγονται λόγω των έργων τους, ο Θουκυδίδης (Ιστορία του Πελοποννησιακού Πολέμου) και ο Machiavelli (Ο Ηγεμών). Ο κλασικός ρεαλισμός θεμελιώνεται τυπικά τον 20ο

1. Το παρόν άρθρο αποτελεί περίληψη της διατριβής του Τχη (ΠΖ) Χρήστου Μπασσιούκα, κατά τη φοίτηση του στην ΑΔΙΣΠΟ (20η ΕΣ). Η εν λόγω διατριβή συγκέντρωσε την 1η κατά σειρά υψηλότερη βαθμολογία.

αιώνα, με τα έργα του E. H. Carr (Η Εικοσαετής Κρίση) και του Hans Morgenthau (Η Πολιτική μεταξύ των Εθνών). Οι κλασικοί ρεαλιστές θεωρούν ότι η ανθρώπινη φύση είναι εξ' ορισμού κακή, συνεπώς και τα κράτη ωθούνται σε έναν αέναο αγώνα για την αύξηση της ισχύος τους (Baylis, Smith & Owens 2008, 190).

Στη συνέχεια τη σκυτάλη έλαβαν οι δομικοί ρεαλιστές, με τον Kenneth Waltz (Ο Άνθρωπος, το Κράτος και ο Πόλεμος), οι οποίοι αντίθετα θεώρησαν ότι η συμπεριφορά των κρατών στη διεθνή σκηνή οφείλεται στην στην άναρχη δομή του διεθνούς συστήματος. Έπειτα, ο John J. Mearsheimer, καθηγητής Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου του Σικάγο, με το έργο του: «Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων», θεμελίωσε τη θεωρία του επιθετικού (δομικού) ρεαλισμού².

Θεμελιώδεις Υποθέσεις Θεωρίας Επιθετικού Ρεαλισμού

Οι 5 βασικές υποθέσεις της εν λόγω θεωρίας, είναι οι κάτωθι (Mearsheimer 2011, 79-83):

- Το διεθνές σύστημα είναι άναρχο, δηλαδή δεν υπάρχει μία παγκόσμια οργανωτική αρχή, η οποία να υφίσταται υπεράνω των κρατών.
- Κάθε μεγάλη δύναμη αποτελεί πιθανή πηγή κινδύνου, διότι δύναται οποτεδήποτε να πλήξει στρατιωτικά τα άλλα κράτη.
- Τα κράτη δεν δύνανται ποτέ να είναι σίγουρα για τις προθέσεις των άλλων κρατών.
- Η επιβίωση είναι ο πρωταρχικός σκοπός των μεγάλων δυνάμεων, ο οποίος επιδιώκεται με κάθε κόστος.
- Οι μεγάλες δυνάμεις δρουν ορθολογικά και όχι αλόγιστα. Όποτε αυτές ενεργούν λανθασμένα, αυτό οφείλεται σε λανθασμένες εκτιμήσεις.

Αυτοβοήθεια-Ισχύς-Φόβος

Οι πέντε προϋποθέσεις, συνδυαζόμενες μεταξύ τους, δημιουργούν τρία γενικά πρότυπα συμπεριφοράς στις μεγάλες δυνάμεις (Mearsheimer 2011, 83-86):

- Φόβος: Υφίσταται φόβος μεταξύ των κρατών, συνεπώς αυτά προβαίνουν σε ενέργειες οι οποίες μεγιστοποιούν την ισχύ τους σε βάρος των άλλων κρατών, γεγονός το οποίο προκαλεί την αντίδραση τους (δίλημμα ασφαλείας).
 - Αυτοβοήθεια: Τα κράτη θα πρέπει να στηρίζονται στις δικές τους ικανότητες για την επιβίωσή τους.
2. Κατόπιν αυτού, ο Kenneth Waltz και οι συν αυτό θεωρητικοί, συγκαταλέγονται πλέον στον αμυντικό (δομικό) ρεαλισμό.

² Διακλαδική Επιθεώρηση

- **Ισχύς:** Επομένως για να επιβιώσουν τα κράτη, επιδιώκουν να μεγιστοποιήσουν την ισχύ τους, εις βάρος των άλλων κρατών. Η εν λόγω ισχύς χωρίζεται σε στρατιωτική (στρατό ξηράς, ναυτικό, αεροπορία και πυρηνικό οπλοστάσιο) και λανθάνουσα (πληθυσμιακό και οικονομικό μέγεθος).

Στρατηγικές Επιβίωσης Κρατών

Οι μεγάλες δυνάμεις εξασφαλίζουν πρώτα την κυριαρχία στην περιφέρειά τους και στη συνέχεια εμποδίζουν τις άλλες δυνάμεις να επιτύχουν το ίδιο στην δική τους. Απώτερος σκοπός όλων είναι η παγκόσμια ηγεμονία, το οποίο είναι αδύνατο, λόγω της ύπαρξης μεγάλων υδάτινων εκτάσεων (θάλασσες-ωκεανοί), οι οποίες περιορίζουν την προβολή της χερσαίας στρατιωτικής ισχύος.

Συνεπώς οι μεγάλες δυνάμεις δεν επιδιώκουν τη διατήρηση του status quo και οι στρατηγικές που χρησιμοποιούν για την επίτευξη των ανωτέρω Αντικειμενικών Σκοπών τους (ΑΝΣΚ), είναι οι παρακάτω (Mearsheimer 2011, 318-343):

- **Πόλεμος**
- **Εκβιασμός:** Δύσκολα επιτυγχάνεται, διότι οι μεγάλες δυνάμεις συνήθως δεν υποκύπτουν σε εκβιασμούς.
- **Πρόκληση πολέμου προς κατατριβή τρίτων (bait and bleed):** Ένα κράτος παρασύρει τους αντίπαλούς του σε μακροχρόνια πολεμική διένεξη μεταξύ τους.
- **Κατατριβή τρίτων (bloodletting):** Το κράτος εξασφαλίζει ότι όταν οποιοσδήποτε αντίπαλος του εμπλέκεται σε μία πολεμική σύγκρουση, αυτή θα είναι παρατεταμένη και καταστροφική.
- **Η εξισορρόπηση (balancing) και η μεταφορά βαρών (buck passing):** Οι κυριότερες στρατηγικές που εφαρμόζουν οι μεγάλες δυνάμεις, με σκοπό να μην επιτρέψουν σε «επιθετικά» κράτη να ανατρέψουν δυσμενώς την ισορροπία ισχύος (status quo). Κατά την εξισορρόπηση το απειλούμενο κράτος αναλαμβάνει το ίδιο το βάρος της αποτροπής/σύγκρουσης, ενώ στην μεταφορά των βαρών, οι εν λόγω ευθύνες μεταφέρονται σε άλλο κράτος και το απειλούμενο κράτος παραμένει θεατής.
- **Κατευνασμός (appeasement) και πρόσδεση στο άρμα του αντιπάλου (bandwagoning):** Δεν είναι επιθυμητές κατά τον Mearsheimer, διότι παραχωρούν ισχύ σε αντίπαλα κράτη.

Οφέλη και Περιορισμοί της Θεωρίας

Οφέλη της θεωρίας (Mearsheimer 2011, 35-38):

- Επεξηγείται η συμπεριφορά των μεγάλων δυνάμεων (διαρκή αναζήτηση ισχύος εις βάρος των άλλων).

- Επιχειρείται η πρόβλεψη των μελλοντικών ενεργειών των μεγάλων δυνάμεων.
- Η θεωρία είναι και «κανονιστική» (prescriptive), δηλαδή τα κράτη οφείλουν να δρουν σύμφωνα με τις επιταγές του επιθετικού ρεαλισμού, ειδαλλώς διακινδυνεύουν την επιβίωση τους.

Περιορισμοί της θεωρίας (Mearsheimer 2011, 29-30 & 38-41):

- Η θεωρία επικεντρώνεται στις μεγάλες δυνάμεις, διότι αυτές ασκούν τη μεγαλύτερη επιρροή.
- Εμφανίζονται περιορισμοί-αντιφάσεις στην ερμηνεία ορισμένων ιστορικών γεγονότων, λόγω της πολυπλοκότητάς τους. Επιπλέον, ο επιθετικός ρεαλισμός λαμβάνει υπόψη ορισμένους παράγοντες ενώ αγνοεί άλλους (πχ αντιμετωπίζει τα κράτη σαν «μαύρα κουτιά») (Mearsheimer 2011, 38-41).

Πολεμική Σύγκρουση Ρωσίας-Ουκρανίας

Θα επιχειρηθεί μία σύντομη αναδρομή στις πολεμικές συγκρούσεις του 2014 και 2022, διότι είναι άρρηκτα αλληλοσυνδεόμενες.

- Πολεμική Σύγκρουση 2014

Τον Νοέμβριο του 2013 η κυβέρνηση του φιλορώσου προέδρου Γιανυκονγch, κατόπιν πιέσεων από τη ρωσική πλευρά, δεν υπέγραψε τη Συμφωνία Συνεργασίας (Association Agreement) με την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Κατόπιν αυτού, μία σειρά από διαδηλώσεις έλαβαν χώρα στο Κίεβο, με αποτέλεσμα στις 22 Φεβρουαρίου 2014, ο Γιανυκονγch να εξαναγκαστεί να εγκαταλείψει την Ουκρανία. Εξαιτίας αυτού, φιλορωσικές δυνάμεις ανέλαβαν τον έλεγχο της αυτόνομης συνέλευσης της Κριμαίας και διακήρυξαν την ένωση της Κριμαίας με τη Ρωσία (UK Parliament 2022, 4).

Εικόνα 1: Φιλορωσικές αυτονομιστικές εξεγέρσεις στην Ουκρανία το 2014 (Wikipedia 2014).

- Πολεμική Σύγκρουση 2022

Στα τέλη του 2021, η Ρωσία άρχισε να πραγματοποιεί μαζική ανάπτυξη στρατιωτικών δυνάμεων κατά μήκος των συνόρων με την Ουκρανία. Στις 17 Δεκεμβρίου 2021, το Υπουργείο Εξωτερικών της Ρωσίας παρουσίασε δύο προσχέδια συμφωνίας, με τα οποία η Ρωσία ζητούσε από τις ΗΠΑ και το NATO να σταματήσουν οποιαδήποτε στρατιωτική δραστηριότητα στην Ανατολική Ευρώπη και την Κεντρική Ασία, δύο γεωπολιτικούς χώρους εντός των ζωνών των ρωσικών συμφερόντων. Επιπροσθέτως, η Ρωσία απαίτησε η Δύση να δεσμευτεί ότι η Ουκρανία και η Γεωργία δεν θα ενταχθούν μελλοντικά στο NATO. Οι ΗΠΑ και ορισμένα μέλη του NATO απέρριψαν τις παραπάνω απαιτήσεις και προειδοποίησαν τη Ρωσία για αυστηρές οικονομικές κυρώσεις, σε περίπτωση εισβολής αυτής στην Ουκρανία (Russian Foreign Ministry 2021; Kotoulas & Pusztai 2022, 8-9).

Η επακόλουθη εισβολή στην Ουκρανία, η οποία έλαβε χώρα στις 24 Φεβρουαρίου 2022, χαρακτηρίστηκε από το ρωσικό καθεστώς, ως «ειδική στρατιωτική επιχείρηση», με τις ρωσικές δυνάμεις να επιτίθενται από τρεις κατευθύνσεις (Ρωσία-Λευκορωσία-Κριμαία).

Εικόνα 2: Άξονες ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία (The Mainichi 2022).

Η υπόψη εισβολή προκάλεσε διεθνή κατακραυγή, επιβλήθηκαν οικονομικές κυρώσεις από τη Δύση στη Ρωσία, ενώ παράλληλα αποφασίστηκε η παροχή βοήθειας προς την Ουκρανία. Τα κράτη της ΕΕ δεσμεύτηκαν περαιτέρω στη χάραξη μίας ενιαίας εξωτερικής πολιτικής, ενώ αύξησαν σημαντικά τις αμυντικές τους δαπάνες και ενίσχυσαν την ευρωπαϊκή συνεργασία (Kotoulas & Pusztai 2022, 12-15).

Η Ουκρανία αποτελεί χώρα ζωτικής σημασίας για τα εθνικά συμφέροντα της Ρωσίας, γιατί αποτελεί ουδέτερη ζώνη (buffer zone) μεταξύ αυτής και της Δύσης, καθώς και μέρος αυτού που η Ρωσία ονομάζει «εγγύς εξωτερικό» (near abroad).

Όσο βρίσκονταν φιλορωσικά καθεστώτα στην εξουσία της χώρας, η Ουκρανία ήταν «προσδεδεμένη στο άρμα» (bandwagoning) της Ρωσίας και άρα δεν αποτελούσε απειλή για τα ρωσικά συμφέροντα. Στη συνέχεια όμως οι ΗΠΑ (μέσω του NATO) και η ΕΕ (μέσω της οικονομικής διείσδυσης) προσπάθησαν να αυξήσουν την επιρροή τους στην περιοχή εις βάρος της Ρωσίας.

Αυτή η διατάραξη του status quo στην Ουκρανία υπέρ των ΗΠΑ-ΕΕ δημιούργησε δίλημμα ασφαλείας στη Ρωσία, επομένως η Ρωσία αποφάσισε να προβεί στην εκτέλεση μίας μη ευρείας στρατιωτικής επιχείρησης [στρατηγική της εξισορρόπησης (balancing)], η οποία πέτυχε ενδεικτικά: την προσάρτηση της χερσονήσου της Κριμαίας, τη διατήρηση του ελέγχου της στρατιωτικής βάσης της Σεβαστούπολης και την παρεμπόδιση της ουκρανικής υποψηφιότητας ένταξης στο NATO (Edinger 2022, 1880).

Το 2014 έως 2021 η Ρωσία τήρησε στάση αναμονής, η οποία έληξε το 2021, διότι η Ρωσία θεώρησε ότι εκείνη τη χρονιά συνέτρεχαν αρκετές ευνοϊκές προϋποθέσεις (Edinger 2022, 1882).³

Συνεπώς, κατά το τέλος του 2021 η Ρωσία, με την ανάπτυξη στρατιωτικών δυνάμεων κατά μήκος των συνόρων με την Ουκρανία και με την επίδοση των δύο προαναφερθέντων προσχέδιων, χρησιμοποίησε τη στρατηγική του εκβιασμού για να επιτύχει τους εθνικούς ΑΝΣΚ της. Όταν οι απαιτήσεις της δεν ικανοποιήθηκαν, εισέβαλε στην Ουκρανία, στις 24 Φεβρουαρίου 2022.

Η εν λόγω εισβολή έθεσε σε κίνδυνο την ισορροπία ισχύος στην περιοχή για τις ΗΠΑ, με αποτέλεσμα αυτές να χρησιμοποιήσουν τη στρατηγική της μεταφοράς των βαρών (buck passing), με την παροχή μίας εξαιρετικά πλουσιοπάροχης βοήθειας προς την Ουκρανία έως και σήμερα. Επιπρόσθετα χρησιμοποιήθηκε και η στρατηγική της κατατριβής τρίτων (bloodletting), διότι η εν λόγω βοήθεια κατέστησε την υπόψη πολεμική σύγκρουση παρατεταμένη και αιματηρή για τη Ρωσία (Cohen 2023).

3. Brexit, ντροπιαστική αποχώρηση ΗΠΑ από το Αφγανιστάν, αποχώρηση Καγκελάρου Merkel από την εξουσία κτλ

Κριτική Αξιολόγηση

Η θεωρία του επιθετικού ρεαλισμού επεξηγεί ικανοποιητικά την πολεμική σύγκρουση Ρωσίας-Ουκρανίας, διότι:

- Οι δύο αντίπαλες υπερδυνάμεις (ΗΠΑ και Ρωσία) δεν επεδίωξαν τη διατήρηση του status quo (Smith & Dawson 2022, 7-8).
- Και οι δύο αντίπαλες μεγάλες δυνάμεις ενήργησαν ως ορθολογικοί παίκτες, όπως προβλέπει η θεωρία. Οι ΗΠΑ εκμεταλλεύτηκαν την αδυναμία της Ρωσίας, μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου, ενώ αντίστοιχα η Ρωσία προχώρησε σε διατάραξη του status quo υπέρ της, όταν παρουσιάστηκε η κατάλληλη ευκαιρία (Edinger 2022, 1881-1882).
- Η Ρωσία στην 1η σύγκρουση (2014) κινήθηκε ορθά, με αποτέλεσμα να αποκομίζει σοβαρά στρατηγικά οφέλη, ενώ στη 2η στηρίχθηκε σε εσφαλμένες εκτιμήσεις, το οποίο έχει ως συνέπεια την εμπλοκή της σε έναν παρατεταμένο και δαπανηρό πόλεμο (Edinger 2022, 1881; Smith & Dawson 2022, 18-19).
- Οι ΗΠΑ, οι οποίες έχουν ήδη εξασφαλίσει την αδιαμφισβήτητη ηγεμονία στην περιφέρειά τους (δυτικό ημισφαίριο), προσπαθούν να εμποδίσουν τη Ρωσία να επιτύχει το ίδιο στην δικιά της περιφέρεια⁴, ενώ αντίστοιχα η Ρωσία προσπαθεί να ανακτήσει την περιφερειακή ηγεμονία της.
- Οι ενέργειες των ΗΠΑ και των συμμάχων της (ΕΕ και NATO) για απόκτηση περισσότερης ισχύος, στο πλαίσιο της επιδίωξης μεγαλύτερης συλλογικής ασφάλειας, προκάλεσαν φόβο στη Ρωσία, με αποτέλεσμα και αυτή με τη σειρά της να προβεί σε μέτρα για να αυξήσει τη δικιά της ασφάλεια (δίλημμα ασφαλείας).
- Ο εκβιασμός, ως χρησιμοποιούμενη στρατηγική από τη Ρωσία προ της έναρξης της παρούσας πολεμικής σύγκρουσης, δεν επέτυχε, όπως προβλέπει και η θεωρία, διότι οι μεγάλες δυνάμεις συνήθως δεν υποκύπτουν σε εκβιασμούς. Στη συνέχεια η Ρωσία κατέφυγε στη τακτική του πολέμου, για να ανατρέψει το status quo υπέρ της, ενώ και οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί της χρησιμοποίησαν την κατατριβή τρίτων (bloodletting) και τη μεταφορά βαρών (buck passing) για να μην επιτρέψουν στη Ρωσία να επιτύχει την εν λόγω ανατροπή.

Αντίθετη Επιχειρηματολογία στη Θεωρία Γενικότερα-Κριτική Αξιολόγηση

- Ο επιθετικός ρεαλισμός ως κανονιστική και προγνωστική θεωρία (pre-scriptive and predictive theory).

4. Και θα μπορούσε κάποιος εύλογα να ισχυριστεί ότι οι ΗΠΑ, με τη συμφωνία του ΑΥΚΥΣ, προσπαθούν παρόμοια να εμποδίσουν την Κίνα από το να αναδειχθεί αδιαμφισβήτητη ηγεμόνας στην περιφέρεια του Ινδο-Ειρηνικού.

Σύμφωνα με το Mearsheimer, ο επιθετικός ρεαλισμός, μπορεί να χρησιμεύσει τόσο ως κανονιστική θεωρία, δηλαδή να προτείνει «συνταγές» για την επιτυχή χάραξη εξωτερικής πολιτικής, όσο και ως προγνωστική θεωρία, δηλαδή να προβλέψει πώς θα συμπεριφερθούν οι μεγάλες δυνάμεις στο μέλλον.

Ο αντίλογος σε αυτή τη θεώρηση είναι ότι οι αλληλεπιδράσεις των κρατών είναι πολύπλοκα φαινόμενα και επομένως δεν δύνανται να προβλεφθούν. Επιπροσθέτως, δημιουργείται εσωτερική λογική αντίφαση διότι αν θεωρήσουμε ότι η θεωρία μπορεί να χρησιμεύσει για προβλέψεις, τότε δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παροχή οδηγιών χάραξης εξωτερικής πολιτικής και το αντίστροφο (Barkin 2009, 14-19).

- Υπερβολική έμφαση στην ανασχετική δύναμη του υγρού στοιχείου.

Ο Mearsheimer θεωρεί ότι επειδή το υγρό στοιχείο (λίμνες, θάλασσες και ωκεανοί) καταλαμβάνει περίπου το 70% της επιφάνειας του πλανήτη και η προβολή ισχύος διαμέσου αυτού περιορίζεται, καμία μεγάλη δύναμη δεν μπορεί να κατακτήσει την παγκόσμια ηγεμονία, αλλά μόνο την περιφερειακή.

Το αντεπιχείρημα στο ανωτέρω είναι ότι μία υδάτινη έκταση μπορεί όντως να αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για μια ηπειρωτική δύναμη που δεν διαθέτει μεγάλο και εξελιγμένο ναυτικό, δεν αποτελεί όμως σημαντικό εμπόδιο για μια χώρα, που διαθέτει ισχυρό πολεμικό στόλο (πχ ύπαρξη αεροπλανοφόρων), (Schmidt 2004, 437,439)

Αντίθετη Επιχειρηματολογία Αναφορικά με την Πολεμική Σύγκρουση Ειδικότερα-Κριτική Αξιολόγηση

- Αμοραλισμός θεωρίας-Παροχή «άλλοθι» στη ρωσική ατζέντα εισβολής.

Σύμφωνα με τους επικριτές, ο επιθετικός ρεαλισμός είναι μία αμοραλιστική θεωρία, που απηχεί την ιμπεριαλιστικές συμπεριφορές του παρελθόντος (Journo 2022). Επίσης, η θεωρία του επιθετικού ρεαλισμού κατ' αυτούς, παρέχει στη Ρωσία «άλλοθι» για την παράνομη εισβολή στην Ουκρανία (Apflebaum 2022).

Ο αντίλογος στα ανωτέρω, είναι ότι ο επιθετικός ρεαλισμός, ως «γνήσιο τέκνο» του ρεαλισμού, δεν αποτελεί μία θεωρία «ηθικής», αλλά βλέπει τον πόλεμο ως ένα «ψυχρό» εργαλείο. Επίσης, η ρωσική πλευρά θα εκμεταλλεύονταν οτιδήποτε τη συνέφερε, με σκοπό τη δόμηση ενός συγκεκριμένου αφηγήματος για την εισβολή της στην Ουκρανία (Oxley 2022).

- Εξέταση Ρωσίας και Ουκρανίας ως «μαύρα κουτιά».

Ο επιθετικός ρεαλισμός αγνοεί τα άτομα και τις εσωτερικές πολιτικές διεργασίες, αντιμετωπίζοντας τα κράτη σαν «μαύρα κουτιά». Συνεπώς δεν αναγνωρίζεται στους Ουκρανούς η βούληση ανάληψης δράσης (agency), αφετέρου δε αγνοούνται τα προσωπικά κίνητρα του Putin, τα οποία τον ώθησαν να λάβει τις αποφάσεις, οι οποίες οδήγησαν στις δύο εισβολές.

Το ανωτέρω αντεπιχείρημα ευσταθεί σε μεγάλο βαθμό, διότι ο επιθετικός ρεαλισμός, όντως πάσχει σε αυτόν τον τομέα, καθόσον ως κύριους δρώντες στη διεθνή πολιτική σκηνή αναγνωρίζει τα κράτη και όχι τα άτομα και επομένως αγνοεί τις εσωτερικές πολιτικές διεργασίες (Specter 2022 251-252).

- Το NATO και η ΕΕ δεν ευθύνονται για τον πόλεμο της Ουκρανίας.

Αυτό το αντεπιχείρημα στρέφεται ενάντια της άποψης του Mearsheimer, ότι η συνεχιζόμενη οικονομική διείσδυση της ΕΕ, καθώς και η απερίσκεπτη επέκταση του NATO προς τα ανατολικά, ευθύνονται για τις δύο πολεμικές συγκρούσεις (Mearsheimer 2014, 77, 2022α, 2022β). Κάτι τέτοιο, σύμφωνα με τους επικριτές των δημόσια διατυπωμένων απόψεων του Mearsheimer δεν ισχύει, διότι η επέκταση του NATO προς τα ανατολικά δεν έγινε με σκοπό την μετατροπή των ανατολικών κρατών σε προπύργια της Δύσης εναντίον της Ρωσίας. Επιπρόσθετα, όσον αφορά την αυξανόμενη οικονομική διείσδυση της ΕΕ, αντιτίθεται το επιχείρημα ότι η πραγματική απειλή για το αυταρχικό ρωσικό καθεστώς δεν ήταν η οικονομική διείσδυση αυτή καθ' εαυτή, αλλά η διάδοση των δημοκρατικών ιδεωδών στη γειτονιά του (Person & McFaul 2022).

Αναφορικά με τα ανωτέρω επιχειρήματα, σύμφωνα με τη θεωρία του επιθετικού ρεαλισμού καθαυτή, το ερώτημα «τις πιαει» είναι αδιάφορο και μη συναφές, καθόσον όλοι οι εμπλεκόμενοι (ΗΠΑ-ΕΕ-Ρωσία) φέρουν ευθύνη, διότι άπαντες προσπάθησαν να διαταράξουν την ισορροπία ισχύος στην περιοχή υπέρ τους. Εάν το ίδιο ερώτημα εξεταστεί όμως υπό το πρίσμα του Διεθνούς Δικαίου, τότε σαφώς και ευθύνεται αποκλειστικά η Ρωσία, διότι με την εισβολή της στην Ουκρανία παραβίασε κατάφωρα το Διεθνές Δίκαιο (Bellinger 2022).

- Η προσπάθεια για ανατροπή του status quo «τιμωρείται».

Οι υποστηρικτές αυτού του επιχειρήματος θεωρούν ότι στο διεθνές σύστημα, οι μεγάλες δυνάμεις επιδιώκουν τη διατήρηση του status quo και όχι την ανατροπή του (Waltz 1979, 102-128), συνεπώς η επιθετική συμπεριφορά που επιτάσσει ο επιθετικός ρεαλισμός, όχι απλά δεν αποδίδει, αλλά τιμωρείται (Snyder 2002, 158).

Οι υποστηρικτές του αμυντικού ρεαλισμού φαίνεται ότι δικαιώνονται σε αυτό τους το επιχείρημα, τουλάχιστον όσον αφορά τη μέχρι τώρα εξέλιξη της

παρούσας σύγκρουσης. Ενώ η πολεμική σύγκρουση του 2014 αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα, κατά την οποία ο επιθετικός ρεαλισμός «θριάμβευσε», διότι η Ρωσία αποκόμισε σημαντικότερα οφέλη, αντιθέτως στην παρούσα σύγκρουση η επιθετική πολιτική της Ρωσίας έχει προκαλέσει μία ευρεία συσπείρωση εναντίον της και επιπρόσθετα την αγκίστρωσή της σε ένα πόλεμο που δεν της έχει αποφέρει σημαντικά οφέλη (Haroche 2023).

Συμπεράσματα

Ο επιθετικός ρεαλισμός σε καμία περίπτωση δεν υποκαθιστά τον κλασικό και τον (δομικό) αμυντικό ρεαλισμό, αλλά τους συμπληρώνει σε ορισμένους τομείς (ιδίως σε ιστορικά γεγονότα κατά τα οποία τα κράτη που εμπλέκονται δρουν με σκοπό την ανατροπή και όχι τη διατήρηση του status quo).

Η εν λόγω θεωρία δύναται να χρησιμοποιηθεί κυρίως για την ερμηνεία ιστορικών γεγονότων που αφορούν τον ανταγωνισμό ισχύος των μεγάλων δυνάμεων στη διεθνή σκηνή (περιγραφική-ερμηνευτική ισχύ) και μέχρι ενός ορισμένου βαθμού για την παροχή κατευθύνσεων στους ιθύνοντες για την ορθή χάραξη εξωτερικής πολιτικής (κανονιστική ισχύ). Παρά τις διακηρύξεις του Mearsheimer, δεν δύναται να προβλέψει τι θα συμβεί στο μέλλον (προγνωστική ισχύ).

Η θεωρία του επιθετικού ρεαλισμού βελτιώνει τον (δομικό) αμυντικό ρεαλισμό του Kenneth Waltz, διότι εισάγει τη γεωγραφία ως επιπλέον ερμηνευτικό παράγοντα, έστω και αν αποδεδειγμένα υπερτονίζει την ανασχετική ιδιότητα των υδάτινων εκτάσεων κατά την προβολή ισχύος.

Ο επιθετικός ρεαλισμός όντως δικαιώνεται στην περίπτωση της σύγκρουσης Ρωσίας-Ουκρανίας (τόσο το 2014, όσο και το 2022), διότι η Ρωσία δρα ξεκάθαρα ως μεγάλη δύναμη που επιθυμεί την ανατροπή του status quo υπέρ της, ενώ και οι αντίπαλοι της ενεργούν με σκοπό την παρεμπόδιση ανάδειξης της Ρωσίας σε ηγεμόνα της περιφέρειάς της.

Σημαντικό μειονέκτημα του επιθετικού ρεαλισμού (όπως και του δομικού ρεαλισμού γενικότερα) είναι ότι εξετάζει τα κράτη ως «μαύρα κουτιά», αγνοώντας επιδεικτικά τα άτομα τα οποία είτε λαμβάνουν τις αποφάσεις, είτε συμβάλλουν στη λήψη αυτών.

Έτι σημαντικότερο μειονέκτημα του επιθετικού ρεαλισμού είναι ότι είναι όντως μία αμοραλιστική θεωρία,⁵ δεδομένου ότι επιτάσσει πως η μεγιστοποίηση της ισχύος ενός κράτους εις βάρος των άλλων είναι μονόδρομος για την επίτευξη της επιβίωσης του. Επομένως ο επιθετικός ρεαλισμός δεν «ταιριάζει» με τη ψυχροσύνθε-

5. Όπως κατά το μάλλον ή το ήττον όλες οι θεωρίες που ταξινομούνται στην ευρύτερη κατηγορία του ρεαλισμού, υπό το πρίσμα της επιδίωξης ισχύος.

ση του Έλληνα πολίτη-πολιτικού, διότι η πρώτη κατηγορία εμφορείται περισσότερο από τα ιδεαλιστικά ιδεώδη, ενώ η δεύτερη διακατέχεται επιπροσθέτως και από τις αξίες του οικονομικού φιλελευθερισμού. Το ανωτέρω σε καμία περίπτωση δεν σημαίνει ότι δύνатаι να αγνοηθεί ο ρεαλισμός, εξαιτίας του αμοραλισμού του, καθόσον «οι ελίτ που διαμορφώνουν την πολιτική εθνικής ασφάλειας μιλούν κυρίως τη γλώσσα της ισχύος και όχι τη γλώσσα των αρχών» (Mearsheimer 2011, 70).

Προτάσεις

Η Ελλάδα οφείλει να καταστεί περιφερειακή δύναμη στην Ανατολική Μεσόγειο, αλλιώς διατρέχει σοβαρό κίνδυνο υποσκελισμού από την Τουρκία, η οποία με το δόγμα του «Στρατηγικού Βάθους» και της «Γαλάζιας Πατρίδας» (Mavi Vatan) έχει αποκαλύψει πλήρως τις ρεβιζιονιστικές τις διαθέσεις.

Για να επιτύχει την ανάδειξή της σε περιφερειακή δύναμη, η Χώρα μας στερείται εγγενώς, σύμφωνα με το θεωρητικό πλαίσιο του επιθετικού ρεαλισμού και τα τρία απαραίτητα συστατικά ανάπτυξης λανθάνουσας (πληθυσμός-οικονομικός πλούτος) και στρατιωτικής ισχύος (πολυάριθμες και ισχυρές ΕΔ). Συνεπώς θα πρέπει να εφαρμοστούν τα εξής μέτρα:

- Να καταπολεμηθεί άμεσα το δημογραφικό πρόβλημα, καθώς και το brain drain.
- Σταδιακή μεγέθυνση-ανάπτυξη των ΕΔ, εντός 20ετίας, με όραμα να καταστούν αποτελεσματικότερο εργαλείο προβολής της στρατιωτικής ισχύος στην Ανατολική Μεσόγειο.

Στο πλαίσιο των συμμαχιών, η Ελλάδα οφείλει να επιδιώξει τη δημιουργία μίας «ειδικής σχέσης» (special relationship) με τη Γαλλία, να τηρήσει τις ισορροπίες με τις ΗΠΑ και να ενδυναμώσει τις ήδη καλές σχέσεις που έχει με Αίγυπτο και Ισραήλ.

Η πορεία ανέλιξης της Ελλάδας σε περιφερειακή δύναμη στην Ανατολική Μεσόγειο, θα φέρει τη Χώρα μας σε αναπόφευκτη τροχιά σύγκρουσης με την Τουρκία. Συνεπώς, πρέπει να αξιοποιηθούν κατάλληλα οι υφιστάμενες συμμαχίες (στρατηγική της «μεταφοράς των βαρών») ή στη περίπτωση που το ανωτέρω δεν καταστεί δυνατό, η πολιτική ηγεσία, οι ΕΔ και ο λαός της Χώρας μας, θα πρέπει να έχουν προετοιμαστεί για την πιθανότητα μίας πολεμικής σύγκρουσης με την Τουρκία.

Επίλογος

Στη νέα εποχή ανταγωνισμού των μεγάλων δυνάμεων που ξημερώνει, η Ελλάδα αφού εξασφάλισε κατά τη διαδρομή της ένδοξης ιστορίας της, ότι η κοίτιδα του μακραίωνου πολιτισμού της, το Αιγαίο, παραμένει αδιαμφισβήτητα ελληνικό, οφείλει να λάβει σοβαρά υπόψη τα γεωπολιτικά διδάγματα που απορρέουν

από την πολεμική σύγκρουση Ρωσίας-Ουκρανίας, να εκμεταλλευτεί συνετά τις ευκαιρίες που θα τις δοθούν και να στρέψει το βλέμμα της μακρύτερα, εκεί που βρίσκεται πλέον το μέλλον της: στην Ανατολική Μεσόγειο.

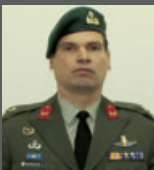
Βιβλιογραφία

- Applebaum, Anne. Twitter post and consequent thread. 01 Μαρτίου 2022. https://twitter.com/anneapplebaum/status/1498623804200865792?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E1498623804200865792%7Ctwgr%5E5eb5a212ba7a1fb21fbae49551c8d36fa89219f1%7Ctwcon%5Es1&ref_url=https%3A%2F%2Ftheintercept.com%2F2022%2F03%2F06%2Frussia-john-mearsheimer-propaganda%2F (πρόσβαση στις 10 Ιανουαρίου 2023).
- Barkin, Samuel. «Realism, Prediction, and Foreign Policy», Foreign Policy Analysis, Jul 2009, vol. 5: 233-246.
- Baylis, John, Steve Smith & Patricia Owens. The globalization of world politics. 4th Ed. Oxford UK: Oxford University Press, 2008.
- Bellinger, John. «How Russia's Invasion of Ukraine Violates International Law.» Council on Foreign Relations. 28 Φεβρουαρίου 2022. <https://www.cfr.org/article/how-russias-invasion-ukraine-violates-international-law> (πρόσβαση στις 16 Ιανουαρίου 2023).
- Cohen, Eliot. «Move Fast and Win Things. What the War in Ukraine Has Revealed About Statecraft.» Foreign Affairs. 22 Φεβρουαρίου 2023. <https://www.foreignaffairs.com/ukraine/move-fast-and-win-things-statecraft> (πρόσβαση στις 24 Φεβρουαρίου 2023).
- Edinger, Harald. «Offensive ideas: structural realism, classical realism and Putin's war on Ukraine», International Affairs, Volume 98, Issue 6, Nov 2022: 1873-1893.
- Haroche, Pierre. «Whose backyard? Realism and the shifting balance of stakes in Ukraine.» European Politics and Policy. 09 Ιανουαρίου 2023. <https://blogs.lse.ac.uk/euoppblog/2023/01/09/whose-backyard-realism-and-the-shifting-balance-of-stakes-in-ukraine> (πρόσβαση στις 15 Ιανουαρίου 2023).
- Journo, Elan. «Why John Mearsheimer Gets Ukraine Wrong.» New Ideal. 14 Σεπτεμβρίου 2022. <https://newideal.aynrand.org/why-john-mearsheimer-gets-ukraine-wrong> (πρόσβαση στις 08 Δεκεμβρίου 2022).
- Kotoulas, Ioannis & Wolfgang Puztai. «Geopolitics of the war in Ukraine.» Foreign Affairs Institute, June 2022, Report No 4.
- Mearsheimer, J. John. Η τραγωδία της πολιτικής των μεγάλων δυνάμεων. (μετάφραση Κων/νος Κολιόπουλος, επιμέλεια Παναγιώτης Ήφαιστος-Ηλίας Κουσκουβέλης). Αθήνα: Ποιότητα, 2011.
- Oxley, Mark-Rice. «Is there any justification for Putin's war?.» The Guardian. 13 Μαρτίου 2022. <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/13/is-there-any-justification-for-putins-war> (πρόσβαση στις 20 Νοεμβρίου 2022).
- Person, Robert & Michael McFaul. «What Putin Fears Most.» Journal of

Democracy. 22 Φεβρουαρίου 2022. <https://www.journalofdemocracy.org/what-putin-fears-most> (πρόσβαση στις 02 Μαρτίου 2023).

- Russian Ministry of Foreign Affairs. «Agreement on measures to ensure the security of the Russian Federation and member States of the North Atlantic Treaty Organization.» 17 Δεκεμβρίου 2021. https://mid.ru/ru/foreign_policy/rso/nato/1790803 (πρόσβαση στις 16 Μαρτίου 2023).
- Schmidt, Brian. «Realism as Tragedy», Review of International Studies, Jul 2004: 427-441.
- Smith, Nicholas, & Grant Dawson. «Mearsheimer, Realism, and the Ukraine War.» De Gruyter Oldenburg. 24 Αυγούστου 2022. <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/auk-2022-2023/html> (πρόσβαση στις 01 Δεκεμβρίου 2022).
- Snyder, H. Glenn. «Mearsheimer's World-Offensive Realism and the Struggle for Security: A Review Essay», International Security, Jun-Aug 2002: 149-173.
- Specter, Matthew. «Realism after Ukraine: A Critique of Geopolitical Reason from Monroe to Mearsheimer.» De Gruyter. 11 Νοεμβρίου 2022. <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/auk-2022-2033/html> (πρόσβαση στις 22 Νοεμβρίου 2022).
- The Mainichi. «Map of the Russian invasion of Ukraine.» 26 Φεβρουαρίου 2022. <https://mainichi.jp/english/articles/20220226/p2g/00m/0in/034000c> (πρόσβαση στις 03 Δεκεμβρίου 2022).
- UK Parliament. «Ukraine crisis: A timeline (2014 - present).» 01 Απριλίου 2022. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-9476/CBP-9476.pdf> (πρόσβαση στις 01 Φεβρουαρίου 2023).
- Wikipedia. «2014 pro-Russian unrest in Ukraine.» 11 Απριλίου 2014. https://en.wikipedia.org/wiki/2014_pro-Russian_unrest_in_Ukraine (πρόσβαση στις 20 Μαρτίου 2023).

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Ταγματάρχης (ΠΖ) Χρήστος Μπασσιούκας γεννήθηκε το 1982, στη Ξάνθη. Το 2000 εισήλθε στην Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων 6ος στην κατηγορία των Όπλων και το 2004 αποφοίτησε ως Ανθυπολοχαγός Πεζικού, 7ος στη σειρά αποφοίτησης. Έχει παρακολουθήσει όλα τα βασικά κλαδικά σχολεία-αντίστοιχα των Ειδικών Δυνάμεων, καθώς και διεθνή, μεταξύ των οποίων και το Σχολείο Προκεχωρημένης Εκπαίδευσης Λοχαγών ΗΠΑ, στο οποίο και κατέλαβε την 1η θέση μεταξύ 34 διεθνών σπουδαστών και την 3η θέση μεταξύ του συνόλου των 160 εκπαιδευόμενων. Έχει υπηρετήσει σε Μονάδες των Ειδικών Δυνάμεων, σε ΕΥΕ στη Βοσνία και έχει διατελέσει επιτελής στο Τμήμα Διεθνών Συνεργασιών-Συνεκπαίδευσεων του 7ου ΕΓ της νεοσύστατης Διακλαδικής Διοίκησης Ειδικών Επιχειρήσεων. Είναι κάτοχος προπτυχιακού τίτλου του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιά, ενώ ομιλεί την αγγλική και γερμανική γλώσσα. Του έχουν απονεμηθεί όλα τα προβλεπόμενα για τον βαθμό του μετάλλια και διαμνημονεύσεις και επιπροσθέτως ο Στρατός των ΗΠΑ του απένειμε το US Army Achievement Medal, για την ανάδειξή του ως «International student distinguished graduate» στο Σχολείο Προκεχωρημένης Εκπαίδευσης Λοχαγών ΗΠΑ. Είναι έγγαμος με δύο κόρες.

"Η επίπτωση της κλιματικής αλλαγής στη λειτουργία των ΕΔ και τις μελλοντικές επιχειρήσεις. Καθορισμός του πλαισίου συνδρομής των ΕΔ στον κρατικό μηχανισμό κατά τις επιχειρήσεις αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών. Αναγκαία υποστήριξη σε υλικά - μέσα - υποδομές"

του Ταγματάρχη (ΕΜ) Ηλία Ματζιρίδη

Εισαγωγή

Οι ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις (ΕΔ) διαθέτουν υψηλό βαθμό οργάνωσης, η οποία σε συνδυασμό με την ισχύ και τα τεχνολογικά τους μέσα τις καθιστά ως ένα από τα κυριότερα στηρίγματα της κρατικής εξουσίας. Παράλληλα προς την πρωταρχική αποστολή τους, συμβάλλουν άμεσα ή έμμεσα στην προστασία και εξασφάλιση της κοινωνικής σταθερότητας, ακόμη και στην ειρηνική περίοδο. Μία από τις μεθόδους της συμβολής αυτής είναι και η συνεισφορά τους στην αποκατάσταση κοινωνικών κρίσεων.

Ένας από τους βασικότερους παράγοντες που προκαλεί τη συχνότερη απαίτηση συνδρομής των ΕΔ είναι η Κλιματική Αλλαγή και οι επιπτώσεις της καθώς οι κοινωνικές κρίσεις που προκαλούνται από τις κλιματικές μεταβολές δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν αποκλειστικά από δυνάμεις και μέσα του κρατικού μηχανισμού.

Το Κλίμα ως Παράγοντας Πρόκλησης Κρίσεων

Γενικά

Σε μια γνωστή του ρήση, ο Αμερικάνος επιστήμονας και διπλωμάτης *Benjamin Franklin* είχε πει ότι «Αποτυγχάνοντας να προετοιμαστείς, προετοιμάζεσαι να αποτύχεις». Οι κρίσεις έναντι των οποίων οφείλει να προετοιμάζεται μια οργανωμένη κοινωνία είναι πολυάριθμες. Στις μέρες μας, μία από τις βασικές αιτίες πρόκλησής τους είναι η σταδιακά αυξανόμενη επιδείνωση των συνθηκών του φυσικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο διενεργείται το σύνολο της ανθρώπινης δραστηριότητας.

Κλιματική Αλλαγή

Εφόσον η εμφάνιση καιρικών φαινομένων που παρεκκλίνουν ως προς τα χαρακτηριστικά τους από τον ισχύοντα μέσο όρο είναι μακροχρόνια, συντελείται «Κλιματική Αλλαγή». Εννοιολογικά, ως Κλιματική Αλλαγή χαρακτηρίζεται η μεταβολή μετρήσιμων στοιχείων του κλίματος λόγω σημαντικής διακύμανσης της μέσης τιμής τους σε βάθος χρόνου δεκαετιών και περισσότερο. (Bernstein, κ.ά., 2007, 30). Στη σύγχρονη Κλιματική Αλλαγή, ο άνθρωπος είναι καταλυτικός παράγοντας για την επίσπευση της εμφάνισής της (αν όχι για την εν γένει εμφάνισή της).

Σύμφωνα με μελέτη του ΟΗΕ (Kirby 2009, 36), η Ελλάδα βρίσκεται ανάμεσα στα σημεία του πλανήτη που θα αντιμετωπίσουν τα μεγαλύτερα προβλήματα λόγω της κλιμακούμενης Κλιματικής Αλλαγής και θα κληθούν να αναζητήσουν βιώσιμες λύσεις προσαρμογής σε ακραίες συνθήκες. Με αυτό ως δεδομένο, η σύνδεση των επιπτώσεων της Κλιματικής Αλλαγής με την Πολιτική Προστασία ήταν εθνικά επιβεβλημένη. Προς τούτο, στις 6 Σεπτεμβρίου 2021 συστήθηκε ειδικό Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας (PreventionWeb 2022) με στόχο την αποτελεσματική πρόληψη αλλά και αντιμετώπιση των επιπτώσεων από φυσικές καταστροφές.

Φυσικές Υδρομετεωρολογικές Καταστροφές

Οι φυσικές καταστροφές διακρίνονται σε Γεωλογικές (π.χ. σεισμοί), Υδρομετεωρολογικές (π.χ. δασικές πυρκαγιές), και Βιολογικές προσβολές (π.χ. επιδημίες) (Λέκκας & Ανδρεαδάκης 2015, 34). Η κατηγορία καταστροφών που σχετίζεται και προκαλείται από ανωμαλίες του κλίματος, είναι οι υδρομετεωρολογικές καταστροφές. Αυτές στατιστικά αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος του συνόλου των φυσικών καταστροφών.

Οι υδρομετεωρολογικές καταστροφές μπορούν να απειλήσουν ανθρώπινες ζωές ή να προκαλέσουν ζημιές σε περιουσίες, να διαταράξουν τις ισορροπίες μιας κοινωνίας και να συμβάλουν στην περιβαλλοντική υποβάθμιση (Λέκκας & Ανδρεαδάκης 2015, 51). Τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί αυξανόμενη εκδήλωση υδρομετεωρολογικών φαινομένων στον μεσογειακό και ειδικότερα στον ελληνικό χώρο. Τέτοιου είδους φαινόμενα και κλιματικές εναλλαγές, όμως, δεν αποτελούν σύγχρονο φαινόμενο.

Ιστορική Αναδρομή Κλιματικών Εναλλαγών

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων 600 εκατομμυρίων ετών το κλίμα της Γης έχει παρουσιάσει εναλλαγές μεταξύ συνθηκών Hot House και Ice House¹. Ενδεικτικά, μεταβάλλεται η μέση θερμοκρασία της Γης, μεταβάλλεται η μέση στάθμη της θάλασσας, κατακλύζονται ή χερσεύουν μεγάλες εκτάσεις πεδινής και παράκτιας γης και μεταβάλλεται η χλωρίδα και οι ζώνες βλάστησης.

Η περίοδος από το 6.000 BP² και μετά έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, γιατί είναι σχετικά σταθερή κλιματικά, ενώ παράλληλα υπάρχει αφθονία στοιχείων προς μελέτη ως προς τις κλιματικές μεταβολές. Έτσι, οδηγούμαστε σε συμπεράσματα για τη βαρύτητα της επίδρασης της ανθρώπινης δραστηριότητας στο κλίμα, σε σχέση με τους φυσικούς παράγοντες (Λέκκας & Ανδρεαδάκης 2016, 32-38).

Σύμφωνα δε με εκτιμήσεις για τον ελληνικό χώρο, τα κύρια προβλήματα που αναμένεται ότι θα προκύψουν λόγω της Κλιματικής Αλλαγής σε αυτόν μέχρι το 2100 είναι ο αυξημένος κίνδυνος δασικών πυρκαγιών, οι αρνητικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία, η άνοδος της στάθμης της θάλασσας και ο αυξημένος κίνδυνος πλημμυρών.

Ένοπλες Δυνάμεις και Κλιματική Αλλαγή. Τρέχουσες και Μελλοντικές Επιπτώσεις

Αποστολή ΕΔ

Όπως καθορίζεται στην Εθνική Στρατιωτική Στρατηγική (ΕΘΣΣ), η αποστολή των Ενόπλων Δυνάμεων είναι η υπεράσπιση της εθνικής ανεξαρτησίας και της ακεραιότητας της Ελλάδας, η εξασφάλιση του εθνικού της χώρου και η αποφασιστική τους συμβολή στην επίτευξη των πολιτικών στόχων της χώρας, όπως αυτοί καθορίζονται στην Πολιτική Εθνικής Άμυνας (ΠΕΑ).

1. Συνθήκες Hot House: χωρίς μόνιμο κάλυμμα πάγου στους πόλους, συνθήκες Ice House: με μόνιμο κάλυμμα πάγου στους πόλους.

2. BP: Before Present, δηλαδή έτη πριν από το 1950, όπως έχει συμφωνηθεί διεθνώς.

Επίδραση Κλιματικής Αλλαγής στη Λειτουργία των ΕΔ

Επιπλέον της πρωταρχικής αποστολής τους, οι ΕΔ εκτελούν και απορρέοντα έργα, το σημαντικότερο των οποίων αφορά στην συνεισφορά τους σε επιχειρήσεις ανακούφισης της κοινωνίας όταν αυτή πλήττεται από φυσικές καταστροφές. Πλην όμως, η κλιματική κρίση επιδρά και στην εν γένει λειτουργία των ΕΔ φθείροντας τις στρατιωτικές υποδομές, αυξάνοντας το κόστος συντήρησής τους και εγκυμονώντας κινδύνους για την υγεία του προσωπικού.

Επιπρόσθετα, η εύρυθμη λειτουργία των ΕΔ επηρεάζεται και από τις δράσεις πρόληψης που τους ανατίθενται. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιων δράσεων αποτελούν τα εκπεμπόμενα εποχούμενα περίπολα πυρασφαλείας κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου που επιβαρύνουν την καθημερινή λειτουργία τους. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και NATO τέλος, έχει ήδη αναγνωρισθεί η ραγδαία αλλαγή του κλίματος ως φαινόμενο που θέτει προκλήσεις στην ευρωπαϊκή άμυνα και ασφάλεια. Αυτό αναγκάζει τις Ένοπλες Δυνάμεις των κρατών-μελών να επενδύσουν σε νέες, «πράσινες» τεχνολογίες.

Επίπτωση Κλιματικής Αλλαγής σε Μελλοντικές Επιχειρήσεις

Το Νοέμβριο του 2020, η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ) δημοσίευσε τον πρώτο οδικό χάρτη «Κλιματικής Αλλαγής και Άμυνας», το οποίο ορίζει ότι *«οι στρατιωτικές αποστολές και οι επιχειρήσεις θα διεξάγονται μελλοντικά εντός ενός περιβάλλοντος ολόένα και περισσότερο προσβαλλόμενου ή επηρεασμένου από την Κλιματική Αλλαγή»* (Palle, Esteve & Orillard, 2022, 79).

Σε εθνικό στρατιωτικό επίπεδο, το ΥΠΕΘΑ προτάσσει ως τομείς με τη μεγαλύτερη επίπτωση στη μελλοντική λειτουργία των ΕΔ, και κατ' επέκταση στις μελλοντικές επιχειρήσεις στις οποίες θα συμμετέχουν, τις Μεταφορές και Υποδομές, τη Δημόσια Υγεία, τη Διεθνή Ασφάλεια και την Αντιμετώπιση Εκτάκτων Αναγκών (ΥΠΕΘΑ/ΓΔΟΣΥ, 2021). Διαφαίνεται δε, πως το μεγάλο δίλλημα με το οποίο θα βρεθούν αντιμέτωπες στο εγγύς μέλλον οι ΕΔ της χώρας μας αλλά και διεθνώς, έγκειται στο κατά πόσο θα επιτρέψουν στην αναπόφευκτα αυξημένη εμπλοκή τους στην αντιμετώπιση κοινωνικών κρίσεων να επηρεάσει, υποβαθμίσει ή και (μέχρι ενός βαθμού) υποκαταστήσει τη συμβατική τους αποστολή.

Ρόλος των ΕΔ στη Μακροχρόνια Εθνική Στρατηγική προς την Κλιματική Ουδετερότητα 2050

Οι ΕΔ ως οργανισμός μπορούν να συνεισφέρουν οι ίδιες στη μακροπρόθεσμη εξάλειψη των αιτιών που την προκαλούν. Η Μακροχρόνια Στρατηγική για το

έτος 2050 (ΜΣ50), αποτελεί για την Ελληνική Κυβέρνηση έναν οδικό Χάρτη για τα θέματα του Κλίματος και της Ενέργειας, στο πλαίσιο της συμμετοχής της χώρας στο συλλογικό ευρωπαϊκό στόχο της επιτυχούς και βιώσιμης μετάβασης σε μια οικονομία κλιματικής ουδετερότητας έως το έτος 2050 (Υ.Π.ΕΝ. 2020, 4). Παράλληλα, έχει εκδοθεί το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ)³, το οποίο ορίζει το πλαίσιο ενεργειών του κράτους προς επίτευξη συγκριμένων Ενεργειακών και Κλιματικών Στόχων έως το έτος 2030.

Συνεισφέροντας στην υλοποίηση των στόχων των παραπάνω εθνικών Σχεδίων-Στρατηγικών, οι ΕΔ ενισχύουν την περιβαλλοντική συνείδηση κι ευαισθητοποίηση του συνόλου του προσωπικού τους, αναπτύσσουν συνεργασίες επί περιβαλλοντολογικών θεμάτων με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, σχεδιάζουν τις εκπαιδευτικές τους δραστηριότητες με τρόπο που να αποφεύγονται αρνητικές οικολογικές επιδράσεις, κ.ά. (Αγγελακοπούλου 2021, 30).

Συνδρομή ΕΔ στον Κρατικό Μηχανισμό κατά τη Διάρκεια Κρίσεων Κλιματικής Προέλευσης

Πλαίσιο Εμπλοκής Ενόπλων Δυνάμεων - Νομοθεσία

Οι ΕΔ είναι ένας μόνο από τους κρατικούς φορείς που συμμετέχουν σε επιχειρήσεις ανακούφισης της κοινωνίας από τις επιπτώσεις μη-στρατιωτικών κρίσεων, στα πλαίσια της Πολιτικής Προστασίας.

Το 1974 με το Ν.Δ.17/1974 εμφανίζεται για πρώτη φορά ο όρος «Πολιτική Σχεδίασης Εκτάκτου Ανάγκης», που οριζόταν ως «η κινητοποίηση των πολιτικών δυνάμεων προς επιβίωση στον πόλεμο ή την αντιμετώπιση αναγκών στην ειρήνη». Παρόλο που στα επόμενα χρόνια έλαβαν χώρα μεγάλες καταστροφές λόγω φυσικών φαινομένων, η Πολιτική Προστασία στη χώρα μας θεσμοθετήθηκε μόλις το 1995 με το Ν.2344/1995. Παράλληλα, συστήνεται για πρώτη φορά η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας (ΓΓΠΠ) (Ν.2344/1995, Άρθρο 4).

Το 2002 νομοθετείται η αναβάθμιση της Πολιτικής Προστασίας (Ν. 3013/2002, Άρθρο 3), ενώ το 2009 με το ΠΔ 184/2009 η ΓΓΠΠ τίθεται υπό τη δικαιοδοσία του νεοσύστατου Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη. Ακολούθως, μετά το 2014 όπου με το Ν.4249/2014 ρυθμιζόνταν θέματα περαιτέρω αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού της Πολιτικής Προστασίας της χώρας, φτάνουμε στο 2020 όπου με το Ν.4662/2020⁴ συστήνεται Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και

3. Κυρώθηκε με την υπ' αριθμ. 4/23.12.2019 Απόφαση του Κυβερνητικού Συμβουλίου Οικονομικής Πολιτικής (ΦΕΚ Β' 4893).

4. Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων, αναδιάρθρωση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, αναβάθμιση συστήματος εθελοντισμού πολιτικής προστασίας, αναδιοργάνωση του Πυροσβεστικού και άλλες διατάξεις. (ΦΕΚ Α 27/07 Φεβρουαρίου 2020)

Αντιμετώπισης Κινδύνων. Τέλος, με το ΠΔ 70 (ΦΕΚ Α 161/9 Σεπτεμβρίου 2021)⁵, η Πολιτεία απέδειξε τη σοβαρότητα που αποδίδει στο θεσμό της Πολιτικής Προστασίας, συστήνοντας αυτοτελές Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας.

Ετοιμότητα Συνδρομής ΕΔ σε Επιχειρήσεις Αντιμετώπισης Επιπτώσεων της Κλιματικής Κρίσης

Η ετοιμότητα για ανάληψη δράσης σχετικής με την Πολιτική Προστασία από τις ΕΔ πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Στο επίπεδο των ελληνικών ΕΔ, κάθε Σχηματισμός του ΣΞ τηρεί σε ετοιμότητα/επιφυλακή:

- Καθημερινά, τμήματα με κατάλληλο προσωπικό, εξοπλισμό και μέσα
- Για άμεση διάθεση, αριθμό ειδικών χωματοουργικών μηχανημάτων
- Ανώτερους Αξιωματικούς ως συντονιστές ενεργοποίησης Σχεδίων αντιμετώπισης ακραίων φαινομένων

Γενικά, οι ΕΔ διαθέτουν πλήρως εξειδικευμένο εξοπλισμό για κάθε περίπτωση και προσωπικό με ποικιλία μοναδικών ικανοτήτων και δεξιοτήτων. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει τη σημασία που έχει η ετοιμότητα επέμβασής τους για την αποτελεσματική αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών.

Εικόνα 1: Σύγκληση Συντονιστικού Οργάνου Περιφέρειας Μαγνησίας, Νοέμβριος 2017

5. Σύσταση Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας, μεταφορά υπηρεσιών και αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων

Το Γενικό Σχέδιο Πολιτικής Προστασίας με τη συνθηματική λέξη «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ», θεσμοθετήθηκε με την ΥΑ 1299/10 Απριλίου 2003⁶. Με το Σχέδιο επιδιώκεται «η διαμόρφωση ενός συστήματος αποτελεσματικής αντιμετώπισης των φυσικών καταστροφών» (ΥΑ 1299/2003, Άρθρο 1). Από τη λέξη «σύστημα», συνάγεται ότι όσο σημαντικό ρόλο κι αν διαδραματίζουν οι ΕΔ κατά τις επιχειρήσεις αντιμετώπισης εκτάκτων αναγκών, δεν είναι παρά μόνο ένα από τα επιχειρησιακά γρανάζια του «συστήματος». Οι αντικειμενικοί σκοποί του Σχεδίου χωρίζονται στους κύριους άξονες «Πρόληψη-Επέμβαση-Αποκατάσταση».

Το προσωπικό του ΣΞ το οποίο συμμετέχει στο Σχέδιο «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ», αριθμεί περίπου 8.000 στελέχη και οπλίτες και στο μεγαλύτερό του ποσοστό, δεν έχει δεχθεί κάποια ιδιαίτερη ή ειδική εκπαίδευση η οποία να εστιάζει στην αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών. Οι ΕΔ κινητοποιούνται στα πλαίσια του Σχεδίου «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ» το προσωπικό και τα μέσα τους σε τέσσερις φάσεις, ως εξής:

- Φάση 1η (Συνήθης Ετοιμότητα)
- Φάση 2η (Αυξημένη Ετοιμότητα)
- Φάση 3η (Άμεση Κινητοποίηση-Επέμβαση)
- Φάση 4η (Αποκατάσταση-Αρωγή). (ΥΑ 1299/2003, Άρθρο 4)

Βέβαια, μπορεί οι ΕΔ να είναι μόνο ένας από τους φορείς που συμμετέχουν στο Σχέδιο «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ», συνήθως όμως υφίσταται ελάχιστη ανάγκη για περαιτέρω συνδρομή από άλλους φορείς στο έργο τους.

Εικόνα 2: Εκσκαφέας του Μηχανικού επιχειρεί στη Ν. Πέραμο Αττικής μετά τις πλημμύρες του 2017

6. Έγκριση Υπουργού Εσωτερικών του Γενικού Σχεδίου Πολιτικής Προστασίας με τη συνθηματική λέξη "Ξενοκράτης" (ΦΕΚ 423/Β/7-4-2003)

Χαρακτηριστικό παράδειγμα συνεισφοράς των ΕΔ, ήταν η φωτιά στο Εθνικό Πάρκο δάσους Δαδιάς-Λευκίμης-Σουφλίου στον Έβρο που ξέσπασε στις 21 Ιουλίου 2022. Μέσω της ενεργοποίησης της Πολιτικής Προστασίας διατέθηκαν από τις ΕΔ τμήματα 80 στελεχών και οπλιτών των γειτονικών Σχηματισμών από την ενεργοποίηση του σχεδίου «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ» και στα πλαίσια του Σχεδίου «ΙΟΛΑΟΣ»⁷ της ΓΓΠΠ, 32 στελέχη και οπλίτες της 71 Α/Μ ΤΑΞ (Ομάδα «ΔΕΥΚΑΛΙΩΝ»⁸), ενώ παράλληλα συνέδραμαν αεροσκάφη της ΠΑ και 2 μεταφορικά ελικόπτερα. Τέλος, επιχείρησαν 8 προωθητές γαιών κι ένας φορτωτής του Μηχανικού (ΕΘΝΟΣ 2022).

Εικόνα 3: Συμμετοχή Ε/Π CH-47D του ΣΞ σε κατάσβεση δασικής πυρκαγιάς

Δυσλειτουργίες και Δυσχέρειες Προσφοράς - Συνδρομής

Φυσικά, η προσφορά αυτή των ΕΔ, παρουσιάζει στην εφαρμογή της σημαντικές αδυναμίες και δυσχέρειες. Τέτοιες είναι οι μειωμένες διαθέσιμες πιστώσεις για συντήρηση και διατήρηση σε άμεση ετοιμότητα του συνόλου των μέσων τους, οι δυσχέρειες στο συντονισμό των ΕΔ με τους λοιπούς (κυρίως πολιτικούς) φορείς και η ελλιπής συνεκπαίδευση των εμπλεκομένων.

Υποστήριξη με Μέσα - Υλικά - Υποδομές

Αριθμητικά Δεδομένα Συνεισφοράς

Η συνδρομή των ΕΔ προς αποκατάσταση φυσικών υδρομετεωρολογικών καταστροφών με υλικά, μέσα και υποδομές γίνεται με γνώμονα τις αιτήσεις των αρμόδιων φορέων, εξασφαλίζοντας όμως πρώτιστα τον επιθυμητό βαθμό επιχειρησιακής ετοιμότητας και ασφάλειας των Μονάδων - Υπηρεσιών.

7. Γενικό Σχέδιο Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών εξαιτίας Δασικών Πυρκαγιών. Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, Νοέμβριος 2019.

8. Κατά την ενεργοποίηση του Σχεδίου 1ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ» από πλευράς των Ενόπλων Δυνάμεων τίθενται σε ετοιμότητα οι ομάδες του πρώην σχεδίου «Δευκαλίων» το οποίο έχει καταργηθεί. Οι ομάδες αυτές, για πρακτικούς λόγους έχουν διατηρήσει το όνομα «Δευκαλίων», και πρόκειται για τεχνικά κυρίως τμήματα, ενώ σε περίπτωση που χρειαστεί ενεργοποιούνται και τμήματα των Ειδικών Δυνάμεων.

Όπως προβλέπεται στο Σχέδιο «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ», οι Ένοπλες Δυνάμεις, διαθέτουν πάγια εξειδικευμένα τμήματα (τμήματα «ΔΕΥΚΑΛΙΩΝ») με τα αντίστοιχα μέσα τους, τα οποία μπορούν να αναλάβουν αποστολές αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών (ΓΕΕΘΑ/Α6 2014).

Παράλληλα, στον τομέα της πρόληψης και γενικά της δασοπροστασίας, οι ΕΔ διαθέτουν επίγειες κινητές ομάδες και εναέρια μέσα επιτήρησης, επανδρώνουν παρατηρητήρια σε περιοχές ζωτικού ενδιαφέροντος, ενώ πλοία του ΠΝ τίθενται σε ετοιμότητα μεταφοράς μέσων και προσωπικού του Πυροσβεστικού Σώματος (ΠΣ) σε απομακρυσμένες περιοχές (π.χ. νησιά) (Κοκκινίδης 2015, 50). Αντίστοιχα, για την αντιμετώπιση των καταστροφικών συνεπειών από της πλημμύρες οι ΕΔ συνδράμουν με τη διάθεση μέσων, όπως π.χ. λέμβων ΜΧ και εναέριων μέσων για απεγκλωβισμό-μεταφορά πληγέντων. Τέλος, οι ΕΔ συμβάλουν στην αντιμετώπιση κρίσεων με την διάθεση-παροχή ιδίων υποδομών τους προς εξυπηρέτηση των πληγέντων.

Εικόνα 4: Το Αρματαγωγό «ΙΚΑΡΙΑ» κατά τη μεταφορά μέσων για αντιμετώπιση φυσικής καταστροφής

Βέβαια, παρόλη την υφιστάμενη πολυπληθή εμπλοκή των ΕΔ σε προσωπικό και μέσα, οι δυσσιώνες μελλοντικές προβλέψεις επιβάλλουν την απόκτηση επιπλέον μέσων ή την αναβάθμιση υπαρχόντων.

Στρατιωτικό Υλικό και Μέσα Αφιερωμένα στην Αντιμετώπιση Φυσικών Καταστροφών. Η Περίπτωση του 747 ETMX

Η πολιτειακή και στρατιωτική ηγεσία των ΕΔ αντιλαμβανόμενη την επιτακτική ανάγκη εμπλοκής στρατιωτικών δυνάμεων στις επιχειρήσεις αντιμετώπισης των κρίσεων, έλαβε στις αρχές του 2008 μια καινοτόμα και ριζοσπαστική απόφαση: Τη σύσταση του 747 Ειδικού Τάγματος Μηχανικού (747 ETMX).

Το 747 ETMX έχει αποστολή την εφαρμογή σχεδίων έκτακτης ανάγκης και αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών, και την εκτέλεση έργων όπως η αποκατάσταση ζημιών σε υποδομές και εγκαταστάσεις, η διάνοιξη αντιπυρικών ζωνών και η κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων.

Εικόνα 5: Προσωπικό του 747 ETMX κατά τη διάρκεια επιχείρησης

Η μέχρι τώρα επιτυχής συνεισφορά του Τάγματος σε επιχειρήσεις πρόληψης, αντιμετώπισης ή αποκατάστασης συνεπειών καταστροφών αποδεικνύει την επιτυχία του εγχειρήματος της ηγεσίας των ΕΔ.

Χρηματική Αποζημίωση Διάθεσης Μέσων

Για την κάλυψη των εξόδων λειτουργίας των μέσων των Ε.Δ. κατά τη συμμετοχή τους σε επιχειρήσεις αντιμετώπισης φυσικών κρίσεων καταναλώνεται ο ετήσιος προϋπολογισμός που διατίθεται στις Ένοπλες Δυνάμεις (ΥΠΕΘΑ). Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα διατιθέμενα σε τέτοιες επιχειρήσεις κεφάλαια να εκλείπουν από άλλες δράσεις που αφορούν στην επιχειρησιακή λειτουργία του ΣΞ.

Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν.3013/2002⁹, προβλέπεται η αποζημίωση πολιτών των οποίων τα μέσα επιτάσσονται για να συνδράμουν στις εν λόγω επιχειρήσεις, σε απόλυτη αντίθεση με ότι συμβαίνει με το προσωπικό και τα μέσα των Ε.Δ.

Συμπεράσματα - Προτάσεις

Στη χώρα μας οι ΕΔ έχουν αποδείξει ότι μπορούν να αναλάβουν και ενεργό κοινωνικό ρόλο, επικαλυπτικά όμως προς την πρωταρχική τους αποστολή.

Το καθεστώς συνεχούς ετοιμότητας, ο προηγμένος εξοπλισμός των Ε.Δ. και η εκπαίδευση του προσωπικού τους, τις «καταδικάζει» σε πρωταγωνιστική συμμετοχή στις επιχειρήσεις αντιμετώπισης φυσικών καταστροφών της Πολιτικής Προστασίας, ιδιαίτερα ως δυνάμεις πρώτης απόκρισης.

Σε αντίθεση με κλιματικές αλλαγές που έχουν εμφανιστεί ιστορικά ως αποτέλεσμα φυσικών διεργασιών, αυτή της εποχής μας είναι (σε μεγάλο ποσοστό) αποτέλεσμα της επιβλαβούς ανθρώπινης δραστηριότητας.

Η έκδοση του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα που θέτει στόχους με ορίζοντα το 2030 και η προσήλωση της χώρας μας στη Μακροχρόνια Στρατηγική της ΕΕ για το 2050, αποδεικνύουν την εθνική «στροφή αντίληψης», που θέτει την πράσινη ανάπτυξη στο επίκεντρο.

Η συνεχής και εκθετικά εντεινόμενη συμμετοχή των Ε.Δ. σε επιχειρήσεις που δεν έχουν σχέση με την πραγματική τους αποστολή, οφείλει να γίνεται με τρόπο που να μην παραγκωνίζει την κύρια αποστολή τους.

Με δεδομένη την αποχή των Ε.Δ. από συμμετοχή σε πραγματικές επιχειρήσεις τα τελευταία χρόνια, η συμμετοχή σε ειδικές επιχειρήσεις ειρηνικής περιόδου «εκπαιδεύει» τις Ε.Δ. να λειτουργούν υπό συνθήκες πίεσης.

Τέλος, το κόστος που αναλαμβάνουν οι Ε.Δ. για τη συμμετοχή τους σε επιχειρήσεις εκτάκτων αναγκών αυτοχρηματοδοτείται από τον οικείο προϋπολογισμό τους.

Με δεδομένη τη διττή αποστολή των ΕΔ (επιχειρησιακή αποστολή και κοινωνική συνεισφορά), συνίσταται η αύξηση του προσωπικού σε όλες τις κατηγορίες

9. Νόμος 3013/2002: Αναβάθμιση της πολιτικής προστασίας και λοιπές διατάξεις

αυτού (στελέχη, οπλίτες, πολιτικό προσωπικό), η οποία θα αυξήσει την αποτελεσματικότητα σε οποιαδήποτε επιχείρηση κι αν αναλάβουν.

Επιβάλλεται να γίνει άμεσα εκτίμηση τρωτότητας υποδομών των ΕΔ έναντι ακραίων καιρικών φαινομένων προκειμένου να ενισχυθούν κατασκευαστικά ή ακόμη και να μετεγκατασταθούν σε πιο ασφαλείς περιοχές.

Καθίσταται ζωτικής σημασίας η εκτέλεση κοινών επιχειρησιακών ασκήσεων των ΕΔ με τους λοιπούς εμπλεκόμενους φορείς για να συντονιστούν οι πρακτικές τους στο τομέα των επικοινωνιών και του τρόπου δράσης.

Επιβάλλεται η δημιουργία βάσης δεδομένων από διδάγματα (Lessons Learned) που προέκυψαν από τον πλημμελή χειρισμό δυσχερειών που εμφανίστηκαν κατά τη διάρκεια επιχειρήσεων αντιμετώπισης κρίσεων, τα οποία να διδάσκονται στο εμπλεκόμενο προσωπικό ως αντι-παραδείγματα ενεργειών.

Παράλληλα, προτείνεται η σύσταση ενός επιπλέον ETMX με έδρα τη Βόρεια Ελλάδα, προκειμένου να διαχωριστεί η ελληνική επικράτεια σε δύο τομείς ευθύνης (ένας για κάθε ETMX) και να μειωθεί κατακόρυφα ο χρόνος αντίδρασης-επέμβασης εξειδικευμένων δυνάμεων όταν και όπου απαιτηθεί.

Τέλος, προτείνεται η ανάπτυξη αποτελεσματικών μηχανισμών κρατικής χρηματοδότησης των μη επιχειρησιακών αποστολών που οι ΕΔ αναλαμβάνουν (παρόμοιων με τους ισχύοντες για περιπτώσεις κρατικής επίταξης μέσω και των χειριστών τους).

Επίλογος

Η υιοθέτηση από το ΥΠΕΘΑ του τρίπτυχου «Εκπλήρωση της Αποστολής - Προστασία του Περιβάλλοντος - Σύμπνοια με την Κοινωνία», αποτελεί τομή στην κραταιά αντίληψη για το ρόλο των ΕΔ θέτοντας τους όρους «Περιβάλλον» και «Κοινωνία» δίπλα στην εκπλήρωση της πρωταρχικής τους αποστολής, η Πολιτεία τους καταδεικνύει ως τομείς σχετιζόμενους άμεσα με την εθνική ασφάλεια και το εθνικό συμφέρον, των οποίων θεματοφύλακας είναι οι ΕΔ.

Η νέα πραγματικότητα που καθορίζεται από την Κλιματική Αλλαγή σχεδιάζεται έτσι, ώστε να αντιμετωπιστεί ως ευκαιρία κι όχι ως πάρεργο. Με την επαύξηση της κοινωνικής τους προσφοράς οι ΕΔ δεν παραγκωνίζουν την πρωταρχική τους αποστολή. Αντίθετα, «εκπαιδεύονται» εν ειρήνη υπό συνθήκες πίεσης.

Εν κατακλείδι, πέρα από τα προβλήματα - δυσχέρειες που έχουν εντοπιστεί, την οικονομική δυσπραγία, αλλά και την ταυτόχρονη ιδιότητα αρωγού-πληττόμενου που φέρουν τα στελέχη των ΕΔ κατά τη διάρκεια επιχειρήσεων ανακούφισης κοινωνικών κρίσεων, οι ΕΔ αποδεικνύουν την ανθεκτικότητά τους, ενισχύοντας τόσο τους δεσμούς τους με την κοινωνία, όσο και το αίσθημα ασφάλειας στους πολίτες, αποκομίζοντας έτσι πολλαπλά εθνικά οφέλη.

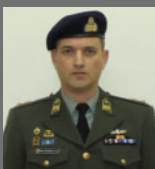
Βιβλιογραφία

- Αγγελακοπούλου, Ευαγγελία. Η προστασία του περιβάλλοντος στις Μονάδες των Ενόπλων Δυνάμεων . Αθήνα: Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, 2021.
- Bernstein, Lenny, The core IPCC Team, Rajendra K. Pachauri & Andy Reisinger. Climate Change 2007 Synthesis Report. Geneva: Intergovernmental Panel on Climate Change, 2007
- ΓΕΕΘΑ. «Σχέδιο «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ/Απρ 2016/ΓΕΕΘΑ/Α6», Φ.595/231238/Σ.779 ΓΕΕΘΑ/Α6, 22 Μαΐου 2014.
- ΕΘΝΟΣ. «Φωτιά στη Δαδιά: Συνεχίζεται η μάχη με τις αναζωπυρώσεις στο Εθνικό Πάρκο» 27 Ιουλίου 2022. <https://www.ethnos.gr/greece/article/217904/fotiasthdadiasynexizetaihmaxhmetisanazopyroseisstoethnikoparko> (πρόσβαση στις 4 Δεκεμβρίου 2022).
- Kirby, Alex. UNEP, Climate in Peril. A popular guide to the latest IPCC report,- Arendal, Norway: GRID, 2009.
- Κοκκινίδης, Ευστάθιος. Η κοινωνική Ευθύνη των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων. Θεσσαλονίκη: ΠΑΜΑΚ, 2007.
- Λέκκας, Ευθύμιος, Εμμανουήλ Ανδρεαδάκης. Εισαγωγή στη Θεωρία της Διαχείρισης Καταστροφών και Κρίσεων. Αθήνα: Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2015
- Λέκκας, Ευθύμιος, Εμμανουήλ Ανδρεαδάκης. Καταστροφές και Κρίσεις Παγκόσμιας Εμβέλειας. Αθήνα: Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2016
- Ν.2344/1995 «Οργάνωση Πολιτικής Προστασίας και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ 212/Α/11 Οκτωβρίου 1995).
- Ν.3013/2002 «Αναβάθμιση της πολιτικής προστασίας και λοιπές διατάξεις» (ΦΕΚ 102/01 Μαΐου 2002)
- Newmoney. «Σχέδιο για νέα εναέρια μέσα πυρόσβεσης και drones στη μάχη κατά των πυρκαγιών». 7 Αυγούστου 2021. <https://www.newmoney>.

[gr/roh/palmos-oikonomias/oikonomia/pirkagies-kataskopeftika-drones-richnonte-sti-machi-kata-tis-fotias-pics/](https://www.pirkagies-kataskopeftika-drones-richnonte-sti-machi-kata-tis-fotias-pics/) (πρόσβαση στις 14 Δεκεμβρίου 2022).

- Palle, Anglique, Adrien Esthve & Florian Opillard. « Armed Forces and Climate Change in a Time of High-Intensity: Reflections on Engagement in “Environmental” Operations» στο War Ecology: A New Paradigm? του Pierre Charbonnier (επιμέλεια), 77-81. Παρίσι: Groupe d'études géopolitiques, 2022.
- PreventionWeb. «The climate crisis is already here, it's real - and Greece is taking it seriously» United Nations Office for Disaster Risk Reduction. November 15, 2022. <https://www.preventionweb.net/blog/climate-crisis-already-here-its-real-and-greece-taking-it-seriously> (πρόσβαση στις 19 Νοεμβρίου 2022)
- ΥΑ 1299/2003 «Έγκριση Υπουργού Εσωτερικών του Γενικού Σχεδίου Πολιτικής Προστασίας με τη συνθηματική λέξη "Ξενοκράτης"» (ΦΕΚ 423/Β/7 Απριλίου 2003).
- ΥΠΕΘΑ. Περιβαλλοντική - Ενεργειακή και Πολιτική Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή 2020, ΥΠΕΘΑ. 2η Εκδ. Αθήνα: Τυπογραφείο Ελληνικού Στρατού, 2020.
- ΥΠΕΘΑ/ΓΔΟΣΥ. «Πράσινες Ένοπλες Δυνάμεις / Κλιματική Αλλαγή» (Μάρτιος 2021) <https://www.greenarmedforces.mil.gr/> (πρόσβαση στις 15 Νοεμβρίου 2022)

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Τχης (ΕΜ) Ηλίας Ματζιρίδης του Βασιλείου γεννήθηκε στην Αθήνα το 1982. Εισήλθε στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων (ΣΣΕ) το 2000 και ονομάστηκε Ανθυπολοχαγός (ΕΜ) το 2004. Έχει υπηρετήσει σε διάφορες Μονάδες - Υπηρεσίες και Επιτελικές θέσεις της ειδικότητάς του, ενώ από τον Ιούλιο 2023 υπηρετεί ως επιτελής ΔΥΔΜ του Δ'ΣΣ. Αποφοίτησε το 2023 από την 20η εκπαιδευτική σειρά της ΑΔΙΣΠΟ. Είναι κάτοχος του μεταπτυχιακού τίτλου «Στρατηγικές Διαχείρισης Περιβάλλοντος, Καταστροφών και Κρίσεων» του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Ομιλεί την αγγλική γλώσσα σε επίπεδο Γ2/C2. Κατέχει όλα τα προβλεπόμενα για το βαθμό του μετάλια και διαμνημονεύσεις. Είναι έγγαμος και έχει ένα υιό 12 ετών και μία κόρη 10 ετών.

"Η Αμυντική Διπλωματία της Ελλάδας

Η ήπια ισχύς
της σκληρής ισχύος"

του Αντισυνταγματάρχη (ΠΖ) Κουκάκη Γεώργιου

Εισαγωγή

Ο όρος αμυντική διπλωματία είναι εγγενώς αντιφατικός, καθώς σύμφωνα με τον Tony Benn «Όλοι οι πόλεμοι αντιπροσωπεύουν την αποτυχία της διπλωματίας».¹ Παρ' όλα αυτά, ένα σημαντικό μέρος της διπλωματίας είναι στενά συνδεδεμένο με τον αμυντικό τομέα και τις ένοπλες δυνάμεις κάθε κράτους, οι οποίες -σε αντίθεση με την «παραδοσιακή» αποστολή τους που περιλαμβάνει τη χρήση βίας- επιτελούν μία διαφορετική λειτουργία, μέσω της οποίας αναδεικνύεται η «ήπια ισχύς» (soft power) της «σκληρής ισχύος» (hard power).

Το παρόν άρθρο πραγματεύεται τα ζητήματα της αμυντικής διπλωματίας, μίας συνιστώσας της, η οποία συμβάλει σημαντικά στην προάσπιση των ελληνικών εθνικών συμφερόντων και στην εδραίωση της εθνικής ασφάλειας στη χώρα μας. Σκοπός του άρθρου είναι αφενός μεν η αποσαφήνιση της -όχι και τόσο γνωστής- έννοιας της αμυντικής διπλωματίας, αφετέρου δε η ανάδειξη του τρόπου με τον οποίο το προσωπικό του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας (ΥΠΕΘΑ) δρα στο πλαίσιο άσκησης αυτής.

1. BBC News. «Tony Benn: His views on socialism, Europe, war and writing». 14 March 2014. <https://www.bbc.com/news/uk-politics-26575258> (πρόσβαση στις 21 Φεβρουαρίου 2024).

Ο όρος «**διπλωματία**» υποδηλώνει την «... καθιερωμένη μέθοδο επηρεασμού των αποφάσεων και της συμπεριφοράς ξένων κυβερνήσεων και λαών μέσω διαλόγου, διαπραγματεύσεων και άλλων μέτρων χωρίς πόλεμο ή βία».² Όσον αφορά την ετυμολογία της λέξης, αξίζει να επισημανθεί ότι προέρχεται από το ουσιαστικό «**δίπλωμα**», το οποίο στην αρχαιότητα χρησιμοποιούταν για να περιγράψει τα (διπλωμένα στα δύο) επίσημα έγγραφα που είχαν στην κατοχή τους ορισμένοι αξιωματούχοι μέσω των οποίων τους δινόταν η δυνατότητα *ανεμπόδιστης μετακίνησης* από περιοχή σε περιοχή (κάτι σαν τα σημερινά διαβατήρια) ή τους παρέχονταν *συγκεκριμένα προνόμια*.³

Στην πορεία του χρόνου ωστόσο, ο όρος διπλωματία άρχισε να χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει την άσκηση των καθηκόντων των αξιωματούχων (Πρέσβεις, Πρόξενοι, κ.λπ.) του **Διπλωματικού Σώματος** (ΔΣ) ενός κράτους οι οποίοι ήταν διαπιστευμένοι σε κάποιο άλλο, τα οποία περιελάμβαναν συνήθως τη διενέργεια διαπραγματεύσεων για διάφορα εθνικά θέματα όπως την επίτευξη διμερών συμφωνιών. Δεν θα πρέπει ωστόσο ο όρος να συγχέεται με τον παρεμφερή όρο «**Εξωτερική Πολιτική**», ο οποίος υποδηλώνει τους «... γενικούς στόχους που καθοδηγούν τις δραστηριότητες και τις σχέσεις ενός κράτους στις αλληλεπιδράσεις του με άλλα κράτη».⁴

Όσον αφορά τον τομέα πολιτικής, η διπλωματία διαχωρίζεται σε οικονομική, θρησκευτική, αθλητική διπλωματία, κ.λπ. Η δε «**αμυντική διπλωματία**» (defence diplomacy)⁵ ορίζεται ως:

2. Marks, Sally & Freeman, W. Chas. «diplomacy». *Encyclopedia Britannica*. 16 February 2024. <https://www.britannica.com/topic/diplomacy>. (πρόσβαση στις 21 Φεβρουαρίου 2024).

3. Halvard, Lerira. A Conceptual History of Diplomacy. στο Constantinou, M. Costas & Kerr, Pauline & Sharp, Paul (eds). *The SAGE Handbook of Diplomacy* (London: SAGE, 2016), 31-34. [https://www.defence.lk/upload/ebooks/Costas%20M.%20Constantinou,%20Pauline%20Kerr,%20Paul%20Sharp-The%20SAGE%20Handbook%20of%20Diplomacy-SAGE%20Publications%20Ltd%20\(2016\).pdf#page=630](https://www.defence.lk/upload/ebooks/Costas%20M.%20Constantinou,%20Pauline%20Kerr,%20Paul%20Sharp-The%20SAGE%20Handbook%20of%20Diplomacy-SAGE%20Publications%20Ltd%20(2016).pdf#page=630) (πρόσβαση στις 21 Φεβρουαρίου 2024).

4. The Editors of Encyclopaedia. «foreign policy». *Encyclopedia Britannica*. 19 February 2024. <https://www.britannica.com/topic/foreign-policy>. (πρόσβαση στις 21 Φεβρουαρίου 2024).

5. Όταν αφορά αποκλειστικά τις δραστηριότητες των ενόπλων δυνάμεων, τότε αποκαλείται «**στρατιωτική διπλωματία**» (military diplomacy). Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Tan, See Seng. «Military Diplomacy». στο Constantinou, M. Costas & Kerr, Pauline & Sharp, Paul (eds). *The SAGE Handbook of Diplomacy* (London: SAGE, 2016), 592. [https://www.defence.lk/upload/ebooks/Costas%20M.%20Constantinou,%20Pauline%20Kerr,%20Paul%20Sharp-The%20SAGE%20Handbook%20of%20Diplomacy-SAGE%20Publications%20Ltd%20\(2016\).pdf#page=630](https://www.defence.lk/upload/ebooks/Costas%20M.%20Constantinou,%20Pauline%20Kerr,%20Paul%20Sharp-The%20SAGE%20Handbook%20of%20Diplomacy-SAGE%20Publications%20Ltd%20(2016).pdf#page=630) (πρόσβαση στις 21 Φεβρουαρίου 2024).

«... η ποικιλόμορφη διεθνής δραστηριότητα που βασίζεται στο διάλογο και τη συνεργασία και υλοποιείται διμερώς από το Υπουργείο Άμυνας με συμμάχους, εταίρους και άλλες φιλικές χώρες για την υποστήριξη της επίτευξης των στόχων της αμυντικής και εξωτερικής πολιτικής».⁶

Οι **τομείς** που περιλαμβάνει η αμυντική διπλωματία,⁷ περιλαμβάνουν τη(ν):

- Διμερή και πολυμερή συνεργασία
- Εκπαίδευση και στρατιωτική κατάρτιση
- Διεξαγωγή στρατιωτικών ασκήσεων
- Συμμετοχή σε στρατιωτικές αποστολές και επιχειρήσεις
- Συνεργασία στον τομέα των πληροφοριών
- Συνεργασία στο πλαίσιο συμμετοχής σε διεθνείς οργανισμούς και συμμαχίες ασφαλείας
- Διατήρηση τακτικών επαφών μεταξύ στρατιωτικού προσωπικού, στρατιωτικών μονάδων και πολεμικών πλοίων που επισκέπτονται λιμάνια
- Τοποθέτηση του στρατιωτικού και πολιτικού προσωπικού στις χώρες εταίρους, τόσο σε Υπουργεία Άμυνας όσο και σε στρατιωτικές μονάδες
- Ανάπτυξη ομάδων εκπαίδευσης
- Προμήθεια εξοπλισμού, οπλισμού και άλλων στρατιωτικών υλικών, και
- Συμμετοχή σε διμερείς και πολυμερείς στρατιωτικές ασκήσεις και αντίστοιχες εκπαιδευτικές δραστηριότητες

Σκοπός τέλος της διπλωματίας οποιασδήποτε μορφής είναι η προάσπιση των **εθνικών συμφερόντων** (national interest) ενός κράτους, τα οποία περιλαμβάνουν κάθε στόχο, κατάσταση, σκοπό ή αξία που ωφελεί ένα κράτος και τα οποία διακρίνονται κατά σειρά σπουδαιότητας σε συμφέροντα επιβίωσης (άμυνα, ασφάλεια, ακεραιότητα εθνικής επικράτειας, αντιμετώπιση εξωτερικών απειλών, κ.ά.), ζωτικά συμφέροντα (ισορροπία ισχύος με δυνητικούς αντιπάλους, ασφάλεια ομοεθνών εκτός συνόρων, οικονομική ανάπτυξη, κ.ά.), μείζονα συμφέροντα (διαφύλαξη συλλογικών πνευματικών αγαθών, διαφύλαξη του πολιτισμού, κ.ά.) και δευτερογενή συμφέροντα (δραστηριότητες ιδιωτών, εξωτερικές και οικονομικές σχέσεις, κ.ά.).⁸

Η διπλωματία συμβάλλει στην προάσπιση της **εθνικής ασφάλειας** (national security), εκείνης της κατάστασης κατά την οποία ένα κράτος έχει εξαλείψει ή αντιμετωπίζει επιτυχώς κάθε εξωτερική ή εσωτερική **απειλή** ή/και **κίνδυνο**, με απο-

6. Muniruzzaman, A. «Defence Diplomacy: A Powerful Tool of Statecraft». CLAWS Journal. Winter 2020. 66. https://bipss.org.bd/pdf/Claws_Journal_Defence%20Diplomacy_ANM_Muniruzzaman.pdf (πρόσβαση στις 21 Φεβρουαρίου 2024).

7. Drab, Lech. «Defence Diplomacy - An important tool for the foreign policy and security of the state». Security and Defence Quarterly. 2018 Vol 20(3). 67-68. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0012.5152> (πρόσβαση στις 21 Φεβρουαρίου 2024).

8. Ήφαιστος, Παναγιώτης. Οι Διεθνείς Σχέσεις ως Αντικείμενο Επιστημονικής Μελέτης στην Ελλάδα και στο Εξωτερικό: Διαδρομή, αντικείμενο, περιεχόμενο και γνωσιολογικό υπόβαθρο. (Αθήνα: Ποιότητα, 2003), 682.

τέλεσμα να επικρατεί σταθερότητα στο εσωτερικό του, οι θεσμοί του να λειτουργούν ομαλά, οι πολίτες του να ευημερούν και να σημειώνει ανάπτυξη σε όλους τους τομείς.⁹

Αμυντική συνεργασία στο πλαίσιο διεθνών οργανισμών

Η συμμετοχή της Ελλάδας σε διεθνείς οργανισμούς αποτελούσε ανέκαθεν βασικό πυλώνα της εξωτερικής της πολιτικής. Εξέχουσα θέση ανάμεσα σε αυτούς τους διεθνείς οργανισμούς έχει ο **Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου** (North Atlantic Treaty Organization - NATO) που ιδρύθηκε το **1949** με κύριο στόχο την εξασφάλιση **συλλογικής άμυνας** μεταξύ των κρατών-μελών (κ-μ) του. Όσον αφορά τη χώρα μας, αξίζει να σημειωθεί ότι εντάχθηκε σε αυτόν μαζί με την Τουρκία το 1952 (*Εικόνα 1*),¹⁰ αποτελώντας το **13ο κράτος-μέλος** του εν λόγω Οργανισμού ο οποίος εσχάτως -μετά και την ένταξη της Σουηδίας- αποτελείται από **32 κράτη-μέλη**.

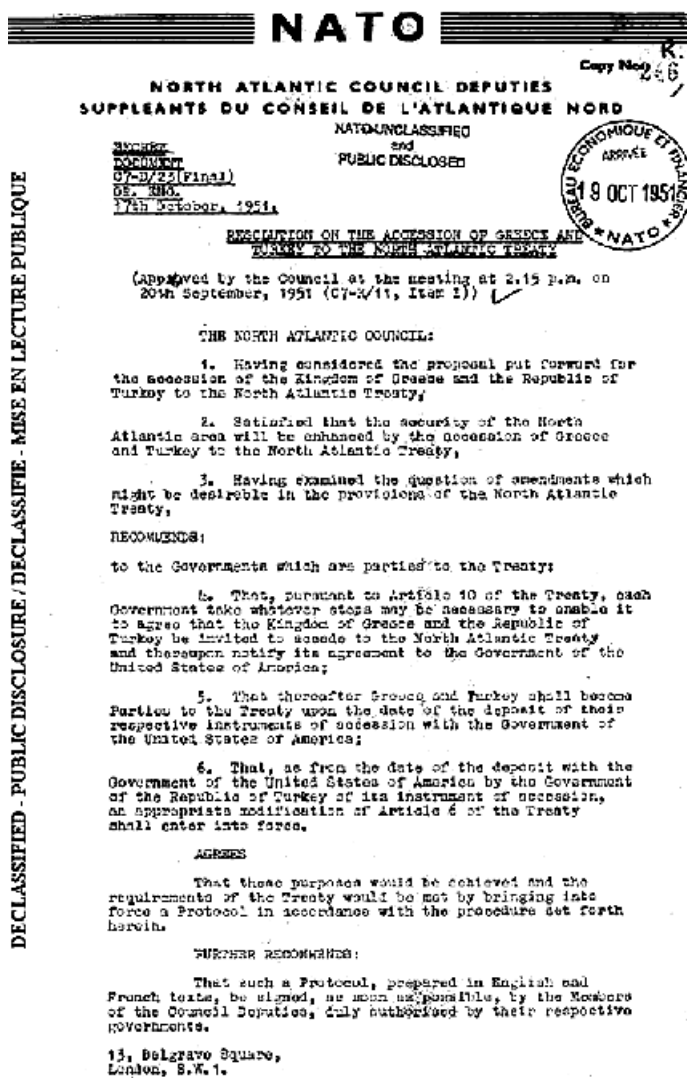
Ο **Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών** (ΟΗΕ) που ιδρύθηκε το **1945** -αν και δεν έχει το χαρακτήρα «αμυντικής συμμαχίας» όπως το NATO- εν τούτοις διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη **διατήρηση της ειρήνης** η οποία αποτελεί τον διαρκή στόχο του εν λόγω Οργανισμού,¹¹ μέσα από την προώθηση της διεθνούς συνεργασίας, την έκδοση αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφάλειας (ΣΑ/ΟΗΕ) για θέματα που επηρεάζουν τη διεθνή ασφάλεια και την ανάπτυξη στρατιωτικών δυνάμεων στο πλαίσιο ειρηνευτικών αποστολών. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι η Ελλάδα αποτελεί ένα από τα **51 ιδρυτικά κράτη-μέλη** του ΟΗΕ, ο οποίος αριθμεί στις μέρες μας **193 κράτη-μέλη**.

Τέλος η **Ευρωπαϊκή Ένωση** (ΕΕ), η οποία ιδρύθηκε το **1951** με την ονομασία Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) ως ένας περιφερειακός οικονομικός οργανισμός, στην πορεία του χρόνου εξελίχτηκε σε έναν διεθνή οργανισμό με παγκόσμια εμβέλεια ο οποίος φιλοδοξεί να καταστεί ένας σημαντικός πάροχος ασφάλειας μέσω της **Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας** (ΚΕΠΠΑ) και της **ρήτρας αμοιβαίας άμυνας**, δηλαδή του άρθρου 42(7) της Συνθήκης για την ΕΕ. Η ΕΕ αριθμεί σήμερα **27 κράτη-μέλη**, ενώ αξίζει να τονιστεί ότι η Ελλάδα αποτελεί ένα από τα παλαιότερα μέλη της, έχοντας ενταχθεί σε αυτήν το **1981** ως το **10^ο κράτος-μέλος**.

9. Πικραμένος, Κώστας & Κουκάκης, Γεώργιος. *Εθνική Ασφάλεια: Μύθοι και Πραγματικότητα*. (Αθήνα: Ινφογνώμων, 2023), 32.

10. Η Ελλάδα στις Βρυξέλλες. «Η Ελλάδα στο NATO». 09 Οκτωβρίου 2023. <https://www.mfa.gr/brussels/monimi-antiprosopeia-nato/ellada-sto-nato/ellada-sto-nato.html> (πρόσβαση στις 2 Μαρτίου 2024).

11. Ηνωμένα Έθνη - Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ. «Ιστορία». Χωρίς ημερομηνία. <https://unric.org/el/%ce%b9%cf%83%cf%84%ce%bf%cf%81%ce%b9%ce%b1/> (πρόσβαση στις 3 Μαρτίου 2024).

Εικόνα 1: Η αποδοχή της αίτησης ένταξης της Ελλάδας στο NATO

Πηγή: <https://www.nato.int/docu/review/articles/2012/02/15/the-historic-document-confirming-greece-and-turkey-joining-nato/index.html>

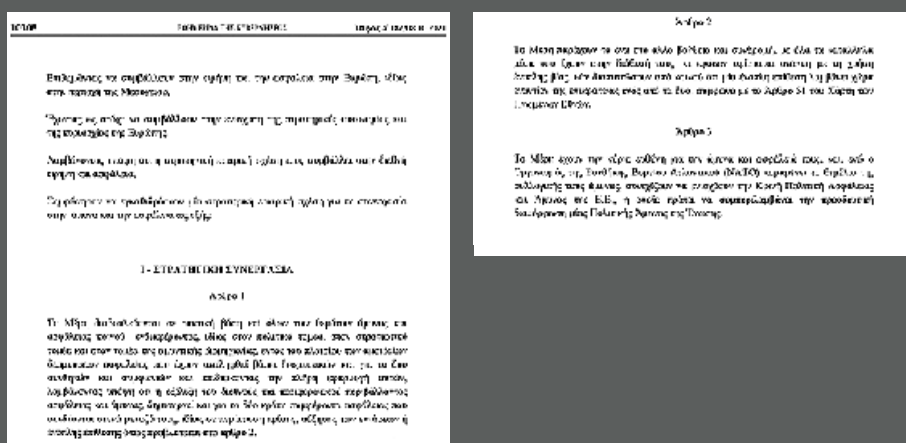
Στο πλαίσιο συμμετοχής της Ελλάδας στους προαναφερθέντες οργανισμούς, η χώρα μας λαμβάνει μέρος σε διάφορες **στρατιωτικές αποστολές**, από τις οποίες κάποιες βρίσκονται σε εξέλιξη, ενώ άλλες έχουν περατωθεί.¹² Κατά τη στιγμή της συγγραφής του παρόντος κειμένου, η Ελλάδα συμμετέχει με προσωπικό, μέσα ή την παροχή διευκολύνσεων στις ακόλουθες αποστολές:

12. ΓΕΕΘΑ. «Επιχειρήσεις & Αποστολές». Χωρίς ημερομηνία. <https://geetha.mil.gr/epixeiriseis-kai-apostoles/> (πρόσβαση στις 2 Μαρτίου 2024).

- **EUTM MALI** της ΕΕ στο Μάλι της Αφρικής
- **SNMCMG-2** του ΝΑΤΟ στη Μεσόγειο
- **SNMG-2** του ΝΑΤΟ στη Μεσόγειο
- **ENDURING FREEDOM** του ΝΑΤΟ στην Κεντρική Ασία
- **NHQ-SKOPJE** του ΝΑΤΟ στη Βόρεια Μακεδονία
- **Joint Enterprise** του ΝΑΤΟ στο Κοσσυφοπέδιο
- **ALTHEA** της ΕΕ στη Βοσνία - Ερζεγοβίνη
- **ACTIVE ENDEAVOUR** του ΝΑΤΟ στη Μεσόγειο
- **UNIFIL** του ΟΗΕ στο Λίβανο
- **ATALANTA** της ΕΕ στη Σομαλία
- **EUNAVFOR ASPIDES** της ΕΕ στην περιοχή της Ερυθράς Θάλασσας¹³

Διμερείς και πολυμερείς διακρατικές αμυντικές συνεργασίες

Μία από τις σημαντικότερες διμερείς αμυντικές συμφωνίες που έχει συνάψει η Ελλάδα είναι η **Στρατηγική Εταιρική Σχέση για την Άμυνα και την Ασφάλεια μεταξύ Ελλάδας και Γαλλίας** η οποία υπογράφηκε στις **28 Σεπτεμβρίου 2021**.¹⁴ Η σημασία της εν λόγω συμφωνίας -εκτός από το εξαιρετικά ευρύ πλαίσιο συνεργασίας που καλύπτει- έγκειται στο γεγονός ότι περιέχει διάταξη (**άρθρο 2**) παρόμοια με τη **ρήτρα αμοιβαίας άμυνας** του ΝΑΤΟ (**Εικόνα 2**) για την αμοιβαία αμυντική συνδρομή των δύο μερών σε περίπτωση ένοπλης επίθεσης.

Εικόνα 2: Το άρθρο 2 (ρήτρα αμοιβαίας άμυνας) της Συμφωνίας Ελλάδας-Γαλλίας

Πηγή: https://www.et.gr/api/Download_Small/?fek_pdf=20210100187

13. Κουκάκης, Γεώργιος. «Η νέα επιχείρηση EUNAVFOR ASPIDES της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο ρόλος της Ελλάδας». HuffPost Greece. 20 Φεβρουαρίου 2024. https://www.huffingtonpost.gr/entry/e-nea-epicheirese-eunavfor-aspides-tes-eeropaikes-enoses-kai-o-rolos-tes-elladas_gr_65d445e0e4b0b65d692050a1 (πρόσβαση στις 2 Μαρτίου 2024).

14. Κουκάκης Γεώργιος. Η Στρατηγική Εταιρική Σχέση για την Άμυνα & την Ασφάλεια μεταξύ Ελλάδας & Γαλλίας Μία «τεχνοκρατική» προσέγγιση και αποτίμηση του πρώτου έτους ισχύος της, στο Διμερείς Διακρατικές Συμφωνίες της Ελλάδας που εμπεριέχουν και

Όσον αφορά τις διμερείς σχέσεις της Ελλάδας με την **Αίγυπτο**, δύο από τις σημαντικότερες συμφωνίες που έχουν υπογραφεί είναι το «*Μνημόνιο Κατανόησης για τη Στρατιωτική Συνεργασία μεταξύ του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Άμυνας της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου*» [25 Νοεμβρίου 2014] και το «*Μνημόνιο Κατανόησης σχετικά με τη συνεργασία στους τομείς Αεροναυτικής και Ναυτικής Έρευνας και Διάσωσης*» [22 Νοεμβρίου 2022].¹⁵

Μία ακόμα σημαντική διμερής συμφωνία είναι η «*Συμφωνία μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων σχετικά με την Κοινή Συνεργασία στην Εξωτερική Πολιτική και την Άμυνα*» μεταξύ Ελλάδας και **Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων** (ΗΑΕ), [18 Νοεμβρίου 2020].¹⁶ Η σημασία της εν λόγω συμφωνίας έγκειται στο γεγονός ότι και αυτή περιέχει **ρήτρα αμοιβαίας άμυνας**. Πιο συγκεκριμένα, το **άρθρο 1(2)** αυτής προβλέπει ότι:

«Εφόσον εγερθεί απειλή ενάντια στην ασφάλεια, κυριαρχία, ενότητα, προστασία ή ανεξαρτησία του εδάφους της Ελληνικής Δημοκρατίας ή του εδάφους των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων, τα Μέρη θα επικοινωνήσουν άμεσα επί όλων των πλευρών της απειλής αυτής προκειμένου να αναλάβουν δράση και μέτρα τα οποία τα Μέρη θεωρούν αναγκαία για την αποτροπή αυτής της απειλής».

Όσον αφορά τις **πολυμερείς συνεργασίες** που έχει συνάψει η Ελλάδα, καθαρά αμυντικό χαρακτήρα έχει η τετραμερής συνεργασία (Quadripartite Cooperation - QUAD) «**Ελλάδα-Κύπρος-Ιταλία-Γαλλία**», η οποία έχει ως στόχο τη βελτίωση της συνεργασίας και της διαλειτουργικότητας των ενόπλων δυνάμεων των τεσσάρων κρατών, καθώς και την ενδυνάμωση κοινής αεροναυτικής παρουσίας στην Ανατολική Μεσόγειο.¹⁷ Άλλες επίσης συνεργασίες που σχετίζονται με τις

αμυντική διάσταση. Τετράδια Γεωπολιτικής Ανάλυσης και Μελετών. Νο. 6. Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών. Απρίλιος 2023, 75-95. <https://elisme.gr/tetradio-no-6-dimereis-diakratikes-symfonies-tis-ellados/> (πρόσβαση στις 2 Μαρτίου 2024).

15. Πίτσιλης, Σωτήριος. Η Στρατιωτική Συνεργασία Ελλάδος-Αιγύπτου. στο Διμερείς Διακρατικές Συμφωνίες της Ελλάδος που εμπεριέχουν και αμυντική διάσταση. Τετράδια Γεωπολιτικής Ανάλυσης και Μελετών. Νο. 6. Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών. Απρίλιος 2023, 34-74. <https://elisme.gr/tetradio-no-6-dimereis-diakratikes-symfonies-tis-ellados/> (πρόσβαση στις 2 Μαρτίου 2024).

16. Ηλιόπουλος Δημήτριος. Η Συμφωνία Συνεργασίας σε Θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Άμυνας μεταξύ Ελλάδος και Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων (ΗΑΕ). στο Διμερείς Διακρατικές Συμφωνίες της Ελλάδος που εμπεριέχουν και αμυντική διάσταση. Τετράδια Γεωπολιτικής Ανάλυσης και Μελετών. Νο. 6. Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών. Απρίλιος 2023, 96-103. <https://elisme.gr/tetradio-no-6-dimereis-diakratikes-symfonies-tis-ellados/> (πρόσβαση στις 2 Μαρτίου 2024).

17. Ministry of National Defence - General Directorate of National Defence Policy and International Relations. «Completion of the 3rd Quartet Meeting between the General Directors

ένοπλες δυνάμεις των συμβαλλομένων μερών είναι οι τριμερείς συνεργασίες «Ελλάδα-Κύπρος-Ισραήλ»,¹⁸ «Ελλάδα-Κύπρος-Αίγυπτος»¹⁹ και «Ελλάδα-Κύπρος-Αρμενία».²⁰

Εικόνα 3: Υπογραφή του ΚΣΔ μεταξύ Ελλάδας, Κύπρου και Αιγύπτου
(20 Φεβρουαρίου 2024)

Πηγή: <https://geetha.mil.gr/ypografi-koinoy-schedioly-drasis-elladas-kyproy-aigyptoy-gia-to-etos-2024/>

Μερικές δε από τις πιο πρόσφατες **διακρατικές στρατιωτικές συμφωνίες** που έχει υπογράψει το Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας (ΓΕΕΘΑ) είναι οι ακόλουθες:

- Το Πρόγραμμα Στρατιωτικής Συνεργασίας (ΠΣΣ) με την **Ιορδανία** για το 2024 που υπογράφηκε στις **14 Δεκεμβρίου 2023**,²¹

of Defence Policy of Greece, Cyprus, Italy and France within the framework of the “Quadripartite Cooperation (QUAD) - EUNOMIA” (Greece - Cyprus - Italy - France)». 06 December 2023. <https://www.gdpeads.mod.mil.gr/en/completion-of-the-3rd-quartet-meeting-between-the-general-directors/> (πρόσβαση στις 2 Μαρτίου 2024).

18. Koukakis Georgios. «The 9th Trilateral Summit of Cyprus, Greece and Israel: Törkiye's struggle for power in the Eastern Mediterranean, the Competition between India and China in the Middle East, and the New Era of “Economic Peace”». *HERMES Institute of International Affairs, Security & Geoeconomy*. Occasional Paper 1/2023 (November 2023). DOI: 10.13140/RG.2.2.18271.84645 (πρόσβαση στις 2 Μαρτίου 2024).

19. Πρωθυπουργός. «9η Τριμερής Σύνοδος Κορυφής Ελλάδος-Κύπρου-Αιγύπτου ! Κοινή Διακήρυξη». 19 Οκτωβρίου 2021. <https://www.primeminister.gr/2021/10/19/27737> (πρόσβαση στις 5 Μαρτίου 2024).

20. Υπουργείο Εξωτερικών. «Συμμετοχή του Υφυπουργού Εξωτερικών Α. Κατσανιώτη στην Τριμερή Συνάντηση Ελλάδας-Κύπρου-Αρμενίας, στο Ερεβάν (28.10.2022)». 28 Οκτωβρίου 2022. <https://www.mfa.gr/epikairota/diloseis-omilies/summetokhe-tou-uphuyourgou-exoterikon-katsaniote-sten-trimere-sunantese-elladas-kyprou-armenias-sto-ereban-28102022.html> (πρόσβαση στις 5 Μαρτίου 2024).

21. ΓΕΕΘΑ. «Υπογραφή «Προγράμματος Στρατιωτικής Συνεργασίας Ελλάδος - Ιορδανίας» για το Έτος 2024». 15 Δεκεμβρίου 2023. <https://geetha.mil.gr/ypografi-program-matos-stratiotikis-synergias-ellados-iordanias-gia-to-etos-2024/> (πρόσβαση στις 5 Μαρτίου 2024).

- Το ΠΣΣ με την **Αρμενία** για το 2024 που υπογράφηκε στις **18 Δεκεμβρίου 2023**²²
- Το Κοινό Σχέδιο Δράσης (ΚΣΔ) με την **Κύπρο** και την **Αρμενία** για το 2024 που υπογράφηκε στις **18 Δεκεμβρίου 2023**²³
- Το ΠΣΣ με τα **Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (ΗΑΕ)** για το 2024 που υπογράφηκε στις **13 Φεβρουαρίου 2024**²⁴
- Το ΚΣΔ με την **Κύπρο** και την **Αίγυπτο** για το 2024 (Εικόνα 3) που υπογράφηκε στις **20 Φεβρουαρίου 2024**²⁵ και
- Το ΠΣΣ με την **Αίγυπτο** για το 2024 που υπογράφηκε στις **21 Φεβρουαρίου 2024**²⁶

Συμμετοχή σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες

Αναφορικά με τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες, η αμυντική διπλωματία της Ελλάδας περιλαμβάνει τη **φοίτηση αλλοδαπών μαθητών στα Ανώτατα Στρατιωτικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΣΕΙ)** της χώρας μας, τις **Σχολές Πολέμου** των τριών Κλάδων των ενόπλων δυνάμεων (ΣΠΣΞ, ΣΠΠΑ, ΣΠΠΝ), την **Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ)** και τη **Σχολή Εθνικής Άμυνας (ΣΕΘΑ)**, την **ανταλλαγή μαθητών (military Erasmus)** μεταξύ των Σχολών και τη διεξαγωγή διεθνών σχολείων/σεμιναρίων από διάφορους φορείς με κυριότερο το **Πολυεθνικό Κέντρο Εκπαίδευσης Επιχειρήσεων Υποστήριξης της Ειρήνης (ΠΚΕΕΥΕ)**.

Επιπλέον περιλαμβάνει τη διεξαγωγή **κοινών ασκήσεων** όπως την άσκηση «European Union Integrated Resolve 22» της ΕΕ,²⁷ την άσκηση «ΜΕΔΟΥΣΑ» με την Αίγυπτο,²⁸ τις πολυεθνικές ασκήσεις «ΗΝΙΟΧΟΣ» και «ΩΡΙΩΝ»,²⁹ την Άσκηση

22. ΓΕΕΘΑ. «Υπογραφή «Προγράμματος Στρατιωτικής Συνεργασίας Ελλάδος - Αρμενίας» για το Έτος 2024». 19 Δεκεμβρίου 2023. <https://geetha.mil.gr/ypografi-programmatos-stratitikis-synergasias-ellados-armenias-gia-to-etos-2024/> (πρόσβαση στις 5 Μαρτίου 2024).

23. ΓΕΕΘΑ. «Υπογραφή «Κοινού Σχεδίου Δράσης Ελλάδος - Κύπρου - Αρμενίας» για το Έτος 2024». 20 Δεκεμβρίου 2023. <https://geetha.mil.gr/ypografi-koinoy-schediyo-drasis-ellados-kyproy-armenias-gia-to-etos-2024/> (πρόσβαση στις 3 Μαρτίου 2024).

24. ΓΕΕΘΑ. «Υπογραφή «Προγράμματος Στρατιωτικής Συνεργασίας Ελλάδας - ΗΑΕ» για το Έτος 2024». 15 Φεβρουαρίου 2024. <https://geetha.mil.gr/ypografi-programmatos-stratitikis-synergasias-elladas-iae-gia-to-etos-2024/> (πρόσβαση στις 3 Μαρτίου 2024).

25. ΓΕΕΘΑ. «Υπογραφή «Κοινού Σχεδίου Δράσης Ελλάδας - Κύπρου - Αιγύπτου» για το Έτος 2024». 26 Φεβρουαρίου 2024 <https://geetha.mil.gr/ypografi-koinoy-schediyo-drasis-elladas-kyproy-aigyptoy-gia-to-etos-2024/> (πρόσβαση στις 3 Μαρτίου 2024).

26. ΓΕΕΘΑ. «Υπογραφή «Προγράμματος Στρατιωτικής Συνεργασίας Ελλάδας - Αιγύπτου» για το Έτος 2024». 26 Φεβρουαρίου 2024. <https://geetha.mil.gr/ypografi-programmatos-stratitikis-synergasias-elladas-aigyptoy-gia-to-etos-2024/> (πρόσβαση στις 3 Μαρτίου 2024).

27. ΓΕΕΘΑ. «Ολοκλήρωση της Άσκησης CPX EU INTEGRATED RESOLVE 2022». 20 Νοεμβρίου 2020. <https://geetha.mil.gr/oloklirosi-tis-askisis-cpx-eu-integrated-resolve-2022/> (πρόσβαση στις 3 Μαρτίου 2024).

28. Υπουργείο Εθνικής Άμυνας. «Ο ΥΕΘΑ Νικόλαος Παναγιωτόπουλος στην κοινή διακλαδική άσκηση «ΜΕΔΟΥΣΑ 10» στην Αλεξάνδρεια». 05 Δεκεμβρίου 2020. <https://www.mod.mil.gr/o-yetha-nikolaos-panagiotoylos-stin-koini-diakladiki-askisi-medoussa-10/> (πρόσβαση στις 3 Μαρτίου 2024).

29. ΓΕΕΘΑ. «Ολοκλήρωση Ασκήσεων 'ΗΝΙΟΧΟΣ 23' και 'ΩΡΙΩΝ 23'». 06 Μαΐου 2023.

Εικόνα 4: Η τελική κατάταξη του διαγωνισμού «European Best Sniper Team Competition» (2022)

Πηγή: <https://www.dvidshub.net/image/7365246/european-best-sniper-team-competition-2022-results>

Δυνάμεων Ειδικών Επιχειρήσεων «BALKAN SPIRIT»³⁰ κ.ά.. Άριστες επιδόσεις έχει σημειώσει επίσης το στρατιωτικό προσωπικό κατά τη συμμετοχή του σε διάφορους **διεθνείς στρατιωτικούς αγώνες**, όπως ο διαγωνισμός ελεύθερων σκοπευτών «European Best Sniper Team Competition» (Εικόνα 4),³¹ ο ημιμαραθώνιος «Commando Halfmarathon» στην Πολωνία,³² και ο διεθνής διαγωνισμός «Sandhurst Military Skills Competition» στο West Point των ΗΠΑ.³³

<https://geetha.mil.gr/oloklirosi-askiseon-iniochos-23-kai-orion-23/> (πρόσβαση στις 3 Μαρτίου 2024).

30. ΓΕΕΘΑ. «Συμμετοχή των Ενόπλων Δυνάμεων στην Άσκηση Δυνάμεων Ειδικών Επιχειρήσεων 'BALKAN SPIRIT – 23'». 30 Σεπτεμβρίου 2023. <https://geetha.mil.gr/symmetochi-ton-enoplon-dynameon-stin-askisi-dynameon-eidikoy-epicheiriseon-balkan-spirit-23/> (πρόσβαση στις 3 Μαρτίου 2024).

31. ΓΕΕΘΑ. «Συμμετοχή Προσωπικού της Διοίκησης Ειδικού Πολέμου του ΓΕΕΘΑ στον Διαγωνισμό Ελεύθερων Σκοπευτών 'European Best Sniper Team Competition 2023'». 09 Οκτωβρίου 2023. <https://geetha.mil.gr/symmetochi-prosopikoy-tis-dioikisis-eidikoy-pole-moy-toy-geetha-ston-diagonismo-eleytheron-skopeyton-european-best-sniper-team-competition-2023/> (πρόσβαση στις 5 Μαρτίου 2024).

32. Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων. «Συμμετοχή της Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων (ΣΣΕ) στο διαγωνισμό XV COMMANDO HALF MARATHON στην Πολωνία». 21 Φεβρουαρίου 2024. <https://sse.army.gr/drastiriotes/symmetochi-tis-stratiotikis-scholis-eyelpidon-sse-sto-diagonismo-xv-commando-half-marathon-stin-polonia/> (πρόσβαση στις 5 Μαρτίου 2024).

33. Γενικό Επιτελείο Στρατού. «Συμμετοχή της ΣΣΕ στο Διεθνή Διαγωνισμό SAND-

Επιπλέον, το ΥΠΕΘΑ έχει τοποθετήσει προσωπικό όλων των Κλάδων στα **Γραφεία Ακόλουθου Άμυνας** (ΑΚΑΜ) των Πρεσβειών της Ελλάδας ανά τον κόσμο με βασικό καθήκον την παροχή συμβουλών στο προσωπικό του ΔΣ για ζητήματα αμυντικής πολιτικής, στρατιωτικών θεμάτων, εξοπλιστικής πολιτικής, αμυντικής τεχνολογίας και προμηθειών,³⁴ ενώ σημαντική εξέλιξη αποτελεί η τοποθέτηση στρατιωτικού προσωπικού της Ελλάδας σε θέσεις της **U.S. Special Operations Command (USSOCOM)** σύμφωνα με το **Νόμο 5096/2024** με τον οποίο κυρώθηκε το **Μνημόνιο Συμφωνίας** μεταξύ του ΥΠΕΘΑ και του Υπουργείου Άμυνας των ΗΠΑ.

Συμβολική είναι η σημασία επίσης των **ανταλλαγών επισκέψεων** της πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας των Ενόπλων Δυνάμεων, καθώς προβάλλουν τις καλές σχέσεις που επικρατούν μεταξύ των κρατών και την πολιτική βούληση για συνέχιση της συνεργασίας, με πιο πρόσφατες την επίσκεψη του Έλληνα Υπουργού Εθνικής Άμυνας (ΥΕΘΑ) στην Αίγυπτο στις **19 Δεκεμβρίου 2023**,³⁶ και στην Αρμενία στις **4 Μαρτίου 2024**,³⁷ την επίσκεψη του Έλληνα Α/ΓΕΕΘΑ στα ΗΑΕ στις **12 Νοεμβρίου 2023**,³⁸ και την επίσκεψη του Προέδρου της Στρατιωτικής Επιτροπής της ΕΕ στην Ελλάδα στις **9 Νοεμβρίου 2023**.³⁹

Όσον αφορά τέλος τον τομέα των **εξοπλισμών**, η Ελλάδα έχει υπογράψει συμφωνία με τη *Γαλλία* για την προμήθεια των μαχητικών αεροσκαφών (Α/Φ) *Rafale* και των Φρεγατών *Belharra*,⁴⁰ ενώ από τις ΗΠΑ προμηθεύτηκε τα τεθωρακισμένα

HURST 2022». 01 Μαΐου 2022. <http://army.gr/el/ekdiloseis/symmetohi-sse-sto-diethni-diagonismo-sandhurst-2022> (πρόσβαση στις 5 Μαρτίου 2024).

34. Η Ελλάδα στις ΗΠΑ. «Γραφείο Ακολουθών Άμυνας, Στρατού Ξηράς, Πολεμικού Ναυτικού και Αεροπορίας». 11 Μαΐου 2016. <https://www.mfa.gr/usa/presveia/sections/grafeio-akolouthon-amunas-polemikou-nautikou-kai-aeroporias.html> (πρόσβαση στις 4 Μαρτίου 2024).

35. ΦΕΚ Α' 41/20-03-2024.

36. Υπουργείο Εθνικής Άμυνας. «Συνάντηση Υπουργού Εθνικής Άμυνας Ν. Δένδια με τον Υπουργό Άμυνας της Αιγύπτου Μ. Ζακί στο Κάιρο». 19 Δεκεμβρίου 2023. <https://www.mod.mil.gr/synantisi-ypourgoy-ethnikis-amynas-n-dendia-ton-ypourgo-amynas-tis-2/> (πρόσβαση στις 5 Μαρτίου 2024).

37. Υπουργείο Εθνικής Άμυνας. «Επίσκεψη ΥΕΘΑ Νίκου Δένδια στην Αρμενία». 04 Μαρτίου 2024. <https://www.mod.mil.gr/episkepsi-yetha-nikoy-dendia-stin-armenia/> (πρόσβαση στις 5 Μαρτίου 2024).

38. ΓΕΕΘΑ. «Επίσημη Επίσκεψη του Αρχηγού ΓΕΕΘΑ στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα». 14 Νοεμβρίου 2023. <https://geetha.mil.gr/episimi-episkepsi-toy-archigoy-geetha-sta-inomena-aravika-emirata/> (πρόσβαση στις 5 Μαρτίου 2024).

39. ΓΕΕΘΑ. «Επίσκεψη του Προέδρου της Στρατιωτικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ελλάδα». 09 Νοεμβρίου 2023. <https://geetha.mil.gr/episkepsi-toy-proedroy-tis-stratiotikis-epitropis-tis-eyropaikis-enosis-stin-ellada-2/> (πρόσβαση στις 5 Μαρτίου 2024).

40. Liberal. «Τι προβλέπουν οι συμφωνίες για τις 3 φρεγάτες Belharra και τα 6 Rafale». 27 Μαρτίου 2022. <https://www.liberal.gr/amyna-diplomatia/ti-problepoy-n-oi-symfonies-gia-tis-3-fregates-belharra-kai-ta-6-rafale> (πρόσβαση στις 5 Μαρτίου 2024).

οχήματα M-1117 Guardian ASV⁴¹ και αναμένεται να παραλάβει τα μαχητικά Α.Φ F-35.⁴² Ως προς τις **διευκολύνσεις** που παρέχει η Ελλάδα σε άλλα κράτη αξίζει να σημειωθεί ότι στο Ναύσταθμο Σούδας φιλοξενείται η Naval Support Activity (ΝΣΑ) Souda Bay,⁴³ η Αλεξανδρούπολη χρησιμοποιείται ως σημείο υποδοχής και επαναπροώθησης των στρατευμάτων των ΗΠΑ και του NATO στην Ευρώπη,⁴⁴ ενώ το Νατοϊκό Στρατηγείο NRDC-GR εδρεύει στη Θεσσαλονίκη και το Ελληνικό Στρατηγείο Επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΣΕΕΕ) της 1ης ΣΤΡΑΤΙΑΣ/ΕΥ-ΟΗQ στην Λάρισα,⁴⁵ το οποίο από τον **Φεβρουάριο του 2024** χρησιμοποιείται και ως Επιχειρησιακό Στρατηγείο για την επιχείρηση EUNAVFOR ASPIDES (Εικόνα 5).

Εικόνα 5: Το λογότυπο της επιχείρησης EUNAVFOR ASPIDES
Πηγή: https://www.eeas.europa.eu/eunavfor-aspides_en

Συμπεράσματα (αντί επιλόγου)

Από τα στοιχεία που παρατέθηκαν παραπάνω γίνεται κατανοητή όχι μόνο η **πολυπλοκότητα** της αμυντικής διπλωματίας, αλλά και η **σημαντική συμβολή** της όσον αφορά την προώθηση των ελληνικών εθνικών συμφερόντων, καθώς αφενός μεν αυξάνεται η μαχητική ισχύς και αποτρεπτική ικανότητα της χώρας μας μέσω της προμήθειας σύγχρονων υλικών-μέσων και της ενίσχυσης των επιχειρησιακών ικανοτήτων του προσωπικού, αφετέρου δε εξασφαλίζεται η συλλογική άμυνα έναντι εξωτερικών απειλών εθνικής ασφάλειας λόγω των υφιστάμενων συμφωνιών, εδραιώνοντας παράλληλα την ειρήνη και τη σταθερότητα λόγω των καλών σχέσεων της Ελλάδας με άλλα κράτη.

41. Νικήτας Γιάννης. «Ελληνικός Στρατός: Παρέλαβε άλλα 130 τροχοφόρα τεθωρακισμένα οχήματα M-1117». Defence Review. 30 Απριλίου 2022. <https://defencereview.gr/ellinikos-strato-parelave-alla-130-trocho/> (πρόσβαση στις 5 Μαρτίου 2024).

42. Ιωαννίδης Σταύρος. «F-35: Τα επόμενα βήματα μέχρι την προσγείωσή τους στην Ελλάδα». ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. 26 Ιανουαρίου 2024. <https://www.kathimerini.gr/politics/foreign-policy/562850863/f-35-ta-epomena-vimata-mechri-tin-prosgeiosi-toys-stin-ellada/> (πρόσβαση στις 5 Μαρτίου 2024).

43. Military Installations. «Naval Support Activity Souda Bay». No date. <https://installations.militaryonesource.mil/in-depth-overview/naval-support-activity-souda-bay> (πρόσβαση στις 5 Μαρτίου 2024).

44. OnAlert. «ΥΦΕΘΑ: Υποδέχθηκε την Υφυπουργό Άμυνας των ΗΠΑ – Επίσκεψη σε Αλεξανδρούπολη και Λάρισα μαζί με τον Α/ΓΕΕΘΑ [pics]». 20 Φεβρουαρίου 2023. <https://www.onalert.gr/enoples-dynameis/yfetha-ypodechthike-tin-yfyπουργo-amy-nas-ton-ipa-episkepsi-se-alexandroupoli-kai-larisa-mazi-me-ton-a-geetha-pics/503500/> (πρόσβαση στις 5 Μαρτίου 2024).

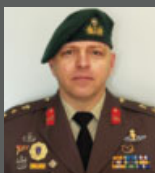
45. ΓΕΕΘΑ. Επίσκεψη του Προέδρου της Στρατιωτικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Ελλάδα.

Εν κατακλείδι, θα πρέπει να τονιστεί ότι παρά το γεγονός ότι η χρήση της βίας είναι μία μη επιθυμητή ενέργεια που αντιβαίνει -εκτός από την περίπτωση της νόμιμης άμυνας- στις διατάξεις του Διεθνούς Δικαίου, είναι κοινά αποδεκτό ότι **η σκληρή ισχύς των ενόπλων δυνάμεων αποτελεί το εχέγγυο της εθνικής ασφάλειας κάθε κράτους** λειτουργώντας συμπληρωματικά και υποστηρικτικά ως προς τη διπλωματία, καθώς σύμφωνα με τον αμερικανό διπλωμάτη **George F. Kennan** (1904-2005):

«Δεν έχετε ιδέα πόσο πολύ συμβάλλει στη γενική ευγένεια και την ευγένεια της διπλωματίας όταν έχετε μια μικρή ήσυχη ένοπλη δύναμη στο παρασκήνιο».⁴⁶

** Η βιβλιογραφία στην οποία έχει βασιστεί το εν λόγω άρθρο είναι αυτή που περιλαμβάνεται στις υποσημειώσεις κάθε σελίδας*

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Αντισυνταγματάρχης Γεώργιος Κουκάκης γεννήθηκε στο Ηράκλειο Κρήτης το 1980 και είναι απόφοιτος της Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων (Τάξη 2002), 8ος στη γενική κατάταξη των Αξιωματικών Όπλων και 1ος στο Όπλο του Πεζικού. Κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας του έχει υπηρετήσει για 15 έτη σε θέσεις των Ειδικών Δυνάμεων (αποχώρησε οικειοθελώς), καθώς και σε θέσεις του Πεζικού, τόσο στο εσωτερικό όσο και το εξωτερικό (Κοσσυφοπέδιο και Κύπρο). Είναι απόφοιτος όλων των υποχρεωτικών σχολείων του Πεζικού και των Ειδικών Δυνάμεων, της 20ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ, καθώς και αρκετών σχολείων στην Ελλάδα και τις ΗΠΑ, ενώ έχει διατελέσει εκπαιδευτής στη Σχολή Αλεξιπτωτιστών και τη Σχολή Πεζικού. Είναι κάτοχος Master of Arts στη «Διακυβέρνηση, Ανάπτυξη και Ασφάλεια στη Μεσόγειο» του Πανεπιστημίου Αιγαίου (Ρόδος), Κύριος Ερευνητής του Κέντρου Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων (ΚΕΔΙΣΑ), Ερευνητικός Συνεργάτης του HERMES Institute of International Affairs, Security & Geoeconomy, και μέλος του Ελληνικού Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών (ΕΛΙΣΜΕ), της ΑΛΛΗΛΟΝ, της Mercury Negotiation Academy (MNA) και του Συλλόγου Αποφοίτων Πανεπιστημίου Αιγαίου (Σ.Α.Π.Α.). Άρθρα και μελέτες του έχουν δημοσιευτεί σε ποικίλα στρατιωτικά και επιστημονικά περιοδικά, καθώς και σε ιστοσελίδες Διεθνών Σχέσεων στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Είναι συν-συγγραφέας του βιβλίου «Εθνική Ασφάλεια: Μύθοι και Πραγματικότητα» (Εκδόσεις Ινφονώνων, Απρίλιος 2023).

46. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. Kagan, W. Frederick. «Power and Persuasion». Wilson Quarterly. Summer 2005. <http://archive.wilsonquarterly.com/essays/power-and-persuasion#:~:text=%E2%80%9CYou%20have%20no%20idea,Kennan%20declared%20in%201946.> (πρόσβαση στις 21 Φεβρουαρίου 2024).

"Αμυντικές Δαπάνες: Ορισμός - Σύγχρονες Τάσεις - Μέσο προς την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση"

της Υποπλοιάρχου (Ο) Αλεξάνδρα Κεχρινιώτη ΠΝ

Στρατιωτική Ισχύς και Παγκοσμιοποίηση

Αν ήθελε κανείς να αποδώσει έναν τίτλο της μέχρι σήμερα ιστορίας του ανθρώπου, θα μπορούσε να την αποκαλέσει ως εποχή του πολεμικού πολιτισμού. Με δεδομένη δε, τη διάψευση των προσδοκιών όσων ευελπιστούσαν ότι χάρη στην επέκταση της δημοκρατίας και την ανάδυση των ιδεολογιών της ειρήνης, της αλληλεγγύης, της κοινωνικής και οικονομικής δικαιοσύνης, οι συγκρούσεις θα αποτελούσαν παρελθόν, εξάγεται το συμπέρασμα, πως η οικοδόμηση και η διατήρηση ηγεμονιών πάσης φύσης καθώς και οι πολεμικές διενέξεις, συνιστούν ένα σταθερά επαναλαμβανόμενο μοτίβο της ανθρώπινης ιστορίας ή ακόμη περισσότερο ένα από τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά της ανθρώπινης φύσης (Το 2022 η Ουκρανία ήταν μόνο μία από τις 56 χώρες που βρίσκονταν σε εμπόλεμη κατάσταση)¹. Οι σχέσεις μεταξύ των κρατών δεν καθορίζονται από την ισότιμη συμμετοχή τους σε ένα δημοκρατικό σύστημα αλλά από τη στρατιωτική, οικονομική και πάσης φύσεως ισχύ που δύναται να διαθέτει το καθένα από αυτά.

Εν έτει 2024, η στρατιωτική ισχύς δεν χρησιμοποιείται αποκλειστικά για την περιφρούρηση και τη διασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας των κρατών και της εθνικής τους ανεξαρτησίας αλλά περισσότερο για τη δημιουργία σφαιρών πολιτικής, οικονομικής και πολιτιστικής επιρροής ή επικυριαρχίας, η οποία αν και

1. SIPRI Yearbook (2023). Armaments, Disarmament and International Security

δεν αποτελεί νέο φαινόμενο από ιστορική σκοπιά, διαδραματίζει έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στη σύγχρονη εποχή της παγκοσμιοποίησης. Η παγκόσμια κατανομή της ισχύος, δεν διακρίνεται ούτε από την ισότιμη αλλά ούτε και από την δημοκρατική συνύπαρξη μεταξύ των κρατών, παρά από την εγκαθίδρυση ιεραρχιών ισχύος. Η εγκαθίδρυση των ιεραρχιών ισχύος καθορίζεται εκτός από τη στρατιωτική δύναμη και από ένα πλήθος άλλων παραγόντων, οι οποίοι μπορούν εύκολα να μετασχηματισθούν σε στρατιωτική ισχύ, ανάμεσα στους οποίους εξέχουσα θέση έχει η οικονομική ευρωστία, ο πληθυσμός, οι διαθέσιμοι πλουτοπαραγωγικοί φυσικοί πόροι, οι διεθνείς σχέσεις και συμμαχίες, η διπλωματία, η γεωπολιτική θέση, η έρευνα και ανάπτυξη.

Οι τάσεις που παρατηρούνται στον σύγχρονο κόσμο, υποδεικνύουν ότι ολοένα και περισσότερο η αμυντική πολιτική νοείται μέσα από το πλαίσιο των αλληλεπιδράσεών της με τους γενικότερους πολιτικούς σχεδιασμούς. Η φύση των κινδύνων που αναφύονται είναι τέτοια, ώστε η άμυνα θα πρέπει να νοηθεί ως πολιτική ασφάλεια, η οποία θα εναρμονίζεται με την εξωτερική, την οικονομική, την περιβαλλοντική πολιτική. Σαν γενικός κανόνας θα μπορούσε να διατυπωθεί, ότι η σύγχρονη άμυνα, καλείται να αποκρούσει με τόσο μεγάλη ισχύ κινδύνους, που θα ήταν σε θέση να διαταράξουν την ευρύτερη περιφερειακή ισορροπία. Προκύπτει συνεπώς, ότι η άμυνα αποτελεί ένα πολυσύνθετο στρατιωτικό, πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό φαινόμενο, για τη μελέτη του οποίου θα πρέπει να συνεκτιμώνται ποικίλοι άλλοι παράγοντες που αποτελούν αντικείμενο μελέτης διαφορετικών επιστημονικών πεδίων.

Άμυνα και Αμυντικές Δαπάνες

Ο όρος άμυνα καθώς και ο ρόλος που η αμυντική πολιτική καλείται να διαδραματίσει σε μία κοινωνία, με τη στενή έννοια του όρου, αφορούν στον περιορισμό ή την αποτροπή μίας ενδεχόμενης εδαφικής επίθεσης, ενώ οι αμυντικές δαπάνες ορίζονται ως το συνολικό χρηματικό ποσό που απαιτείται για την κινητοποίηση όλων των παραγωγικών συντελεστών της άμυνας, στη διάρκεια μίας χρονικής περιόδου. Δηλαδή, οι δαπάνες διενεργούνται για την κάλυψη των μισθών και λοιπών παροχών του προσωπικού της άμυνας, καθώς επίσης και τη δημιουργία και λειτουργία του κεφαλαιουχικού και μηχανολογικού εξοπλισμού των ενόπλων δυνάμεων. Η εθνική άμυνα, η παροχή δηλαδή από μεριάς του κράτους, ασφάλειας, ως προς τις εξωτερικές και όχι μόνον απειλές, συνιστά το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα δημόσιου αγαθού. Σύμφωνα με τον Samuelson², στον οποίο πιστώνεται η ανάπτυξη της θεωρίας των δημοσίων αγαθών, ως δημόσια ορίζονται «αυτά τα αγαθά, τα οποία το σύνολο της κοινωνίας μπορεί να απολαύσει από κοινού, με την

2. Samuelson, P. A. (1954). The pure theory of public expenditure, The review of economics and statistics, 387-389.

έννοια ότι η κατανάλωση ενός τέτοιου αγαθού από ένα άτομο δεν οδηγεί στον αποκλεισμό κανενός άλλου ατόμου από την κατανάλωση του ιδίου αγαθού». Το κράτος επωμίζεται το ρόλο της παροχής προστασίας στο κοινωνικό σύνολο που βρίσκεται εντός των ορίων της επικράτειάς του, από οποιονδήποτε εξωτερικό ή μη κίνδυνο και η παροχή αυτή ανταποκρίνεται στην προσφορά του αγαθού της άμυνας. Το κράτος αναλαμβάνει την παραγωγή και παροχή του αγαθού της άμυνας προς όλους ανεξαιρέτως τους πολίτες που ζουν και δραστηριοποιούνται εντός των συνόρων του, εφόσον τηρούνται τα δύο δεδομένα που πηγάζουν από την οικονομική θεωρία σχετικά με τα αμιγώς κοινωνικά αγαθά, αυτά δηλαδή της από κοινού κατανάλωσης και της αρχής του μη αποκλεισμού. Ο ρόλος της άμυνας ως δημόσιο αγαθό κρίνεται εξαιρετικά σημαντικός γιατί οι δαπάνες για τους στρατιωτικούς εξοπλισμούς και τη συντήρηση των ενόπλων δυνάμεων κοστίζουν ακριβά, τόσο σε πλούτο όσο και σε ανθρώπινο δυναμικό, δύναται όμως να εμπεριέχουν και σημαντικές ευκαιρίες και ωφελήματα. Το κράτος αναλαμβάνει την παραγωγή και εν συνεχεία τη διάθεση του αγαθού της άμυνας. Η παραγωγή της άμυνας μπορεί να λάβει χώρα με δύο διαφορετικούς τρόπους. Ο πρώτος, αφορά στην ίδια παραγωγή από μέρους του κράτους των υλικών κάθε είδους που θα χρησιμοποιηθούν για την παροχή της άμυνας, ενώ ο δεύτερος εξ αυτών, αφορά στην αγορά και εισαγωγή αμυντικού υλικού από κάποιον ξένο φορέα. Αυτό που επικρατεί ωστόσο, για τη συντριπτική πλειονότητα των κρατών, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, είναι ένας συνδυασμός των δύο προαναφερθεισών μεθόδων.

Αμυντικές Δαπάνες και Οικονομική Μεγέθυνση

Οι αμυντικές δαπάνες καθορίζονται από τους περιορισμούς που τίθενται από οικονομικές μεταβλητές, όπως είναι το χαμηλό κατά κεφαλήν εισόδημα και τα ελλείμματα του κρατικού προϋπολογισμού. Ως εκ τούτου, η όποια ανάλυση και μελέτη των σχετικών ζητημάτων, θα πρέπει να ερευνήσει ταυτόχρονα, τόσο την πλευρά της ανάπτυξης, όσο και εκείνη της ασφάλειας. Μία εναλλακτική προσέγγιση, αφορά στην ανάλυση των αιτιών και των αποτελεσμάτων των αμυντικών δαπανών. Επιπρόσθετα, μπορεί κανείς να διαχωρίσει τις επιπτώσεις των αμυντικών προμηθειών και εξοπλισμών, στη συνολική ζήτηση και προσφορά. Η υπόθεση που γίνεται, είναι ότι η ζήτηση «υποκινείται» από την ασφάλεια, ενώ η προσφορά σχετίζεται με τη μεγέθυνση και την ανάπτυξη.

Υπάρχει πλέον σημαντική αλλά και αντιφατική βιβλιογραφία, που αναφέρεται στα αίτια και τις επιπτώσεις των αμυντικών δαπανών. Μελετώντας την επίδραση της άμυνας στην ανάπτυξη, το μεγαλύτερο μέρος των ερευνών επιχειρεί να ποσοτικοποιήσει τις διόδους, μέσα από τις οποίες οι αμυντικές δαπάνες επιδρούν στους ρυθμούς μεγέθυνσης, καθώς και να μετρήσει το τελικό αποτέλεσμα, ως

συνολικά αρνητικό ή θετικό^{3,4}. Είναι ξεκάθαρο ότι, εφόσον οι στρατιωτικές επιβαρύνσεις θεωρούνται, από μία καθαρά οικονομική σκοπιά, η πεμπτουσία των «μη - παραγωγικών δαπανών» (εκτός από την εξασφάλιση έναντι πολέμου), θα πρέπει α priori να αναμένονται αρνητικές οι επιδράσεις τους στον ρυθμό ανάπτυξης της ιδιωτικής παραγωγής. Ωστόσο, ο στρατιωτικός τομέας παράγει επίσης σημαντικά «υποπροϊόντα» και υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις, ότι έχει τελικά και κάποιες θετικές επιδράσεις στη μεγέθυνση.

Η ζήτηση για αμυντικές δαπάνες προκύπτει, εν τέλει, από την αντίληψη ασφάλειας. Έτσι, οι αιτίες των αμυντικών δαπανών μελετώνται με βάση την κοινωνική ευημερία και τη σημασία που αποδίδει η κοινωνία στην ασφάλεια, σε σύγκριση με τις αμιγώς οικονομικές μεταβλητές⁵. Ακολούθως, προσδιορίζονται μερικοί από τους τρόπους μέσα από τους οποίους επιδρούν οι αμυντικές δαπάνες στη μεγέθυνση και, τελικά, στην οικονομική ανάπτυξη.

Ο πρώτος τρόπος, σχετίζεται με το ζήτημα του καταμερισμού πόρων, συμφώνως του οποίου, μία αύξηση στις αμυντικές δαπάνες, απλούστατα, μειώνει τη συνολική επένδυση. Ο δεύτερος τρόπος, είναι η αύξηση της συνολικής ζήτησης μέσω των αμυντικών δαπανών, κάτι που μπορεί να αυξήσει τον ρυθμό χρήσης των παραγωγικών πόρων. Η αύξηση αυτή, αναμένεται με τη σειρά της να αυξήσει τα περιθώρια κέρδους και έτσι, η μεγέθυνση που επιτυγχάνεται με τον τρόπο αυτό, δεν δημιουργεί πληθωριστικές πιέσεις. Τρίτος τρόπος, είναι το φαινόμενο της κινητοποίησης πόρων, μέσα από το οποίο αυξάνει η ροπή του ιδιωτικού τομέα για κατανάλωση και μειώνεται η ροπή για αποταμίευση, καθότι οι αμυντικές δαπάνες μειώνουν τα κυβερνητικά κονδύλια για κοινωνικοοικονομικές χρήσεις. Ο τέταρτος τρόπος, αφορά στον εκτοπισμό, από τις αμυντικές δαπάνες, πιθανών άλλων χρήσεων του φυσικού και ανθρώπινου κεφαλαίου, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ελλειμμάτων στον προϋπολογισμό, κάτι που οδηγεί σε μικρότερη κρατική αποταμίευση και μειώνει την εθνική ροπή για αποταμίευση. Πέμπτον, οι αμυντικές δαπάνες μπορεί να εκτοπίζουν άλλες κυβερνητικές δαπάνες και να επιδρούν, έτσι, στον σχηματισμό ανθρώπινου κεφαλαίου (λ.χ. μέσα από την Παιδεία και την Υγεία), κάτι που θεωρείται ουσιώδες στη σημερινή εποχή. Έκτον, είναι πιθανό ότι, αν η αύξηση των αμυντικών δαπανών σημαίνει και αύξηση των εισαγωγών αμυντικού υλικού, μπορεί να μειώνονται οι ιδιωτικές εισαγωγές, καθώς και οι διεθνείς επενδύσεις στην υπό μελέτη χώρα, κάτι που επιφέρει μείωση στον ρυθμό μεγέθυνσης.

3. Lim, D. (1983). Another look at growth and defense in less developed countries, *Economic Development and Cultural Change*, 31(2), 377-384.

4. Biswas, B. and Ram, R. (1986). Military Expenditures and Economic Growth in Less Developed Countries: An Augmented Model and Further Evidence, *Economic Development and Cultural Change*, 34(2), 361-372.

5. Κάντας, Α. (2002). «Αμυντική Οικονομία: Μία πολύπλευρη Προσέγγιση», Εκδόσεις Παπαζήση.

Έβδομον, η επέκταση του κρατικού τομέα γενικά, και του στρατιωτικού ειδικότερα, δεν έχει μετρήσιμες επιδράσεις στην παραγωγικότητα και ως εκ τούτου, μειώνει τον ρυθμό μεγέθυνσης. Τέλος, πολλοί υποστηρίζουν, ότι ο στρατιωτικός τομέας παράγει «υποπροϊόντα» σημαντικά για τη μεγέθυνση και ότι η μέτρηση των υποπροϊόντων αυτών είναι σημαντική για την αξιολόγηση της πραγματικής σχέσης άμυνας - ανάπτυξης. Αυτά τα υποπροϊόντα ή θετικές εξωτερικές οικονομίες, περιλαμβάνουν μία ολόκληρη κλίμακα ποιοτικών παραμέτρων, όπως τα οικονομικά οφέλη που προκύπτουν από την ύπαρξη ενός μεγάλου στρατιωτικού τομέα, ειδικά όταν οι ένοπλες δυνάμεις προσφέρουν και κοινωνικές υπηρεσίες⁶. Επιπρόσθετα, για χώρες - παραγωγούς οπλικών συστημάτων, μπορεί να υπάρχουν σημαντικές βιομηχανικές διασυνδέσεις και αλληλεπιδράσεις, αξιοποίηση προγραμμάτων έρευνας και ανάπτυξης διπλού ρόλου (αμυντικού και πολιτικού), όπως και σημαντική τεχνολογική συσσώρευση από την παραγωγή εξεζητημένων συστημάτων.

Η θεωρητική οπτική με την οποία προσεγγίζονται τα πρακτικά ζητήματα εκτίμησης των σχετικών επιδράσεων ανάμεσα στις αμυντικές δαπάνες και τον οικονομικό τομέα μίας χώρας, είναι αυτά που διαδραματίζουν τον πλέον καθοριστικό ρόλο. Θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς πως όσοι αντιλαμβάνονται τις αμυντικές δαπάνες ως ένα οργανικό τμήμα της καπιταλιστικής οικονομίας, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η μείωση (αύξηση) των αμυντικών δαπανών επιφέρει αρνητικές (θετικές) επιδράσεις στους οικονομικούς δείκτες⁷. Στο άκρως αντίθετο αποτέλεσμα καταλήγουν όσοι πιστεύουν πως οι αμυντικές δαπάνες μεταφέρουν πόρους από έναν περισσότερο παραγωγικό τομέα, εν προκειμένω τον πολιτικό, σε έναν λιγότερο παραγωγικό τομέα, τον στρατιωτικό⁸, μία άποψη κυρίαρχη στους χώρους της ορθόδοξης οικονομικής θεωρίας, μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του '70.

Οι Αμυντικές Δαπάνες σήμερα

Οι παγκόσμιες αμυντικές δαπάνες αυξήθηκαν σε πραγματικούς όρους κατά 3,7% το έτος 2022, καταγράφοντας το ρεκόρ των 2.240 δις δολαρίων, σύμφωνα με την έκθεση 2023 του Ινστιτούτου Έρευνας της Στοκχόλμης για τη Διεθνή Ειρήνη (SIPRI). Τα δαπανηθέντα υπέρ της άμυνας ποσά παρουσίασαν αύξηση κατά 19% στη διάρκεια των ετών 2013-2022, ενώ από το 2015 και έπειτα εμφάνιζαν σταθερά αυξητική τάση. Στην Ευρώπη, στη διάρκεια του έτους 2022 καταγράφηκε αύξηση κατά 13% - η μεγαλύτερη ετήσια μεταβολή που παρατηρείται στις συνολι-

6. Reis, F. A. D. (2018). Military logistics in natural disasters: the use of the NATO response force in assistance to the Pakistan earthquake relief efforts. *Contexto Internacional*, 40, 73-96.

7. Benoit, E. (1973). *Defense and Economic Growth in Developing Countries*, Lexington, MA: Lexington Books.

8. Deger, S. (1986). Economic development and defense expenditure, *Economic development and cultural change*, 35(1), 179-196.

κές ευρωπαϊκές αμυντικές δαπάνες μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, ενώ στη δεκαετία 2013-2022, η αύξηση που σημειώθηκε άγγιξε σε ποσοστό το 38%. Το μεγαλύτερο μέρος αυτής της μεταβολής αποδίδεται στις σημαντικές αυξήσεις που πραγματοποίησαν οι δύο πρωταγωνιστές της πολεμικής σύγκρουσης - Ρωσία και Ουκρανία, ωστόσο και άλλες ευρωπαϊκές χώρες ενίσχυσαν τους αμυντικούς προϋπολογισμούς τους.

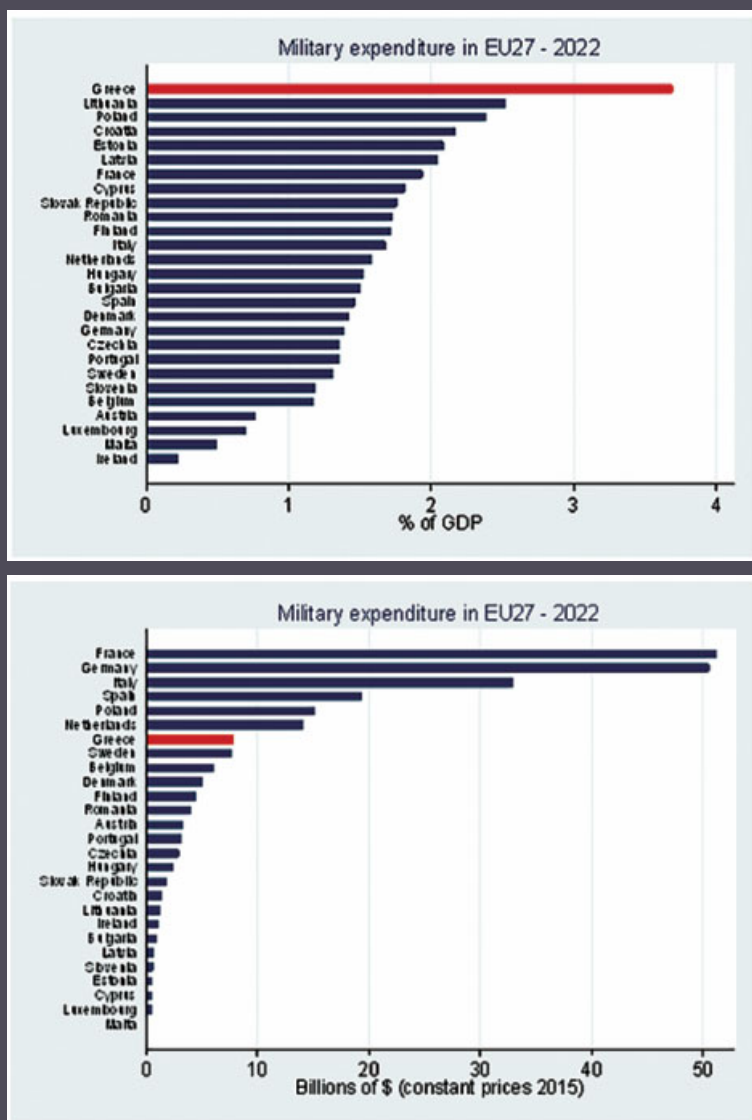
Τα ποσά που δαπάνησαν τα κράτη της Κεντρικής και Δυτικής Ευρώπης στον τομέα της άμυνας ανέρχονται στα 345 δις δολάρια για το 2022, σημειώνοντας μία αύξηση κατά 3,6% σε σχέση με το 2021 και κατά 30% συγκριτικά με το 2013. Κατά μέσο όρο, οι χώρες της Κεντρικής Ευρώπης κατέγραψαν έναν υψηλότερο ρυθμό αύξησης (4,4%) συγκρινόμενες με αυτές της Δυτικής Ευρώπης, όπου το ποσοστό ανόδου έφτασε το 3,4%. Ενδεικτικά, οι δαπάνες στη Γερμανία, άγγιξαν τα 55,8 δις δολάρια, δηλαδή αυξημένες κατά 2,3% σε σχέση με το προηγούμενο έτος και κατά 33% συγκριτικά με το 2013. Αφότου ο ρωσικός στρατός εισέβαλε στην ουκρανική επικράτεια, η Γερμανία καθόρισε ένα ειδικό ταμείο 105 δις δολαρίων για αναβάθμιση του στρατιωτικού εξοπλισμού της⁹ αλλά και τήρηση του στόχου των χωρών του Οργανισμού Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO) να ξοδεύουν τουλάχιστον το 2% της οικονομικής τους παραγωγής (ΑΕΠ) για την άμυνα¹⁰. Οι δαπάνες στην Πολωνία αυξήθηκαν κατά 11% σημειώνοντας το ποσό ρεκόρ των 16,6 δις δολαρίων το 2022, καταγράφοντας μία αύξηση της τάξης του 95% συγκριτικά με το 2013. Το ποσοστό του ΑΕΠ που δαπάνησε η χώρα για αμυντικούς σκοπούς άγγιξε το 2,4% - το υψηλότερο μετά το 1993 και το τρίτο υψηλότερο μεταξύ των χωρών της Κεντρικής και Δυτικής Ευρώπης, μετά την Ελλάδα (3,7%) και τη Λιθουανία (2,5%). Τον Μάρτιο του 2022, ψηφίστηκε ο νόμος για την υπεράσπιση της πατρίδας που αποσκοπεί στην ενίσχυση των Πολωνικών ενόπλων δυνάμεων, με τον εκσυγχρονισμό του στρατού, τη θέσπιση της εθελοντικής βασικής στρατιωτικής θητείας και την αύξηση των αμυντικών δαπανών στο 3% του ΑΕΠ για το 2023 (στόχος που μετέπειτα καθορίστηκε εκ νέου στο 4%).

Στην Ελλάδα, οι αμυντικές δαπάνες το 2022 μειώθηκαν κατά 2,4% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, ωστόσο αυξήθηκαν κατά 43,1% συγκριτικά με το 2013. Στα διαγράμματα 1 και 2, απεικονίζεται για το έτος 2022 η κατάταξη των 27 κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), με βάση τις αμυντικές τους δαπάνες ως ποσοστό του ΑΕΠ και σε δις δολάρια, αντίστοιχα. Η Ελλάδα με ποσοστό 3,7% του ΑΕΠ της να επενδύεται στην άμυνα, αναδεικνύεται ηγέτης (7η θέση σε δις δολάρια), γεγονός που αποδίδεται στη στρατηγική γεωγραφική της θέση που ανέκαθεν την καθιστούσε πόλο έλξης και ενδιαφέροντος για τις ισχυρές δυνάμεις.

9. Mardones, C. (2022). Economic effects of isolating Russia from international trade due to its 'special military operation' in Ukraine. *European Planning Studies*, 1-16.

10. Techau, J. (2015). (Rep.). Carnegie Endowment for International Peace. Πρόσβαση στις 20-03-24, from <http://www.jstor.org/stable/resrep12931>

Αξίζει επίσης να σημειωθεί, ότι μεταξύ των 31 μελών που αριθμούσε το NATO το 2022, η Ελλάδα συγκαταλέγεται στη λίστα των μόλις 8 κρατών που ξεπέρασαν τον πήχη του 2% (Ελλάδα, Λιθουανία, Πολωνία, Κροατία, Εσθονία, Λετονία, ΗΠΑ και Ηνωμένο Βασίλειο) και αποδεικνύεται σύμφωνα και με την έκθεση 2023 του SIPRI «καλός στρατιώτης».

Διάγραμμα 1: Αμυντικές Δαπάνες σε χώρες της ΕΕ ως % του ΑΕΠ για το 2022,
Πηγή δεδομένων: Παγκόσμια Τράπεζα

Διάγραμμα 2: Αμυντικές Δαπάνες σε χώρες της ΕΕ σε δις δολάρια για το 2022,
Πηγή δεδομένων: Παγκόσμια Τράπεζα

Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία (ΜΔΣ - PESCO) για την άμυνα και την ασφάλεια στην ΕΕ

Η ΕΕ αντιμετωπίζει μία περίοδο ιδιαίτερων προκλήσεων σε γεωπολιτικό, οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο. Νέες ασύμμετρες απειλές, όπως η τρομοκρατία και ο φονταμενταλισμός σε συνδυασμό με την παρατεταμένη περίοδο της μεταναστευτικής - προσφυγικής και οικονομικής κρίσης, έχουν αναδείξει τον ευρωσκεπτικισμό, το έλλειμμα συνοχής των κρατών μελών και τις διαφορετικές προσεγγίσεις μέσα στην Ένωση. Ιδιαίτερα μετά και την αποχώρηση της Μεγάλης Βρετανίας, η ολοκλήρωση της ΕΕ αποτελεί ζήτημα πιο επίκαιρο από ποτέ απαιτώντας συντονισμένη σύμπλευση πολιτικών και στρατηγικής σε διαφόρους τομείς πέραν των οικονομικών, όπως αυτοί της άμυνας και της ασφάλειας. Η ιδέα ότι η Ευρώπη μπορεί να αποτελεί αποκλειστικά «μη στρατιωτική δύναμη»¹¹, δεν ανταποκρίνεται πλέον στην ταχέως μεταβαλλόμενη πραγματικότητα.

Μόλις τα τελευταία χρόνια έγινε ένα ιστορικό βήμα, που δίνει τη δυνατότητα στην Ένωση να προχωρήσει προς μία βαθύτερη ολοκλήρωση, που προάγει τον στόχο για μια φιλόδοξη και χωρίς αποκλεισμούς αμυντική συνεργασία. Πρόκειται για τη θέσπιση και υιοθέτηση ενός συνεργατικού πλαισίου (απόφαση 2017/2315 του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2017 με τη συμμετοχή αρχικά 25 κρατών μελών¹²), υπό του οποίου χώρες της ΕΕ έχουν πλέον, εκτός από εθνικό και κοινό ευρωπαϊκό αμυντικό όραμα. Μεταξύ των υποχρεώσεων που έχουν αναλάβει οι χώρες συμφώνως της εν λόγω απόφασης, είναι η τακτική αύξηση των αμυντικών προϋπολογισμών, οι αυξήσεις των δαπανών για επενδύσεις στον τομέα της άμυνας και η αύξηση του μεριδίου των δαπανών που διατίθεται για την έρευνα στον τομέα της άμυνας και της τεχνολογίας. Την παρούσα περίοδο, είναι ενεργά 68 προγράμματα/έργα μέσα από πέντε δέσμες έργων σε τομείς, όπως η ανάπτυξη χερσαίων, εναέριων και ναυτικών δυνατοτήτων, ο κυβερνοπόλεμος, η από κοινού ανάπτυξη δυνατοτήτων καθώς και η εκπαίδευση και οι υποδομές/εγκαταστάσεις. Η Ελλάδα συμμετέχει σε έργα της ΜΔΣ με πιθανά οφέλη, την ενίσχυση της αμυντικής βιομηχανίας, την εξοικονόμηση πόρων, την απορρόφηση κονδυλίων, την κάλυψη επιχειρησιακών απαιτήσεων, την ανάπτυξη συνεργασιών και τη συνεκπαίδευση.

Αξιολόγηση Ευρωπαίων πολιτών, Προκλήσεις και Προοπτικές ΜΔΣ

Σε μία δημοσκόπηση των απόψεων σε επίπεδο Ευρώπης (Ευρωβαρόμετρο), οι πολίτες τάσσονται με μεγάλη πλειοψηφία υπέρ της δημιουργίας μίας συνολικής πολιτικής άμυνας και ασφάλειας, η οποία κατατάσσεται μάλιστα ως η

11. <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10715-2016-INIT/el/pdf>. Πρόσβαση στις 26/03/24

12. Η Δανία εντάχθηκε ως 26ο μέλος στις 23/05/23. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017D2315&from=EN>. Πρόσβαση στις 26/03/24

τρίτη πιο δημοφιλής πολιτική, που είναι υπό διαμόρφωση στην ΕΕ¹³. Το 75% των ερωτηθέντων συμφωνεί με τη χάραξη της πολιτικής και μόλις το 18% διαφωνεί, με τα υψηλότερα ποσοστά αποδοχής να εντοπίζονται στις μεσογειακές και ανατολικές χώρες της ΕΕ. Προς την κατεύθυνση αυτή κινήθηκε, από τη σύλληψη της ιδέας για την ίδρυσή της, η ΜΔΣ. Υπό το πλαίσιο της, τα κράτη μέλη πρέπει να συνεργάζονται στενά, με στόχο την ανάπτυξη και βελτιστοποίηση των απαιτούμενων από κοινού για στρατιωτικές επιχειρήσεις διαδικασιών καθώς και την ενδυνάμωση της αμυντικής συνεργασίας για την αντιμετώπιση των αυξανόμενων θεμάτων ασφαλείας.

Οι προσκλήσεις με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπη η ΜΔΣ αναλύονται ως εξής: α) κατά τη θεσμοθέτησή της, η μη συμμετοχή τριών κρατών (Μεγάλη Βρετανία, Δανία, Μάλτα) φάνηκε να αποδυναμώνει τον επιδιωκόμενο στόχο¹⁴, β) ο μη διακριτός διαχωρισμός της από την Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) δημιουργεί επιπρόσθετο προβληματισμό (η ΜΔΣ δεν έχει δικούς της σαφείς ορισμένους στόχους, πέραν του να κάνει την ΚΕΠΠΑ πραγματικότητα), γ) ενώ οι αντιπρόσωποι των κρατών μελών είναι γενικά καλά ενημερωμένοι για τη ΜΔΣ, τα εθνικά κοινοβούλια φαίνεται να την αγνοούν¹⁵. Στον αντίποδα, το Brexit και η εκλογή Τραμπ το 2017 φαίνεται να λειτούργησαν ευεργετικά για το σχέδιο θέσπισης της ευρωπαϊκής άμυνας, οδηγώντας στην εφαρμογή ενός αριθμού projects σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Τους πρωταγωνιστές αυτής της προσπάθειας αποτελέσαν κυρίως η Γαλλία και η Γερμανία. Η πρώτη, ανέκαθεν επένδυε στην αμυντική και στρατιωτική θωράκιση της Ευρώπης, ενώ η δεύτερη ανησύχησε από τη συνεχιζόμενη στρατηγική εξάρτηση από τις ΗΠΑ και άρχισε να σκέφτεται τη λύση της ευρωπαϊκής αυτονομίας όχι ως επιλογή αλλά ως λύση ανάγκης.

Η ΜΔΣ, αποτελεί ίσως το πιο σημαντικό άλμα ως σήμερα, προς την ενδυνάμωση της αμυντικής συνεργασίας και την ενίσχυση της αποτελεσματικότερης επίλυσης των αυξανόμενων θεμάτων ασφαλείας στην ΕΕ. Προκειμένου να επιταχυνθούν οι διαδικασίες προς την ευρωπαϊκή αμυντική ολοκλήρωση, εκτιμάται ως επιτακτική, η ανάγκη για μία κεντρική πολιτική αρχή με νόμιμη και σαφή εντολή να εφαρμόσει έναν κεντρικό στρατηγικό στόχο (μία μορφή ολοκλήρωσης, η οποία να μην ακυρώνει, ωστόσο, την έννοια της εθνικής κυριαρχίας των ευρωπαϊκών κρατών). Αναφορικά με τις σχέσεις με το NATO, η Ευρώπη δεν μπορεί και δεν πρέπει να αποδεχτεί έναν μόνιμο ρόλο υποεργολάβου της αμερικανικής στρατηγικής. Η

13. <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/STANDARD/surveyKy/2180> Πρόσβαση στις 29/03/24

14. Witney, N. (2017). EU defence efforts miss the open goal again. European Council on Foreign Relations https://www.ecfr.eu/article/commentary_eu_defence_efforts_miss_the_open_goal_again. Πρόσβαση στις 27/03/24

15. Mauro, F. and Sadorino, F. (2017). Permanent Structured Cooperation: national perspectives and state of play European Parliament. Brussels.

ΜΔΣ μπορεί να αποτελέσει το έναυσμα, ώστε να οδηγηθεί το ΝΑΤΟ εντός μίας περιόδου 10-15 ετών σε έναν εξευρωπαϊσμό¹⁶, καθότι ΗΠΑ και ΕΕ μοιράζονται τους ίδιους στόχους¹⁷.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Κάντας, Α. (2002). «Αμυντική Οικονομία: Μία πολύπλευρη Προσέγγιση», Εκδόσεις Παπαζήση.

Ξενόγλωσση

- Benoit, E. (1973). *Defense and Economic Growth in Developing Countries*, Lexington, MA: Lexington Books.
- Biswas, B. and Ram, R. (1986). Military Expenditures and Economic Growth in Less Developed Countries: An Augmented Model and Further Evidence, *Economic Development and Cultural Change*, 34(2), 361-372.
- Deger, S. (1986). Economic development and defense expenditure, *Economic development and cultural change*, 35(1), 179-196.
- Eurobarometer, <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/STANDARD/surveyKy/2180>
- European Council-Council of the European Union <https://www.consilium.europa.eu/el/>
- European Union law <https://eur-lex.europa.eu/>
- Howorth, J. (2017). *Future of Europe. For a True European Defence Union*. Brussels: Wilfried Martens Centre for European Studies.
- Lim, D. (1983). Another look at growth and defense in less developed countries, *Economic Development and Cultural Change*, 31(2), 377-384.
-

16. Howorth, J. (2017). *Future of Europe. For a True European Defence Union*. Brussels: Wilfried Martens Centre for European Studies.

17. <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/defence-security/eu-nato-cooperation/#2023> Πρόσβαση στις 29/03/24

- Mardones, C. (2022). Economic effects of isolating Russia from international trade due to its 'special military operation' in Ukraine. *European Planning Studies*, 1-16.
- Mauro, F. and Sadorino, F. (2017). Permanent Structured Cooperation: national perspectives and state of play European Parliament. Brussels.
- Reis, F. A. D. (2018). Military logistics in natural disasters: the use of the NATO response force in assistance to the Pakistan earthquake relief efforts. *Contexto Internacional*, 40, 73-96.
- Samuelson, P. A. (1954). The pure theory of public expenditure, *The review of economics and statistics*, 387-389.
- SIPRI Yearbook (2023). Armaments, Disarmament and International Security.
- Techau, J. (2015). (Rep.). Carnegie Endowment for International Peace, from <http://www.jstor.org/stable/resrep12931>.
- Witney, N. (2017). EU defence efforts miss the open goal again. European Council on Foreign Relations.

Βιογραφικό Σημείωμα

Η Υπχος (Ο) Αλεξάνδρα Κεχρινιώτη ΠΝ αποφοίτησε από τη Στρατιωτική Σχολή Αξιωματικών Σωμάτων (ΣΣΑΣ) και ονομάστηκε Σημαιοφόρος το 2011. Υπηρέτησε διαδοχικά στη Φ/Γ ΥΔΡΑ, το Κέντρο Εφοδιασμού Ναυτικού, τον Προμηθευτικό Οργανισμό Ναυτικού, τη Φ/Γ ΨΑΡΑ, τη Διοίκηση Φρεγατών, ενώ από το 2023 υπηρετεί στη Ναυτική Βάση ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ. Είναι πτυχιούχος Οικονομικών Επιστημών της Σχολής Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών του ΠΜΣ «Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική» της Σχολής Οικονομικών, Επιχειρηματικών και Διεθνών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς και κάτοχος διδακτορικού διπλώματος με τίτλο διατριβής «Essays on Defence Economics» από το τμήμα Οικονομικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Πειραιώς. Έχει δημοσιεύσει άρθρα σε διακεκριμένα επιστημονικά περιοδικά όπως *Journal of Economic Studies* και *IZA Journal of Development and Migration*, μεταξύ άλλων. Κατά το τρέχον εξάμηνο, απασχολείται ως Στρατιωτικό Διδακτικό Προσωπικό στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων καθώς και στη Σχολή Μονίμων Υπαξιωματικών Ναυτικού. Ομιλεί την Αγγλική και Γερμανική γλώσσα.

"Ευελιξία συστημάτων ηλεκτρικής ενέργειας για εξισορρόπηση παραγω- γής και ζήτησης με υψηλή διεύθυνση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ)"

του Αντισμήναρχου Ελεγκτή Αεράμυνας Ιωάννη Ν. Μέντη

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία, οι ενεργειακές απαιτήσεις αυξήθηκαν σε παγκόσμιο επίπεδο. Ως ενεργειακές απαιτήσεις ορίζονται εκείνες που αφορούν στην κατανάλωση ενέργειας, όχι μόνο από την πλευρά των οικιακών χρηστών, αλλά και από τις βιομηχανικές μονάδες, οι οποίες μάλιστα κατέχουν και το μεγαλύτερο μερίδιο ενεργειακής κατανάλωσης. Επισημαίνεται ότι οι ενεργειακές απαιτήσεις είναι μεγαλύτερες στις χώρες του δυτικού κόσμου¹, απαιτώντας ταυτόχρονα πολύ μεγαλύτερα ποσά ηλεκτρικής ενέργειας από εκείνα των τριτοκοσμικών χωρών.

Αρκετά χρόνια νωρίτερα, η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας βασιζόταν στην χρήση ορυκτών καυσίμων και για αυτόν τον λόγο υπήρχε ένα είδος ενεργειακής ασφάλειας για τις εταιρίες που διαχειρίζονταν την ηλεκτρική ενέργεια. Αυτό

1. χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ΗΠΑ, στις οποίες το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων είναι περισσότερο αναβαθμισμένο συγκριτικά με εκείνο των υπό-αναπτυσσόμενων χωρών, όπως συμβαίνει στις περισσότερες Αφρικανικές χώρες.

δημιουργούσε και ακόμη δημιουργεί μια ασφάλεια στους καταναλωτές, οι οποίοι θεωρούσαν ότι λόγω των τεράστιων αποθεμάτων λιγνίτη, θα υπάρχει ενεργειακή επάρκεια για πολλά ακόμη χρόνια.

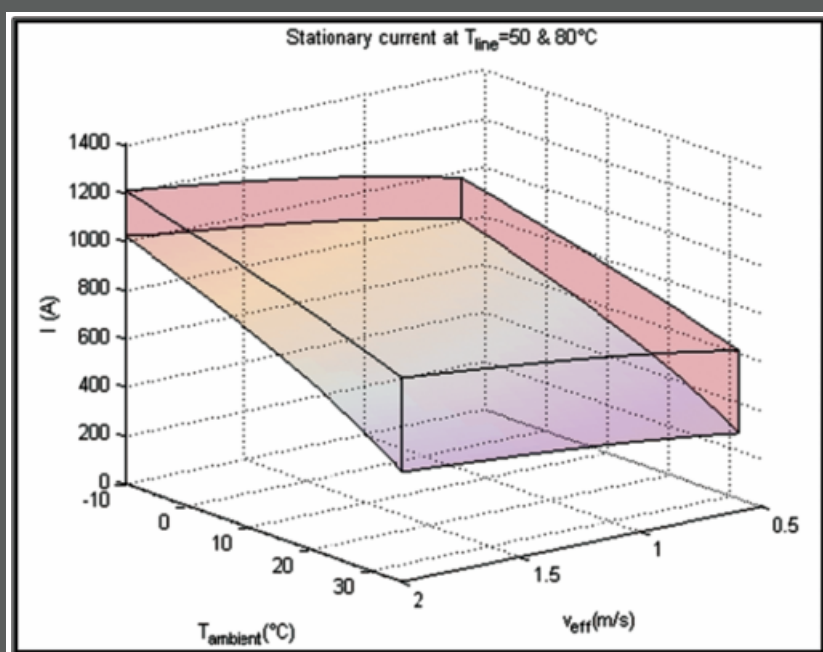
Αυτό οδήγησε την βιομηχανία παραγωγής ενέργειας στον σχεδιασμό ηλεκτρικών συστημάτων ισχύος με γνώμονα την υπερπληθώρα ποσοτήτων λιγνίτη και φυσικού αερίου. Βέβαια, εάν τα ηλεκτρικά συστήματα είχαν κατασκευαστεί σε έναν κόσμο χωρίς μεγάλες ποσότητες άνθρακα, πετρελαίου ή φυσικού αερίου για να τροφοδοτήσουν την αποστολή της παραγωγής, τα συστήματα ισχύος θα είχαν σχεδιαστεί πολύ διαφορετικά (*B. Pierpont, Energy Transitions Commission, 2017*).

Η χρήση λιγνίτη, ως συμβατικό καύσιμο από τα περισσότερα εργοστάσια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας είχε αρκετές περιβαλλοντικές συνέπειες, κάτι που προκάλεσε σοβαρές αρνητικές συνέπειες στο κλίμα του πλανήτη, αναγκάζοντας πολλά κράτη να δράσουν άμεσα. Αυτό οδήγησε σε αλλαγή του ενεργειακού πλαισίου, δίνοντας την θέση του στη διεύθυνση πιο καθαρών μορφών παραγωγής ενέργειας, όπως είναι οι ΑΠΕ (Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας).

Την τελευταία δεκαετία οι ΑΠΕ² έχουν αποδείξει την ενεργειακή τους αξία, με το βασικό τους πλεονέκτημα να παραμένει, η παραγωγή ενέργειας με μηδενικό περιβαλλοντικό κόστος και ταυτόχρονα χαμηλό κόστος συντήρησης των μονάδων τους. Από τα διάφορα είδη των ΑΠΕ, το μεγαλύτερο μερίδιο καταλαμβάνουν τα αιολικά και ηλιακά πάρκα, με αποτέλεσμα οι περισσότερες έρευνες αναβάθμισης των ΑΠΕ στα συστήματα ισχύος να εστιάζουν σε αυτές τις δύο μορφές, χωρίς, όμως, να αποκλείονται συνεχείς έρευνες επέκτασης και μελέτης και των άλλων μορφών (π.χ. αντλίες αποθήκευσης).

Οι ΑΠΕ ως νέες μορφές παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας που συνεισφέρουν σε μεγάλο βαθμό στην προστασία του περιβάλλοντος, επηρεάζονται σημαντικά από μια βασική παράμετρο [κατά τόπους μετεωρολογικές συνθήκες, όπου είναι εγκατεστημένα τα συστήματά τους (φωτοβολταϊκά πάνελ, ανεμογεννήτριες κτλ.)], μεταβλητή που δεν επηρεάζει τα συμβατικά συστήματα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, (*Εικόνα 1*). Για τον λόγο αυτό, η κατάλληλη επιλογή της τοποθεσίας εγκατάστασης των συστημάτων είναι κρίσιμότητα, με συνεχείς ελέγχους δοκιμών με την βοήθεια ειδικών προσομοιωτών, που καταδεικνύουν τις βέλτιστες περιοχές τοποθέτησή τους, βάσει των επικρατουσών καιρικών συνθηκών.

2. Την τελευταία δεκαετία έχουν δημοσιευθεί περίπου 180 επιστημονικά άρθρα σχετικά με την τεχνική σκοπιμότητα και την οικονομική βιωσιμότητα των συστημάτων ηλεκτρικής ενέργειας, τα οποία λειτουργούν πλήρως σε ποσοστό 100% με χρήση των ΑΠΕ, εκ των οποίων περίπου 80 τα τελευταία δύο χρόνια, επισημαίνοντας με αυτό τον τρόπο η μεγάλη σημασία των ΑΠΕ στα συστήματα παροχής ενέργειας.

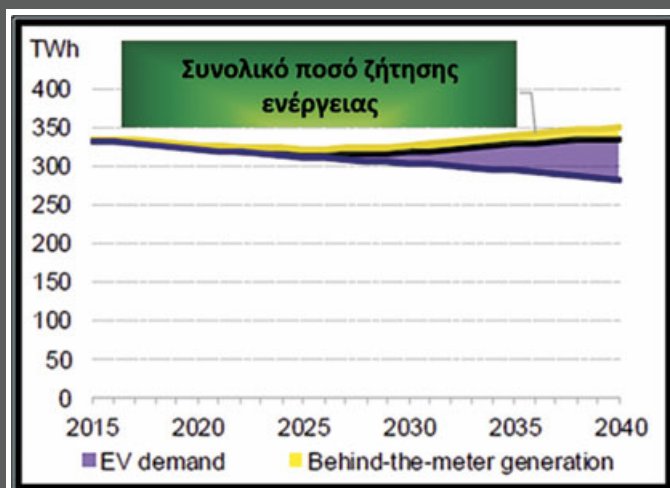
Εικόνα 1: Ρεύμα σταθερής κατάστασης που απαιτείται για τη θέρμανση του αγωγού στους 50 και 80 °C σε διαφορετικές συνθήκες περιβάλλοντος

Στον αντίποδα, ένα από τα αρνητικά σημεία των ορυκτών καυσίμων αποτελεί η μέθοδος εξόρυξής τους. Αποτελούν αξιόπιστη πηγή, με εύκολη πρόσβαση σε επαρκή ποσά ηλεκτρικής ενέργειας έχοντας θετική επίδραση στην κοινωνία (θέσεις εργασίας για πολλούς πολίτες των περιοχών), ωστόσο η μέθοδος εξόρυξής τους αποτελεί κομβικό σημείο (O.M. Babatunde, *Power system flexibility*, 2019).

Επιστημονικές μελέτες αναφέρουν ότι για το 43% των παγκόσμιων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, ευθύνονται οι συμβατικές εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (O.M. Babatunde, *Power system flexibility*, 2019). Για τον λόγο αυτόν, την τελευταία δεκαετία έχει λάβει χώρα μια παγκόσμια τάση μετάβασης παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από τα ορυκτά καύσιμα στις ΑΠΕ, με σκοπό να υπάρξει καλύτερη οικονομική και περιβαλλοντική αξιοποίησή τους (π.χ. βιωσιμότητα της ενέργειας και καλύτερος χειρισμός του τεράστιου προβλήματος της κλιματικής αλλαγής).

Βέβαια, η ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας, εξαρτάται από έναν συνδυασμό κλιματολογικών και κοινωνικοοικονομικών παραμέτρων, όπως ο τοπικός καιρός, η εποχή του έτους, το επίπεδο εκβιομηχάνισης κτλ. (E. Taibi, *Power System Flexibility for The Energy Transition, Part I*, 2018)(Εικόνα 2). Οι κατά τόπους μετεωρολογικές συνθήκες, οι οποίες άλλοτε ευνοούν την παραγωγή μεγάλων ποσών ηλεκτρικής

ενέργειας (π.χ. ηλιοφάνεια και ισχυροί άνεμοι) και άλλοτε όχι (π.χ. συννεφιά και άπνοια), εισάγουν μια καινούργια έννοια στον ενεργειακό κλάδο, την έννοια της μεταβλητότητας - αβεβαιότητας.

Εικόνα 2: Ανάλυση της ζήτησης της ηλεκτρικής ενέργειας
(Bloomberg NEF, Flexibility Solutions for High-Renewable Energy Systems, UK, 2018)

Επιτακτική είναι η ανάγκη αντιμετώπισης αυτής της μεταβλητότητας, μέσω κατάλληλων ευέλικτων συστημάτων, τα οποία έχουν την ικανότητα, με αποτελεσματικό τρόπο να ενσωματώσουν στο δίκτυό τους τεράστια παραγόμενα ποσά ενέργειας, προερχόμενα από τις ΑΠΕ. Η πρόκληση αυτή είναι εστιασμένη ιδιαίτερα τα τελευταία πέντε χρόνια, όπου ο αντίκτυπος της ηλιακής και αιολικής μεταβλητότητας έχει αρχίσει να γίνεται αισθητός σε μια σειρά συστημάτων ισχύος (E. Taibi, Power System Flexibility for The Energy Transition, Part I, 2018).

Η μεταβλητότητα των ΑΠΕ αυξάνει ραγδαία την ζήτηση από την αγορά ευέλικτων συστημάτων, εισάγοντας με την σειρά της την έννοια του νέου όρου της ευελιξίας για την δημιουργία ενός πιο δυναμικού συστήματος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, ικανό να εξισορροπεί κάθε χρονική στιγμή τα προσφερόμενα ποσά ηλεκτρικής ενέργειας με τα απαιτούμενα (B. Pierpont, Energy Transitions Commission, 2017).

Για πρώτη φορά εισάγονται οι νέοι όροι της ευελιξίας (Flexibility) και των ευέλικτων συστημάτων (Flexibility on Energy Systems) στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας. Παράδειγμα ευελιξίας αποτελούν οι μεγάλοι μεγέθους μπαταρίες αποθήκευσης ενέργειας, ειδικά λειτουργικά προγράμματα ελέγχου αυτών των γραμμών μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας [Dynamic Lines Rating (DLR)], όπως είναι οι αισθητήρες ελέγχου των γραμμών μεταφοράς και διανομής, (Εικόνα 3). «Ως ευέλι-

κα θεωρούνται εκείνα τα συστήματα ισχύος, τα οποία έχουν την ικανότητα να εξισορροπούν κάθε χρονική στιγμή, τα παρεχόμενα (όχι μόνο τα προερχόμενα από τις ΑΠΕ) ποσά ενέργειας με εκείνα που μπορεί να απαιτούνται κάθε φορά τόσο από τους οικιακούς καταναλωτές όσο και από τις μεγάλες βιομηχανίες και εργοστάσια».

Εικόνα 3: Εγκατάσταση συσκευών OLTM στην γραμμή μεταφοράς Kleče - Logatec

Η έννοια της Ευελιξίας σε συστήματα Ηλεκτρικής Ενέργειας

Η έννοια της ευελιξίας είναι δύσκολο να ορισθεί επακριβώς. Ενώ κατά καιρούς έχουν δημοσιευτεί σε διεθνή περιοδικά διάφοροι ορισμοί της, οι επιστήμονες δεν έχουν καταλήξει σε έναν κοινά αποδεκτό ορισμό, λόγω της πολυδιάστατης φύσης της. Για ορισμένους επιστήμονες αντιμετωπίζεται ως ιδιότητα των συστημάτων ισχύος, ενώ για άλλους ως ένας οικονομικός δείκτης ή εργαλείο στρατηγικής (Κ. Αλεξόπουλος, 2006).

Η ευελιξία διαχωρίζεται σε δύο βασικές κατηγορίες: την φυσική και την δομική-επιχειρησιακή ευελιξία. Η φυσική ευελιξία (Physical Flexibility) εστιάζει στην φυσική ικανότητα του συστήματος να ανταποκρίνεται τόσο στην ζήτηση όσο και σε οποιαδήποτε απαιτούμενη, αλλά όχι επαρκής αλλαγή της παραγωγής, για μια ευέλικτη λειτουργία του συστήματος ισχύος (Α. Akrami, *Power system flexibility: an overview of emergence to evolution*, 2019).

Η δομική-επιχειρησιακή ευελιξία (Structural Flexibility) είναι η ικανότητα εκμετάλλευσης της φυσικής ευελιξίας, μέσω επιχειρησιακών οδηγιών ή διαδικασιών της αγοράς (Τ. Leiskamo, *Definition of flexibility for multilateral electricity markets*, 2019).

Εάν η παροχή της ευελιξίας από κάποια πηγή βασίζεται στα φυσικά χαρακτηριστικά της πηγής, τότε κατηγοριοποιείται ως *Physical Flexibility* (π.χ. ευέλικτες συμβατικές μονάδες παραγωγής ενέργειας), ενώ κατασκευαστικές επιλογές, όπως η βελτίωση του σχεδιασμού των δικτύων και της αγοράς, παρέχουν ευελιξία, κυρίως μέσω του σχεδιασμού της αγοράς ή επιχειρησιακών διαδικασιών. Ο όρος της «ευελιξίας - *Flexibility*» αποτελεί καινοτομία του 21^{ου} αιώνα, η οποία είναι άμεσα συνδεδεμένη με την μεγάλη διείσδυση των ΑΠΕ (*J. Cochran, Power System Operation Corporation, 2014*).

Συνοψίζοντας τις μελέτες των τελευταίων χρόνων που εστιάζουν στον καθορισμό του νέου αυτού όρου της ευελιξίας στα συστήματα ισχύος, στα διάφορα είδη της και στους τρόπους μέτρησής της, ορίζουμε ως ευελιξία «την ικανότητα ενός συστήματος να μπορεί να ανταποκριθεί κάθε χρονική στιγμή στις αλλαγές ζήτησης της ηλεκτρικής ενέργειας» (*Bouffard F, The value of operational flexibility in power systems with significant wind power generation, 2011*).

Επομένως, η ευελιξία συνδέεται άμεσα με την ικανότητα ενός συστήματος ισχύος να μπορεί εύκολα να διαχειρίζεται τη μεταβλητότητα και αβεβαιότητα³ που προκύπτουν από την διείσδυση των ΑΠΕ στο δίκτυο και ταυτόχρονα να μπορεί κάθε χρονική στιγμή να ανταποκρίνεται στις ενεργειακές απαιτήσεις.

Εξισορρόπηση και διαχείριση συμφόρησης σε συστήματα μεταφοράς και διανομής

Η αύξηση συμμετοχής των ΑΠΕ στο συνολικό μερίδιο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας έχει δημιουργήσει και θα συνεχίσει να δημιουργεί προκλήσεις στο παγκόσμιο ενεργειακό σύστημα. Αυτές οι προκλήσεις περιλαμβάνουν την «ικανοποίηση»:

- ανεπαρκούς ικανότητας μεταφοράς ενέργειας στα δίκτυα
- πτώσης τάσης του δικτύου
- υπερφόρτωσης-συμφόρησης του δικτύου
- διακοπών λειτουργίας

Επομένως, η μεταβλητότητα της παραγόμενης ενέργειας σε συνδυασμό με την ολοένα αυξανόμενη ζητηθείσα ενέργεια έχει καταστήσει το έργο των διαχειριστών πολύ δύσκολο, διότι θα πρέπει να διατηρηθεί σε ισορροπία το ισοζύγιο κατανάλωσης και παραγωγής της ηλεκτρικής ενέργειας κάθε χρονική στιγμή (*K. Coninx, An evolutionary game theory analysis of flexibility market dynamics, 2018*).

3. Λόγω του ότι οι ΑΠΕ εξαρτώνται άμεσα από τις επικρατούσες μετεωρολογικές συνθήκες, η απόδοση των ΑΠΕ εξαρτάται από αυτές κάθε χρονική στιγμή.

Η αύξηση και η προώθηση του πρωτοεμφανιζόμενου νέου όρου της ευελιξίας στο δίκτυο θα μπορούσε να είναι ένας οικονομικά αποδοτικός τρόπος για να ελαχιστοποιηθούν οι προκλήσεις που προκύπτουν από την συμμετοχή των ΑΠΕ και τις νέες μορφές κατανάλωσης (*Council of European Energy Regulators, 2020*). Με το πέρασμα των χρόνων και λαμβάνοντας την τεχνολογική υποστήριξη, υπάρχουν πολλές επιλογές για την παροχή υπηρεσιών ευελιξίας. Οι υδροηλεκτρικές δεξαμενές, η διασύνδεση των συστημάτων ισχύος, η διαχείριση της ζήτησης και η παραγωγή από φυσικό αέριο είναι σήμερα οικονομικά αποδοτικοί τρόποι διαχείρισης παροχής ενέργειας, οι οποίοι χρησιμοποιούνται ευρέως. Στο μέλλον, άλλες τεχνολογίες, όπως είναι η αποθήκευση ενέργειας με την χρήση κατάλληλων μπαταριών, οι κατανεμημένοι ενεργειακοί πόροι [(DER's) - Distributed Energy Resources], τα έξυπνα δίκτυα (smart grids), θα γίνουν όλο και πιο οικονομικές και περισσότερο χρηστικές τεχνικές για τους καταναλωτές.

Η έννοια της ευελιξίας μπορεί να αντιμετωπίσει τις ανωτέρω προκλήσεις, με αποτέλεσμα η διείσδυση των ΑΠΕ στα ήδη υπάρχοντα συστήματα να γίνει με πιο ομαλό τρόπο. Το πρόβλημα διαχείρισης της ηλεκτρικής ενέργειας γίνεται εντονότερο όταν τα εισερχόμενα ποσά ενέργειας είναι πολύ μεγαλύτερα από τα απαιτούμενα, οπότε χρειάζεται καλύτερος τρόπος διαχείρισης. Σχεδόν σε όλα τα συστήματα ισχύος σήμερα οι διαχειριστές διανομής και μεταφοράς ενέργειας προγραμματίζουν και προωθούν ικανές ποσότητες άνθρακα ή φυσικό αέριο με σκοπό να διασφαλίσουν ότι η παροχή και η ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας είναι σε ισορροπία κάθε λεπτό, κάθε ώρα της ημέρας (*B. Pierpont Energy Transitions Commission, Flexibility, 2017*). Αυτοί οι πόροι παρέχουν αξία στο σύστημα, επειδή η παραγωγή τους μπορεί να προσαρμοστεί, διατηρώντας το σύστημα σε ισορροπία, υπό την επιφύλαξη λειτουργικών και οικονομικών περιορισμών (*P. Lund, Renewable and Sustainable Energy Reviews, 2015*).

Τα τελευταία χρόνια τα παραγόμενα ποσά ενέργειας είναι τόσο μεγάλα, οπότε και απαιτείται η σωστή διαχείρισή τους, έτσι ώστε να μην κινδυνεύει η ασφάλεια του δικτύου, μέσω μιας πιθανής συμφόρησης που τυχόν δύναται να συμβεί. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι ανεμογεννήτριες και τα φωτοβολταϊκά πάνελ, τα οποία προκαλούν μεγάλες διακυμάνσεις ισχύος (*P. M. Dougall, Quantifying Flexibility for Smart Grid Services, 2013*). Η σωστή διαχείριση προϋποθέτει συντονισμό μεταξύ των φορέων - διαχειριστών ενέργειας που είναι υπεύθυνοι για την μεταφορά και διανομή τους στους τελικούς χρήστες, είτε αυτοί είναι οικιακοί καταναλωτές, είτε μεγάλες βιομηχανίες και εργοστάσια. Οι παράγοντες αυτοί είναι οι διαχειριστές συστημάτων διανομής (ΔΣΔ), [(DSO) - Distribution System Operators] και διαχειριστές συστημάτων μεταφοράς (ΔΣΜ), [(TSO) - Transmission System Operators], όπου μια αυξημένη μεταξύ τους συνεργασία μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα (*IRENA "Co-operation Between Transmission and Distribution System Operators", 2020*):

- Καλύτερη αξιοποίηση των κατανεμημένων ενεργειακών πόρων (DER's)
- Βελτιστοποίηση επενδύσεων σε υποδομές δικτύου
- Αύξηση της ευελιξίας του συστήματος

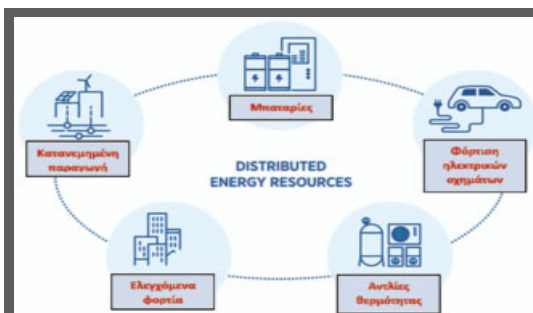
Η ανάγκη ανάπτυξης εργαλείων και συνεργασιών μεταξύ εκείνων που διαχειρίζονται την ενέργεια είναι επιτακτική με σκοπό την διασφάλιση αποδοτικότητας χρήσης της από τα υπάρχοντα συμβατικά συστήματα παραγωγής, τις νέες εισερχόμενες στο δίκτυο ΑΠΕ και την αποτελεσματική ενοποίηση των νέων ενεργειακών πόρων (DER's) (W. Alharbi, *Flexibility Provisions from Energy Hubs for Sustainable Energy Systems*, 2018).

Διαχειριστές Συστημάτων Διανομής - [Distribution System Operators (DSOs)] & Μεταφοράς [Transmission System Operators (TSO)]

Ο ενεργειακός χάρτης του 2050 που εκδόθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ενέργειας έχει ως βασικό στόχο την απαλλαγή των ενεργειακών της συστημάτων από τον άνθρακα για πολλούς και διαφόρους λόγους, με πρώτο και κύριο, την προστασία του περιβάλλοντος. Η σημαντική αυτή προτεραιότητα αποτελεί μια πρόκληση που έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της ανταγωνιστικότητας στον ενεργειακό κλάδο παγκοσμίως (R. Alves, *The Need for Data Exchange*, 2015). Βέβαια, ο φιλόδοξος αυτός στόχος απαιτεί την συνεχιζόμενη τεχνολογική εξέλιξη των ενεργειακών συστημάτων, η οποία συνοδεύεται με την ενσωμάτωση πολλών κατανεμημένων ενεργειακών πόρων, κάτι που οδηγεί σε επέκταση των υπαρχόντων δικτύων. Οι κατανεμημένοι ενεργειακοί πόροι, (Εικόνα 4) (IRENA, *“Future Role of Distribution System Operators*, 2020), που συνδέονται άμεσα με το δίκτυο διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, περιλαμβάνουν:

- κατανεμημένη παραγωγή
- αποθήκευση ενέργειας (μπαταρίες)
- ελεγχόμενα φορτία (ηλεκτρικά οχήματα, αντλίες θερμότητας)

Επομένως, απαιτείται μια αδιάκοπη συνεργασία μεταξύ των διαχειριστών μεταφοράς και διανομής ηλεκτρικής ενέργειας, λόγω του ότι το υπάρχον δίκτυο, για να μπορέσει να ανταπεξέλθει στα νέα μεγαλύτερα φορτία ενέργειας, απαιτείται να επεκταθεί, κάτι που καθιστά απαραίτητη μια καλή μεταξύ

Εικόνα 4: Distributed Energy Resources

τους συνεργασία (π.χ. ανταλλαγή δεδομένων), μειώνοντας ταυτόχρονα το κόστος νέων επενδύσεων στα υπάρχοντα δίκτυα.

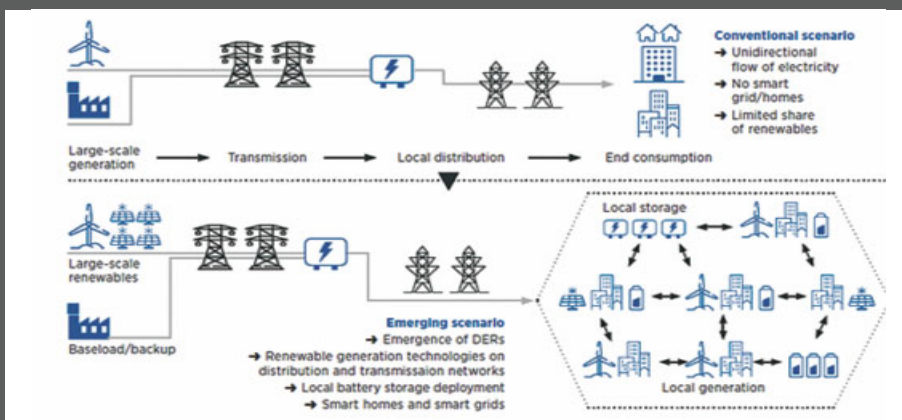
Επίσης, η ανταλλαγή δεδομένων υψηλής ποιότητας μεταξύ αυτών των διαχειριστών απαιτείται και για επιπλέον λόγους, οι οποίοι περιλαμβάνουν την δυνατότητα περαιτέρω βελτιστοποίησης λειτουργικών διαδικασιών και διαδικασιών σχεδιασμού, όπως (R. Alves, *The Need for Data Exchange*, 2015):

- βοηθητικές υπηρεσίες
- διαχείριση συμφόρησης
- έλεγχος τάσης
- αξιολογήσεις ασφάλειας συστήματος
- προγραμματισμός συντήρησης
- σχεδιασμός και ανάπτυξης συστήματος

Η βελτίωση των επιπέδων ανταλλαγής δεδομένων μεταξύ των διαχειριστών αποτελεί το σημείο εκκίνησης, βάσει του οποίου θα διερευνηθεί μια κοινή χρήση πόρων ευελιξίας για την κάλυψη των αναγκών του συστήματος, με προοπτική διατήρησης των υψηλών προτύπων απόδοσης, ασφάλειας ενεργειακού εφοδιασμού και ποιότητας υπηρεσιών.

Διαχειριστές Συστήματος Διανομής (Distributed System Operators - DSO's)

Παραδοσιακά, τα συστήματα ηλεκτρικής ενέργειας ήταν κεντρικές δομές που περιλάμβαναν την παραγωγή, μεταφορά και διανομή της ηλεκτρικής ενέργειας. Τα ενεργειακά συστήματα από την παραγωγή της ενέργειας έως και στο τελικό σημείο της κατανάλωσης ακολουθούσαν μια μονόδρομη κατεύθυνση, χωρίς να εμπλέκονται πολλοί άλλοι φορείς (Knezovic, *Distribution Grid Services and Flexibility Provision by Electric Vehicles*, 2015). Αυτή η ακολουθία στηρίζονταν σε μια πρόβλεψη κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας και σε μια ελεγχόμενη και συγκεντρωτική παραγωγή ενέργειας (EDSO for Smart Grids, 2014). Η ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται από μεγάλης κλίμακας σταθμούς παραγωγής, μεταφέρεται μέσω συγκεκριμένων δικτύων μεταφοράς, χωρίς να διακλαδίζεται και διανέμεται στους τελικούς της χρήστες (Εικόνα 5). Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια όλο και μεγαλύτερα ποσά ενέργειας παράγονται από μικρότερα τοπικά δίκτυα, τα οποία συνδέονται απευθείας στα δίκτυα διανομής, (DER's), με αποτέλεσμα ο ρόλος των DSO's να απαιτεί αναβάθμιση, (Εικόνα 6). Αυτό έχει ως συνέπεια, το δίκτυο να γίνεται πολυπλοκότερο, με μεγαλύτερες απαιτήσεις συντονισμού από όλους τους εμπλεκόμενους φορείς (Western Power Distribution, *The shift from DNO to Distribution System Operator* 2020).

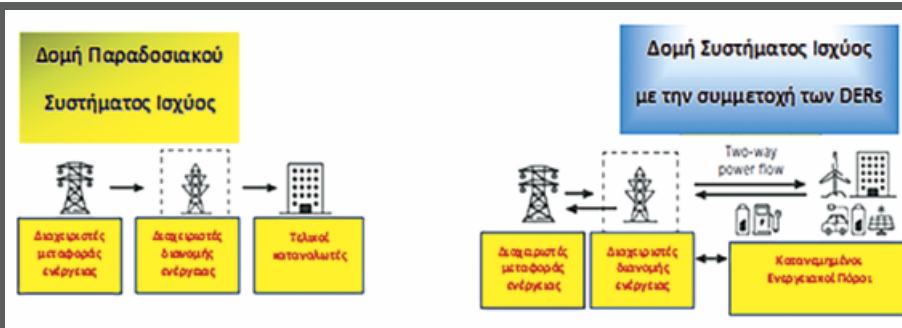

Εικόνα 5: Παλιά και καινούργια δομή δικτύου

Οι κατανεμημένοι ενεργειακοί πόροι (DER's) διαχωρίζονται σε δύο βασικές κατηγορίες:

- μεγάλης κλίμακας
- μικρής κλίμακας

Στις πηγές μεγάλης κλίμακας υπάγονται μεγάλες εμπορικές εκτάσεις και αγροκτήματα, στα οποία έχουν τοποθετηθεί φωτοβολταϊκά πάνελ, ενώ στην δεύτερη κατηγορία ανήκουν φωτοβολταϊκές εγκαταστάσεις στις οροφές των σπιτιών, μικρές ανεμογεννήτριες, συστήματα αποθήκευσης ενέργειας, έξυπνες οικιακές συσκευές (smart systems) κτλ.

Εικόνα 6: Ο νέος ρόλος των διαχειριστών διανομής ενέργειας (DSO's)

Διαχειριστές Συστήματος Μεταφοράς (Transmission System Operators-TSO's)

Ο ρόλος των διαχειριστών μεταφοράς ενέργειας (TSO's), στην νέα δομή του ενεργειακού κλάδου, είναι εξίσου σημαντικός με εκείνο των DSO's. Αποτελεί

έναν από τους πολλούς νέους θεσμούς που συμβάλλει στην ενεργειακή μεταρρύθμιση, διαδικασία, κατά την οποία συνεργάζονται διάφοροι κλάδοι με βασικό στόχο την βελτίωση ενός οργανισμού. Συγκεκριμένα, η επιτυχής μεταρρύθμιση του ενεργειακού κλάδου απαιτεί τον άριστο συντονισμό πολλών και διαφορετικών τομέων, μηχανικών, οικονομολόγων κτλ. (B. Arizui, Transmission System Operators-Lessons From The Frontlines, 2002), έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένα ολοκληρωμένο ενεργειακό σύστημα ικανό να αντιμετωπίζει επαρκώς τις νέες προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνίας (την ραγδαία ενσωμάτωση των ΑΠΕ) και ταυτόχρονα να είναι οικονομικά βιώσιμο, μέσα από τον μεγάλο ενεργειακό ανταγωνισμό.

Ο βασικός σκοπός ενός TSO είναι η διασφάλιση της ηλεκτρικής σταθερότητας του δικτύου, ώστε η παραγόμενη ηλεκτρική ισχύς να μεταφερθεί με ασφάλεια στα συστήματα διανομής. Στόχος του είναι η διατήρηση, η λειτουργία, ο σχεδιασμός και η επέκταση ενός ισχυρού και οικονομικά αποδοτικού δικτύου, έχοντας όμως ως βασικό στόχο την ασφάλεια του δικτύου.

Τα τελευταία 30 χρόνια έχουν δημιουργηθεί νέοι διαχειριστές συστημάτων μεταφοράς ενέργειας σε περισσότερες από 30 χώρες παγκοσμίως. Υπάρχουν δύο βασικές κατηγορίες διαχειριστών μεταφοράς ενέργειας:

- Transcos (ιδιοκτήτες - διαχειριστές του δικτύου μεταφοράς υψηλής τάσης)
- ISOs (Independent System Operators) - (φορείς εκμετάλλευσης εγκαταστάσεων του δικτύου που ανήκουν σε άλλους)

Επίλογος

Τα τελευταία χρόνια, ο ενεργειακός κλάδος έχει αναπτυχθεί σε μεγάλο βαθμό, εν μέρη εξαιτίας της μεγάλης διείσδυσης των ΑΠΕ στα ενεργειακά δίκτυα. Οι ΑΠΕ, την τελευταία δεκαετία έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο, καθώς η κλιματική αλλαγή έχει «αναγκάσει» πολλές κυβερνήσεις - κράτη παγκοσμίως να αλλάξουν φορά πλεύσης στον ενεργειακό κλάδο. Βέβαια, στο τελευταίο επιχείρημα της κλιματικής αλλαγής, τον Φεβρουάριο του 2022 προστέθηκε και μια άλλη βασική παράμετρος που δημιούργησε τριγμούς στο ενεργειακό περιεχόμενο των τελευταίων χρόνων, και δεν είναι καμία άλλη, από την έναρξη των εχθροπραξιών μεταξύ της Ρωσίας -Ουκρανίας.

Η μεγάλη διείσδυση των ΑΠΕ ανάγκασε τον ενεργειακό κλάδο να προβεί σε σημαντικές μεταρρυθμίσεις, διότι οι διάφορες μορφές των ΑΠΕ, είτε ενσωματώνονται στα ήδη υπάρχοντα συστήματα ισχύος, με κάποια τροποποίησή τους, είτε το δίκτυο επεκτάθηκε για να ενσωματώσει αυτές τις ΑΠΕ.

Στον αντίποδα, ως φυσικό επακόλουθο ήταν η σωστή διαχείριση της επιπλέον παραγόμενης ενέργειας από τις ΑΠΕ. Τα παραγόμενα αυτά ποσά ενέργειας είναι ταυτόχρονα τόσο μεγάλα αλλά και μικρά, λόγω του ότι η παραγόμενη ηλεκτρική ενέργεια από τις ΑΠΕ εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις εκάστοτε μετεωρολογικές συνθήκες. Επομένως, εξάγεται το συμπέρασμα ότι απαιτούνται συστήματα με ειδικά χαρακτηριστικά, ικανά να διαχειριστούν με τον κατάλληλο τρόπο εκείνα τα παραγόμενα ποσά ενέργειας, προερχόμενα από τις ΑΠΕ, ώστε η παραγόμενη ηλεκτρική ενέργεια να φθάνει με ασφάλεια στους τελικούς χρήστες, ικανοποιώντας βασικές ενεργειακές ανάγκες (ηλεκτρικό ρεύμα, μεταφορές κτλ.). Επομένως, απαιτούνται ευέλικτα συστήματα, τα οποία μπορούν κάθε χρονική στιγμή να εξισορροπούν τα ποσά ενέργειας μεταξύ προσφερόμενης και ζητούμενης ενέργειας, ώστε να παρέχεται στο δίκτυο ενεργειακή ασφάλεια και σταθερότητα, αποκλείοντας περίπτωση κατάρρευσης.

Στην ανωτέρω προσπάθεια εξισορρόπησης μεταξύ της προσφερόμενης και ζητούμενης ενέργειας, μερίδιο συμμετοχής καταλαμβάνουν και όλοι οι εμπλεκόμενοι διαχειριστές ενέργειας [Transmission System Operator - (TSO), Distribution System Operator-(DSO)], καθώς και η απαίτηση χάραξης μιας κοινής ενεργειακής πολιτικής μεταξύ των κρατών.

Από την πλευρά των διαχειριστών ενέργειας, θεωρείται απαραίτητος ο μεταξύ τους συντονισμός, ο οποίος θα επιτρέπει την εύκολη διαβίβαση πληροφοριών μεταξύ τους, ώστε το δίκτυο να είναι κάθε χρονική στιγμή ενεργειακά «ενημερωμένο». Από την άλλη πλευρά, η ΕΕ, οι ΗΠΑ και πολλά άλλα κράτη παγκοσμίως, όπως η Κίνα, η Ινδία κτλ. έχουν ήδη προβεί στην χάραξη μιας κοινής ενεργειακής πολιτικής για την ταχύτερη ενσωμάτωση των ΑΠΕ στα δίκτυα, έχοντας ως μακροπρόθεσμο στόχο τις επόμενες δεκαετίες την πλήρη απεξάρτηση των συστημάτων ισχύος από την χρήση των Συμβατικών Μορφών ενέργειας. Την χάραξη κοινής ενεργειακής πολιτικής προσπαθεί επιτυχώς και η Ελλάδα να ακολουθήσει, υιοθετώντας νέες πολιτικές που θα αναβαθμίσουν στο μέλλον την ενεργειακή της αυτονομία και ασφάλεια.

Βιβλιογραφία

- B. Pierpont, D. Nelson, A. Goggins, D. Posner, Energy Transitions Commission, Flexibility: The path to low-carbon, low-cost electricity grids, Climate Policy Initiative, 2017

- O.M. Babatunde, J.L. Munda, Y. Hamam, Power system flexibility: A review, The 6th International Conference on Power and Energy Systems Engineering (CPESE 2019), Okinawa, Japan, 2019
- E. Taibi, T. Nikolakakis, L. Guiterrez, C. F. del Valle, IRENA (International Renewable Energy Agency), Power System Flexibility for The Energy Transition, Part I: Overview for Policy Makers, 2018
- K. Αλεξόπουλος, Ανάπτυξη Μεθόδου για την Εκτίμηση της Ευελιξίας Συστημάτων Παραγωγής, 2006
- T. Leiskamo, Definition of flexibility for multilateral electricity markets, MSc. Dissertation, School of Engineering, Aalto University, 2019
- Akrami, M. Doostizadeh, F. Aminifar, Power system flexibility: an overview of emergence to evolution, Journal of Modern Power Systems and Clean Energy, 2019
- National Renewable Energy Laboratory: J. Cochran, M. Miller, O. Zinaman, M. Milligan, D. Arent, B. Palmintier, University of College Dublin: M. O' Malley, International Energy Agency: S. Mueller, EPRI, Northwest Power and Conservation Council, Energinet.dk, VVT Technical Research Centre of Filand, Power System Operation Corporation (2014), Flexibility in 21st Century Power Systems
- Bouffard F, Ortega-Vazquez M (2011) The value of operational flexibility in power systems with significant wind power generation. In: Proceedings of IEEE PES general meeting, San Diego, USA, 24–29 July 2011
- K. Coninx, G. Deconinck, T. Holvoet, who gets my flex? An evolutionary game theory analysis of flexibility market dynamics, Applied Energy, Vol. 218, p.p. 104-113, 2018
- Council of European Energy Regulators/ CEER Paper on DSO Procedures of Procurement of Flexibility/ Ref: C19-DS-55-05/ 16 July 2020
- P. Lund, J. Lindgren, J. Mikkola, J. Salpakari, Renewable and Sustainable Energy Reviews, Review of energy system flexibility measures to enable high levels of variable renewable electricity, Vol. 45, p.p. 785-807, 2015
- P. M. Dougall, B. Roussien, C. Warmer, K. Kok, 2013 IEEE Power & Energy Society General Meeting, Vancouver, BC, Canada, Quantifying Flexibility for Smart Grid Services, p.p 1-5, 2013
- IRENA (International Renewable Energy Agency), "Co-operation Between Transmission and Distribution System Operators, Innovation Landscape Brief, 2020
- W. Alharbi, Flexibility Provisions from Energy Hubs for Sustainable Energy Systems, Thesis, University of Waterloo, Electrical and Computer Engineering, Canada 2018
- R. Alves, F. Reis, C. Liang, TSOs and DSOs Collaboration: The Need for Data Exchange, 2015

- IRENA (International Renewable Energy Agency), “Future Role of Distribution System Operators, Innovation Landscape Brief, 2020
- Knezovic, Katarina, Marinelli, Mattia, Codani, Paul, Perez, Yannick, 50th International Universities Power Engineering Conference (UPEC), Distribution Grid Services and Flexibility Provision by Electric Vehicles: a Review of Options, Proceedings of UPEC 2015.
- EDSO for Smart Grids, European Distribution System Operators for Smart Grids, Response to ACER public consultation on Energy regulation: bridge to 2025, June 2014
- Western Power Distribution, regen transformation energy, The shift from Distribution Network Operator (DNO) to Distribution System Operator (DSO)
- B. Arizui, W. Dunn, J.B.Tenenbaum, Transmission System Operators- Lessons From The Frontlines, Energy & Mining Sector Board Discussion Paper Series, Paper No.4, June 2002
- Bloomberg NEF, EATON, Statkraft, Flexibility Solutions for High-Renewable Energy Systems, UK, 2018

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Αντισμήναρχος Ελεγκτής Αεράμυνας Ιωάννης Ν. Μέντης, γεννήθηκε στο Κερατσίνι Πειραιά το 1975. Αποφοίτησε από τη Σχολή Ικάρων το 1999 ως Ανθυποσμηναγός της ΠΑ. Κατά την διάρκεια της επαγγελματικής του σταδιοδρομίας υπηρέτησε σε διάφορες θέσεις, μεταξύ άλλων, από το 2016 έως και το 2020 ως επιτελής στη Διεύθυνση ΓΕΑ/Δ3 Εξοπλιστικών Προγραμμάτων και Συμβάσεων, 2014-2016 ως Αξιωματικός Επιχειρήσεων στην 21η MKB Ο/Σ PATRIOT, 2020-2021 ως Διοικητής Μοίρας Εκπαίδευσης του Ο/Σ PATRIOT. Είναι απόφοιτος της ΑΔΙΣΠΟ. Από το 2023 υπηρετεί ως εκπαιδευτής στην Έδρα Ακαδημαϊκών Σπουδών της ΑΔΙΣΠΟ. Είναι πτυχιούχος του τμήματος φυσικής του ΑΠΘ, με κατεύθυνση στον τομέα της Πυρηνικής Φυσικής, κάτοχος Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών (MSc), στην Φυσική Τεχνολογίας Υλικών του τμήματος φυσικής του ΑΠΘ, κάτοχος διδακτορικού τίτλου σπουδών στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας από το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Είναι ενταγμένος στο κύριο μητρώο του ΕΚΔΔΑ, στον τομέα της Δημόσιας Διοίκησης και Διακυβέρνησης και στον τομέα της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Γνωρίζει την Αγγλική γλώσσα. Είναι έγγαμος και έχει δύο υιούς.

Πολιτιστικά Μονοπάτια

"Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης"

της Δρ. Ξένιας Ελευθερίου
Επιστημονική Υπεύθυνη
Εβραϊκού Μουσείου Θεσσαλονίκης

Το κτήριο του Εβραϊκού Μουσείου Θεσσαλονίκης ανεγέρθηκε το 1904 από την εβραϊκή κοινότητα Θεσσαλονίκης. Ονομαζόταν τότε «Yeni Han» (Νέο Κτήριο). Ήταν μία από τις τυπικές εμπορικές στοές που χτίστηκαν από το 1880 ως το 1910 στο κέντρο της Θεσσαλονίκης για να στεγάσουν νέες επιχειρηματικές λειτουργίες. Στο κτήριο αυτό, στεγάστηκαν κατά καιρούς σημαντικές επιχειρήσεις, όπως επί παραδείγματι η Τράπεζα Αθηνών (1906-1925) και η εφημερίδα L'Independent (1909-1941). Συνιστά ένα από τα λίγα οικοδομήματα του κέντρου της Θεσσαλονίκης που επιβίωσαν από τη μεγάλη πυρκαγιά του 1917 και τις διαδικασίες ανοικοδόμησης που επακολούθησαν. Χρησιμοποιήθηκε ως εμπορικό κτήριο μέχρι το 1997. Για τη διασκευή τμήματος του κτηρίου σε μουσείο απαιτήθηκαν εκτεταμένες εργασίες. Το μουσείο άνοιξε το 2001. Το 2010 προστέθηκε η αίθουσα «Ανδρέας Σεφίχας» στην ανατολική πλευρά του «Yeni Han». Το 2019 πραγματοποιήθηκε επέκταση του μουσείου στην κεντρική πτέρυγα. Για την ανακαίνιση του κτηρίου, την ίδρυση, επέκταση και λειτουργία του μουσείου συνέβαλαν πολλοί δωρητές, οικογένειες και επιχειρήσεις, τα ονόματα των οποίων είναι καταγεγραμμένα σε επιγραφή αναρτημένη στην είσοδο του κτηρίου.

Το Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης, σύμφωνα με τον πρώτο επιστημονικό σύμβουλό του τον Νίκο Χανάν Σταυρουλάκη, είναι ένας σημαντικός χώρος μαρτυρίας που παρουσιάζει την πόλη της Θεσσαλονίκης, όπως την έζησαν οι Εβραίοι επί

αιώνες. Ως ερευνητικό κέντρο, έχει δημόσιο ρόλο που είναι παιδαγωγικός και φιλοδοξεί να παρέχει μια ισορροπημένη και ολοκληρωμένη άποψη της εβραϊκής παρουσίας στην πόλη για πάνω από 2.000 χρόνια. Σημαντική είναι η δυνατότητα πρόσβασης στη βιβλιοθήκη του Μουσείου που είναι ανοιχτή για τους ερευνητές για περαιτέρω μελέτη της εβραϊκής παρουσίας. Η Ισραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης, μέσω του Κέντρου Έρευνας του Εβραϊκού Μουσείου Θεσσαλονίκης, προσφέρει ένα ερευνητικό περιβάλλον για τη μελέτη της πλούσιας πολιτιστικής σεφαραδίτικης κληρονομιάς που αναπτύχθηκε στη Θεσσαλονίκη μετά τον 15ο αιώνα. Το Μουσείο διαθέτει βιβλιοθήκη με σημαντικά κείμενα που έχουν τυπωθεί από τον 16ο έως τον 21ο αιώνα, τα οποία καλύπτουν πτυχές της εβραϊκής θρησκευτικής και κοσμικής ζωής. Επίσης, η βιβλιοθήκη αποτελεί πηγή τεκμηρίωσης για την ιστορία, τα έθιμα και τη γλώσσα των Σεφαραδιτών Εβραίων. Στη βιβλιοθήκη διατίθενται οπτικοακουστικές πηγές (κασέτες, βίντεο και ταινίες) με θέματα από την εβραϊκή ιστορία και το Ολοκαύτωμα. Το Κέντρο Έρευνας προσφέρει επίσης πρόσβαση σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, καταλόγων, άρθρων και ψηφιοποιημένου αρχειακού υλικού, οι οποίες διαρκώς εμπλουτίζονται.

Άγνωστες πτυχές της ιστορίας της πόλης παρουσιάζονται στο Εβραϊκό Μουσείο της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης, όπου ο επισκέπτης έρχεται σε επαφή με έναν πραγματικό πλούτο ιστορικών πηγών, πρωτογενών και δευτερογενών.

Το 168 π.Χ., η Θεσσαλονίκη κατακτήθηκε από τους Ρωμαίους, οι οποίοι την καθιέρωσαν ως πρωτεύουσα της Επαρχίας της Μακεδονίας. Η πόλη αναπτύχθηκε σημαντικά μετά την κατασκευή του μείζονος ρωμαϊκού δρόμου, της Εγνατίας (146-120 π.Χ.), και θεωρήθηκε η πιο πληθυσμιακή πόλη σε όλο το ελληνικό έδαφος. Οι Εβραϊκές κοινότητες εντός της Ελλάδας αυξήθηκαν σε αριθμό και οι Εβραίοι άρχισαν να μετακινούνται προς τα εσωτερικά μέρη της Βαλκανικής Χερσονήσου. Το πρώτο κείμενο που αναφέρει μια οργανωμένη εβραϊκή κοινότητα στη Θεσσαλονίκη είναι οι Πράξεις των Αποστόλων. Ο Απόστολος Παύλος επισκέφτηκε την κοινότητα περίπου το 50 μ.Χ. και κήρυξε στη συναγωγή της «για τρία Σάββατα». Η αρχαία εβραϊκή κοινότητα της Θεσσαλονίκης ήταν ένας τυπικός εκπρόσωπος μιας εβραϊκής κοινότητας σε μια μεγάλη μεσογειακή πόλη κατά την ελληνιστική και ρωμαϊκή περίοδο. Τα μέλη της χρησιμοποιούσαν την ελληνική γλώσσα και ελληνοποίησαν τα ονόματά τους, αλλά διατήρησαν την εβραϊκή γραφή, η οποία χρησιμοποιούνταν για να γράφουν στα ελληνικά. Στα μετέπειτα χρόνια, οι ελληνόφωνοι Εβραίοι ονομάστηκαν Ρωμανιώτες. Μετά τον διαχωρισμό της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας σε ανατολικό και δυτικό μέρος το 395 μ.Χ., και την ανάπτυξη του ανατολικού μέρους σε Βυζαντινή Αυτοκρατορία, η Θεσσαλονίκη έγινε η δεύτερη πιο σημαντική πόλη της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας μετά την Κωνσταντινούπολη. Η εβραϊκή κοινότητα της Θεσσαλονίκης όχι μόνο επέζησε, αλλά και οι εβραϊκοί συνοικισμοί της ακμάζανε. Το 1430, ο στρατός των Οθωμανών κατέλαβε τη Θεσσαλονίκη μετά από πολιορκία. Καθώς η πόλη δεν είχε παραδοθεί, υπέστη λεηλασία και ο πληθυσμός της αιχμαλωτίστηκε. Στα επόμενα χρόνια, ο Σουλτάνος Μουράτ Β΄ επέτρεψε την επιστροφή αιχμαλώτων και προσφύγων στην πόλη. Ωστόσο, όταν ο Μωάμεθ ο Κατακτητής κατέλαβε την Κωνσταντινούπολη το 1453, επανεγκατέστησε πληθυσμούς από όλη την αυτοκρατορία στη νεοσυσταθείσα Κωνσταντινούπολη. Ανάμεσα σε αυτούς τους επαναπροσδιορισμένους πληθυσμούς ήταν και οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης και της ευρύτερης περιοχής της Μακεδονίας (σημερινής Βόρειας Ελλάδας). Το 1492, οι ηγέτες της Ισπανίας εξεδίωξαν όλους τους Εβραίους από τα εδάφη τους. Ο Οθωμανός Σουλτάνος Βαγιαζίτ Β΄ εξέδωσε διάταγμα επιτρέποντας σε αυτούς τους εξορισμένους Εβραίους να ζητήσουν καταφύγιο στην αυτοκρατορία του. Τα επόμενα χρόνια, περίπου 15.000 έως 20.000 Ισπανοί Εβραίοι, γνωστοί ως Σεφαρδίμ (από την εβραϊκή λέξη για την Ισπανία, «Σεφαράδ»), βρήκαν καταφύγιο στη Θεσσαλονίκη. Περισσότεροι Εβραίοι από την Πορτογαλία, τη Σικελία, την Ιταλία και τη Βόρεια Αφρική θα ακολουθούσαν. Η πρώτη λίστα των Εβραίων της

Θεσσαλονίκη εμφανίστηκε στα 1500 και περιελάμβανε τα ονόματα 800 κεφαλών μεγάλων οικογενειών. Μέχρι τα μέσα του 16ου αιώνα, η Θεσσαλονίκη είχε γίνει ένα μεγάλο εβραϊκό κέντρο στη Οθωμανική Αυτοκρατορία.

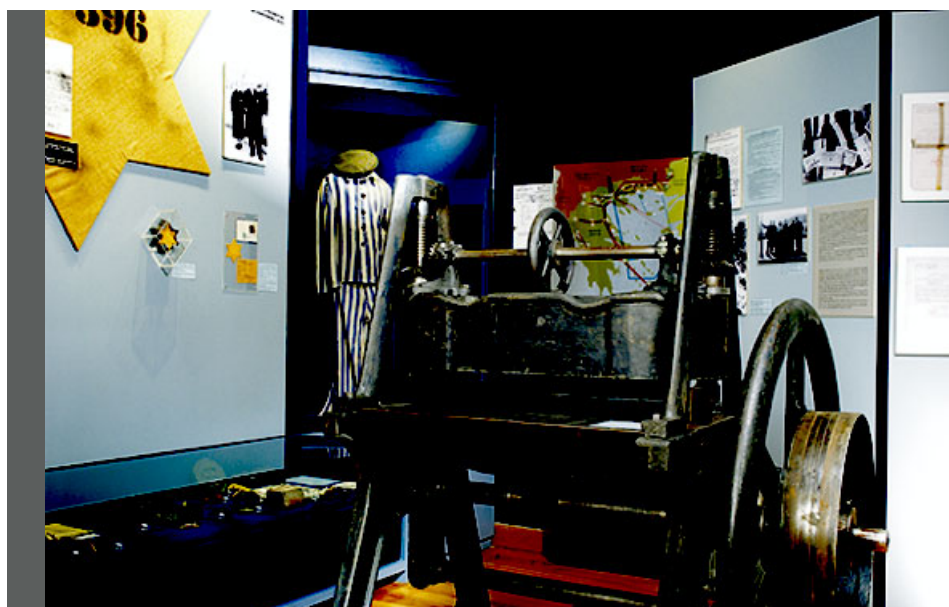

Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στα αρχαιολογικά εκθέματα του Μουσείου, τους εβραϊκούς τάφους της ρωμαϊκής περιόδου, που παρουσιάζουν μέσω των επιγραφών την ιστορία του εβραϊκού νεκροταφείου, το οποίο χρονολογείται από το 1493, εδώ υπήρχαν περίπου 400.000 επιτύμβιες πλάκες αρχαιολογικής και θρησκευτικής σημασίας που χρονολογούνται από την ρωμαϊκή περίοδο. Το αρχαίο νεκροταφείο εκτεινόταν στην περιοχή που βρίσκεται, σήμερα, το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Στο ισόγειο εκτίθενται οι μνημειώδεις ταφόπλακες και επιγραφές που βρέθηκαν στην μεγάλη εβραϊκή νεκρόπολη στα ανατολικά τείχη της πόλης. Αυτές οι μαρμάρινες πλάκες και στήλες συνοδεύονται με μια σειρά από φωτογραφίες που δείχνουν το νεκροταφείο και τους επισκέπτες του, όπως ήταν το 1914. Στο ρωμαϊκό νεκροταφείο της Θεσσαλονίκης, που απλωνόταν στο χώρο του Πανεπιστημίου, ανασκάφηκαν τάφοι του 3ου και 4ου αιώνα μ.Χ. που αποδίδονται σε Εβραίους με βάση τα ονόματα, τα σύμβολα των τοιχογραφιών και επιγραφές. Σε έναν από τους τάφους αυτούς, η επιγραφή αναφέρει τη λέξη «συναγωγή» στον πληθυντικό, διατύπωση που δείχνει ότι εκείνη την εποχή υπήρχαν περισσότερες από μία συναγωγές. Κατά την οθωμανική περίοδο, η εδαφική ζώνη έξω από τα ανατολικά τείχη της Θεσσαλονίκης ήταν αφιερωμένη στην ταφική χρήση. Εκεί βρίσκονταν τα νεκροταφεία όλων των θρησκευτικών ομάδων

που κατοικούσαν στην πόλη. Το εβραϊκό νεκροταφείο ήταν το μεγαλύτερο, διότι η εβραϊκή κοινότητα αποτελούσε πλειονότητα και επιπλέον, η εβραϊκή θρησκεία απαγορεύει την ανακομιδή των νεκρών.

Ο ιστορικός Devin Naar επισημαίνει πως η Ισραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης αναγκάζεται το 1937 να παραχωρήσει ως δωρεά στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης 12.300 τετραγωνικά μέτρα έπειτα από τις πιέσεις των τοπικών αρχών. Η απομάκρυνση των λειψάνων από το συγκεκριμένο τμήμα του νεκροταφείου ξεκινάει στις 26 Φεβρουαρίου 1938. Οι ραβίνοι Michael Molho και Baruch Ben Jacob αναλαμβάνουν την αποστολή αυτή. Οι Molho και Jacob μαζί με τους ραβίνους Isaac S. Emmanuel και Mercado Convo είχαν αναλάβει από το 1930 το έργο της καταγραφής των επιγραφών των επιτύμβιων πλακών επιφανών ραβίνων και καμπαλιστών. Να σημειωθεί ότι σύμφωνα με την εβραϊκή θρησκεία απαγορεύεται η εκταφή των νεκρών. Η ανάδειξη της τραυματικής μνήμης της ολοκληρωτικής καταστροφής του νεκροταφείου στις 9 Δεκεμβρίου του 1942 από τις γερμανικές αρχές Κατοχής με την αρωγή του Πανεπιστημίου και με την συμμετοχή της Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας και του Δήμου Θεσσαλονίκης είναι μία σιωπή της τοπικής ιστορίας που σπάει κατά την περιήγηση του επισκέπτη στην μόνιμη έκθεση στο ισόγειο του Μουσείου. Σύμφωνα με τις ιστορικές μελέτες ο Δρ. Μαξ Μέρτεν, αξιωματικός των ναζιστικών κατοχικών δυνάμεων, ζήτησε να απαλλοτριωθεί το νεκροταφείο με την πίεση και της Ελληνικής Γενικής Διοίκησης Μακεδονίας και τον Γενικό Διοικητή Β. Σιμωνίδη. Η απαλλοτρίωση συνεχίστηκε μέχρι και τον Απρίλιο του 1943 εξαιτίας του τεράστιου αριθμού των τάφων. Από το Δεκέμβριο του 1942 μέχρι τον Απρίλιο του 1943 οι τάφοι διαλύθηκαν, τα υλικά τους χρησιμοποιήθηκαν σε δρόμους και κτίρια, τα οστά διασκορπίστηκαν. Μετά την Γερμανική Κατοχή τα τεράστια οικοπέδο του νεκροταφείου εκχωρήθηκε από την ελληνική κυβέρνηση (με πράξη υπουργικού συμβουλίου) στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης για την ανέγερση των κτισμάτων του. Για να μη λησμονηθεί το φρικτό αυτό πολιτισμικό έγκλημα, το 2014 το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και η Ισραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης ανήγειραν αναμνηστικό μνημείο.

Οι εκθεσιακοί χώροι του πρώτου ορόφου παρέχουν στον επισκέπτη μία συνολική εικόνα της θρησκευτικής, καθημερινής και οικονομικής ζωής των Εβραίων της πόλης. Τα πάνελς του Μουσείου παρουσιάζουν τους γενικούς τομείς της δραστηριότητας των Εβραίων μέσα από φωτογραφίες, σκίτσα και κείμενα, όπως: προπολεμικές εβραϊκές γειτονιές, το σύστημα διοίκησης της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης, η τυπογραφία, η θρησκευτική ζωή και οι συναγωγές, η εκπαίδευση και τα θεολογικά σεμινάρια, τα ιδρύματα, η βιομηχανία και το εμπόριο, οι σιωνιστικές οργανώσεις, καθώς και άλλες ιδεολογικές τάσεις και αθλητικοί σύλλογοι. Με λίγα λόγια, στην μουσειακή αφήγηση δίνεται μεγάλη βαρύτητα στην ζωή των Θεσσαλονικέων Εβραίων πριν το Ολοκαύτωμα, μέσω της αίθουσας Λαογραφίας, της αίθουσας Μουσικής και με την αίθουσα που παρουσιάζει την

ιστορία των προπολεμικών Συναγωγών της Θεσσαλονίκης. Εκτός από τα ορατά, η Θεσσαλονίκη διαθέτει και αόρατα μνημεία που αναδείχθηκαν μέσα από την πολιτιστική ιστορία των τελευταίων αιώνων και δεν υπάρχουν πια διότι καταστράφηκαν. Σύμφωνα με την έρευνα του Ευάγγελου Χεκίμογλου, στα σημαντικότερα αόρατα πολιτιστικά μνημεία της Θεσσαλονίκης περιλαμβάνονται οι συναγωγές της και οι κειλότ της. Ο όρος «κειλά» είναι αντίστοιχος προς τον όρο «ενορία». Οι «κειλότ» (πληθυντικός του «κειλά») ήταν οργανώσεις των Εβραίων που κατέφυγαν στη Θεσσαλονίκη στα τέλη του 15ου και στις αρχές του 16ου αιώνα. Το κέντρο κάθε «κειλά» ήταν μία συναγωγή. Κάθε «κειλά» συσπείρωνε τους πρόσφυγες μιας ορισμένης περιοχής και «αποτελούσε μία πόλη από μόνη της». Περισσότερες από πενήντα «Κειλότ» και αντίστοιχες συναγωγές καταγράφηκαν στον κεντρικό πυρήνα της Θεσσαλονίκης στα μέσα του 16ου αιώνα. Κανένα ίχνος από τις πενήντα αυτές συναγωγές δεν διασώζεται σήμερα.

Κατά τον 16ο αιώνα, η Θεσσαλονίκη έγινε ένα σημαντικό κέντρο για την εβραϊκή θρησκευτική μελέτη, προσελκύοντας φοιτητές από όλη την Ευρώπη που έρχονταν στην πόλη για να σπουδάσουν στα Ραββινικά σχολεία της. Κάθε συναγωγή είχε το δικό της αρχικό σχολείο (hevra) και σεμινάρια υψηλότερης εκπαίδευσης (yeshiva). Υπήρχε επίσης το Talmud Torah Ha Gadol, μια πραγματική πανεπιστημιακή σχολή του εβραϊσμού που ιδρύθηκε το 1520 με τη βοήθεια των Εβραίων της πόλης. Η εκπαίδευση αναμορφώθηκε στα μέσα του 19ου αιώνα με τον εκσυγχρονισμό των κοινοτικών σχολείων και την ίδρυση του Σχολείου Alliance Universelle το 1873. Ιδιωτικά εβραϊκά σχολεία,

που δίδασκαν γενικά και επαγγελματικά μαθήματα, ιδρύθηκαν επίσης. Οι μαθητικές κοινότητες των διαφόρων ξένων σχολείων στη Θεσσαλονίκη αποτελούνταν κυρίως από νέους.

Στις νέες αίθουσες του Μουσείου αποτυπώνονται δύσκολα ζητήματα της τοπικής ιστορίας, όπως ο χριστιανικός προπολεμικός αντισημιτισμός με την αναφορά στο πογκρόμ του Κάμπελ το 1931, ενώ και μεταπολεμικά αναδεικνύεται το θέμα της καταλήστευσης των εβραϊκών περιουσιών κατά τη διάρκεια της γερμανικής Κατοχής που απασχολεί τα τελευταία χρόνια την ακαδημαϊκή κοινότητα και πλήθος ερευνών έχουν δημοσιευτεί σχετικά με το συγκρουσιακό αυτό γεγονός.

Δύο από τις αίθουσες του Μουσείου αναφέρονται στο Ολοκαύτωμα των Θεσσαλονικέων Εβραίων, ωστόσο η προσέγγιση δεν είναι συγκινησιακή, καθώς πριν από την παρουσίαση των εκθεμάτων που σχετίζονται με τα δραματικά γεγονότα, ο επισκέπτης έχει έρθει σε επαφή και με πτυχές της καθημερινής ζωής των Εβραίων της Θεσσαλονίκης στην μακρά πορεία των αιώνων. Παρουσιάζεται, δηλαδή, η γενοκτονία, αλλά δεν συνιστά το κυρίαρχο αφήγημα που καθορίζει την ταυτότητα της εβραϊκής κοινότητας της Θεσσαλονίκης. Ένας ειδικός εκθεσιακός χώρος αναφέρεται στη γενοκτονία, όπως αυτή επηρέασε την Ισραηλιτική Κοινότητα Θεσσαλονίκης στο σύνολο της. Περίπου 49.000 μέλη της ιστορικής αυτής Κοινότητας εκτοπίστηκαν στα στρατόπεδα εξόντωσης Άουσβιτς-Μπίρκεναου, όπου και εξοντώθηκαν. Σε δύο ειδικά διαμορφωμένες αίθουσες ο επισκέπτης έρχεται αντιμέτωπος με αυθεντικά αντικείμενα που μαρτυρούν και τεκμηριώνουν την γενοκτονία, όπως την στρατοπεδική φόρμα του επιζώντος του Ολοκαυτώματος Λεών Περαχιά, την πρέσα του τυπογραφείου Γκατένιο, με την οποία κόβονταν τα κίτρινα άστρα του Δαβίδ, η μήτρα που χρησιμοποιήθηκε το 1943 για να κοπούν τα κίτρινα άστρα, ταυτότητες κρατουμένων, ψεύτικες ταυτότητες που χορηγήθηκαν σε Έλληνες Εβραίους και πολλά ακόμη αυθεντικά έγγραφα, φωτογραφίες και προσωπικά αντικείμενα.

Το πρωί της 14ης Μαρτίου 1943, οι κάτοικοι του γκέτο του Baron Hirsch συνήλθαν στη συναγωγή τους, όπου ο Αρχιεπίσκοπος Κόρετς τους είπε ότι θα μεταφερθούν στην Πολωνία. Εκεί, τους είπε, θα βρουν ένα νέο σπίτι ανάμεσα στον δικό τους λαό. Τους πουλήθηκε πολωνικό νόμισμα και εισιτήρια τρένου. Το επόμενο πρωί, οι Εβραίοι του γκέτο του Hirsch συγκεντρώθηκαν και μεταφέρθηκαν στον σιδηροδρομικό σταθμό. Φορτώθηκαν σε βαγόνια για ζώα, τα οποία υπερφορτώθηκαν διπλάσια από τη χωρητικότητά τους. Τα βαγόνια σφραγίστηκαν και κλείστηκαν. Το τρένο αναχώρησε για την Πολωνία με τους πρώτους 2.800 Θεσσαλονικείς Εβραίους εκτοπισμένους. Μετά από μία δύσκολη, πενήνήμερη ταξιδιωτική διαδρομή, αυτοί οι Εβραίοι της

Θεσσαλονίκης έφτασαν στο στρατόπεδο εξόντωσης του *Auschwitz-Birkenau*. Αμέσως, 2.191 από αυτούς οδηγήθηκαν στους θαλάμους αερίων. Τα σώματά τους κάηκαν στα βιομηχανικά κρεματόρια. Άλλοι 417 άνδρες και 192 γυναίκες από το τρένο οδηγήθηκαν σε εργατικό στρατόπεδο. Το γκέτο του *Baron Hirsch* ήταν πλέον άδειο και έτοιμο να υποδεχθεί νέους κρατούμενους. Μέσα σε λίγες ώρες, οι Εβραίοι του γκέτο της Αγίας Παρασκευής περικυκλώθηκαν και υποχρεώθηκαν να συσκευάσουν τις βαλίτσες τους και να αναχωρήσουν σε 20 λεπτά. Οι ηλικιωμένοι, τα παιδιά, οι άρρωστοι και οι ανάπηροι οδηγήθηκαν με τα πόδια στο γκέτο του *Hirsch*, στο οποίο μεταφέρονταν Εβραίοι από άλλες περιοχές. Στις 17 Μαρτίου 1943, άλλο ένα τρένο φορτώθηκε με Εβραίους και αποστάλθηκε βόρεια υπό τις ίδιες απάνθρωπες συνθήκες όπως το πρώτο. Αυτές οι εικόνες επαναλήφθηκαν πολλές φορές. Από τον Μάρτιο μέχρι τον Αύγουστο του 1943, δεκαεννέα τρένα με Εβραίους αποχώρησαν από την πόλη για το στρατόπεδο εξόντωσης του *Auschwitz-Birkenau*, όπου οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης δολοφονήθηκαν. Ήταν βιομηχανική, μαζική δολοφονία. Τα τελευταία δύο τρένα, τον Αύγουστο του 1943, μετέφεραν στο στρατόπεδο *Bergen-Belsen* τους Εβραίους της Θεσσαλονίκης που κατείχαν ισπανικά διαβατήρια, μαζί με τους διαχειριστές της εβραϊκής κοινότητας και τους Εβραίους που είχαν χρησιμοποιηθεί από ή συνεργαστεί με τους Γερμανούς.

Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει για την αίθουσα παιδικής ηλικίας του Εβραϊκού Μουσείου Θεσσαλονίκης. Από τα αρχειακά τεκμήρια που μελετήθηκαν κατά τη διάρκεια ερευνητικού προγράμματος του Μουσείου, διαπιστώθηκε ότι το 1943 ζούσαν 7.500 μαθητές στη Θεσσαλονίκη, ενώ το 1945 μόνον 58. Τα μοναδικά τεκμήρια που διαθέτουμε για την ύπαρξη χιλιάδων παιδιών που θανατώθηκαν στα κρεματόρια είναι φωτογραφίες, ρούχα και αντικείμενα. Μερικά από αυτά συγκεντρώθηκαν στο «παιδικό δωμάτιο», όπου τοποθετήθηκε ένας υπολογιστής, μέσω του οποίου ο επισκέπτης μπορεί να αναζητήσει πληροφορίες από την ψηφιακή εφαρμογή «Η χαρτογράφηση της παιδικής ηλικίας» (www.mappingthechildhood.com). Αυτή αποτελεί το προϊόν ερευνητικού προγράμματος του 2021, στόχος του οποίου ήταν να συγκεντρωθούν δεδομένα για τους εβραίους μαθητές της Θεσσαλονίκης, από τα αρχεία κάθε μορφής εκπαιδευτηρίων (κοινοτικών, δημόσιων και ιδιωτικών σχολείων, του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου και του Κρατικού Ωδείου Θεσσαλονίκης). Συνολικά, συγκεντρώθηκαν στοιχεία για περίπου 3.500 μαθητές και μαθήτριες. Τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν, ενσωματώθηκαν στην παρούσα εφαρμογή, η οποία παρέχει στοιχεία για την ηλικία και το χρόνο φοίτησης κάθε μαθητή, για το σχολείο και τις τάξεις που φοίτησε, για τα ονόματα των γονέων του, για το επάγγελμα του πατέρα, για τη διεύθυνση κατοικίας και τυχόν

άλλες πληροφορίες. Οι διευθύνσεις των μαθητών αποτυπώνονται παράλληλα και σε ένα διαδραστικό χάρτη της Θεσσαλονίκης τόσο για κάθε μαθητή όσο και για κατηγορίες μαθητών, ανάλογα με το φίλτρο που επιλέγει ο χρήστης της εφαρμογής. Έτσι, είναι δυνατή η εξαγωγή συμπερασμάτων με συνδυασμό κοινωνικών και γεωγραφικών χαρακτηριστικών.

Οι μουσειακές δράσεις γίνονται περισσότερο καινοτόμες, με σκοπό να τραβήξουν το ενδιαφέρον και των νεότερων ηλικιακά επισκεπτών. Η εφαρμογή νέων τεχνολογιών δίνει νέα πνοή στις εκπαιδευτικές επισκέψεις και γι' αυτό τον λόγο το Εβραϊκό Μουσείο πλέον διαθέτει δύο νέες οθόνες αφής με γυαλιά VR στην νέα μόνιμη εφαρμογή του μουσείου με τον τίτλο «Αναζητώντας τα ίχνη της εβραϊκής παρουσίας στη Θεσσαλονίκη». Πρόκειται για την εφαρμογή ψηφιακού χάρτη, στον οποίο σημειώνονται κτίρια, κατοικίες, λατρευτικοί χώροι και σημεία εβραϊκής παρουσίας στην πόλη της Θεσσαλονίκης. Με τη χρήση δύο οθονών αφής 55 ιντσών, οι επισκέπτες του Εβραϊκού Μουσείου Θεσσαλονίκης μπορούν να αναζητήσουν ένα από τα διαθέσιμα 42 σημεία στον χάρτη και επιλέγοντάς τα με ένα άγγιγμα, να έχουν πρόσβαση σε πλούσιο πληροφοριακό υλικό, σχέδια και παλιές φωτογραφίες. Το πληροφοριακό περιεχόμενο είναι διαθέσιμο στην Ελληνική και Αγγλική γλώσσα. Σημειώνεται πως και η προηγούμενη περιοδική φωτογραφική έκθεση με τίτλο «6 Ημέρες. Η διαδρομή των Ελλήνων Εβραίων» διέθετε την τεχνολογία της επαυξημένης πραγματικότητας, παρουσιάζοντας προφορικές μαρτυρίες Θεσσαλονικέων Εβραίων επιζώντων του Ολοκαυτώματος. Το κεντρικό πρόσωπο της έκθεσης ήταν ένας από τους τελευταίους επιζώντες του Ολοκαυτώματος, ο Θεσσαλονικέας Εβραίος Χάιντς Σαλβατέρ Κούνιο, ο οποίος βίωσε προσωπικά τα δραματικά γεγονότα ως έγκλειστος των ναζιστικών στρατοπέδων του Άουσβιτς-Μπίρκεναου, του Μεγκ, του Μαουτχάουζεν και του Έμπενζεε. Το κορυφαίο συγκρουσιακό ιστορικό γεγονός του Ολοκαυτώματος παρουσιάστηκε μέσω της σύγχρονης φωτογραφικής αποτύπωσης μαρτυρικών ιστορικών τόπων. Η γενοκτονία αναπαραστάθηκε καλλιτεχνικά και αισθητικά μέσω της Τέχνης, για να αποδοθεί συμβολικά το έγκλημα που διαπράχθηκε στα ναζιστικά στρατόπεδα. Η έκθεση έφερε αντιμέτωπο τον επισκέπτη με την «Προφορική Ιστορία», καθώς αξιοποιήθηκαν προσωπικές προφορικές και γραπτές μαρτυρίες Ελλήνων Εβραίων επιζώντων του Ολοκαυτώματος.

Στην αίθουσα «Άγνωστοι μουσικοί θησαυροί των Ελλήνων Εβραίων» παρουσιάζονται τα πορίσματα του ομότιτλου ερευνητικού προγράμματος που είναι κάτι πολύ περισσότερο από μια νέα συλλογή εβραϊκής μουσικής. Χρόνια έρευνας της Μαριάντζελας Χατζησταματίου, επικεφαλής του ερευνητικού προγράμματος του Εβραϊκού Μουσείου της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης, συσσωρεύσαν ένα θησαυρό από λησμονημένα τραγούδια, τα οποία συγκεντρώθηκαν ένα προς ένα από διαφορετικές πηγές, διάσπαρτες σε ολόκληρη την Ελλάδα.

Το κύριο χαρακτηριστικό των τραγουδιών που συγκεντρώθηκαν είναι ότι αποτελούν στοιχεία διαφορετικών εβραϊκών γλωσσικών και πολιτιστικών παραδόσεων. Ανεξάρτητα από την παλαιότητα και την προέλευσή τους, οι παραδόσεις αυτές έλαβαν το τελικό σχήμα τους μέσα στο πλαίσιο των νεοελληνικών γλωσσικών και μουσικών επιδράσεων. Έτσι, οι Άγνωστοι μουσικοί θησαυροί των Ελλήνων Εβραίων αποκαλύπτουν μια πολιτισμική εικόνα εγγύτερη στην ιστορική πραγματικότητα, παρά μια κατασκευασμένη απεικόνιση του παρελθόντος. Ο επισκέπτης της αίθουσας έχει την δυνατότητα να ακούσει και τραγούδια από την έκδοση «Τα τραγούδια του Ολοκαυτώματος των Ελλήνων Εβραίων» που συνιστά ένα ερευνητικό πρόγραμμα του Εβραϊκού Μουσείου Θεσσαλονίκης, υπό την αιγίδα της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης και σε συγχρηματοδότηση φορέων European Jewish Fund, Claims Conference και της έδρας εβραϊκών σπουδών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, το οποίο παρουσιάζει για πρώτη φορά τραγούδια που γράφτηκαν από Έλληνες Εβραίους κατά την διάρκεια του Ολοκαυτώματος. Τα τραγούδια της περιόδου του Ολοκαυτώματος είναι στην πλειοψηφία τους διασκευές δημοφιλών τραγουδιών της εποχής από το ευρωπαϊκό ρεπερτόριο, όπως για παράδειγμα η «Λιλή Μαρλέν» που έγινε «Γίνεται προσκλητήριο στη Σταύρου Βουτυρά», είτε ελληνικών τραγουδιών όπως δημοτικά τραγούδια της υπαίθρου και ρεμπέτικα. Τα τραγούδια ανήκουν σε τρεις βασικές κατηγορίες αυτά που γράφτηκαν στο γκέτο του Βαρώνου Χιρς της Θεσσαλονίκης, αυτά που γράφτηκαν μέσα στα στρατόπεδα του Άουσβιτς και τέλος, αυτά που γράφτηκαν από επιζώντες μετά από το Ολοκαύτωμα. Αυτός είναι ο τρόπος που ένα Εβραϊκό Μουσείο μπορεί να συμβάλει στην ιστορική γνώση της μουσικής.

Εν κατακλείδι, το Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης τα τελευταία χρόνια με τις νέες μόνιμες και περιοδικές εκθέσεις του, φαίνεται να λειτουργεί και ως τόπος μνημόνευσης των θυμάτων του Ολοκαυτώματος σε μία πόλη με έντονο τραυματικό και ενοχικό παρελθόν, επιτελώντας τον διπλό σκοπό της ιστορικής αφήγησης και της μνημόνευσης. Στους νέους χώρους του Μουσείου καταγράφονται και αξιοποιούνται οι αναμνήσεις των Θεσσαλονικέων Εβραίων, ενώ τα εκθέματα αφηγούνται προσωπικές ιστορίες που βασίζονται σε προφορικές και γραπτές μαρτυρίες τόσο των θυμάτων, όσο και των απογόνων τους και ανθρώπων που υπήρξαν αυτόπτες μάρτυρες των ιστορικών γεγονότων.

Βιβλιογραφία

- Ιστοσελίδα του Εβραϊκού Μουσείου Θεσσαλονίκης <http://www.jmth.gr/>
- Devin Naar. Με δικά τους λόγια. Θεσσαλονίκη: Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης, 2006.
- Evaggelos Hekimoglou, Topography of Synagogues in Salonika (1500-1940). Θεσσαλονίκη: Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης, 2023.
- Ευάγγελος Χεκίμογλου & Άννα-Μαρία Δρουμπούκη (επιμ.). Την Επαύριον του Ολοκαυτώματος Θεσσαλονίκη: Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης, 2017.
- Μαριάντζελα Χατζησταματίου. Τα τραγούδια του Ολοκαυτώματος των Ελλήνων Εβραίων. Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 2024.
- The Book. A short History of the 2300 year Jewish presence in Thessaloniki, Θεσσαλονίκη: Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης, 2017.
- Χρήστος Ζαφείρης. Η Θεσσαλονίκη των Εβραίων. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο, 2016.

Βιογραφικό Σημείωμα

Η Ξένια Ελευθερίου είναι Επιστημονική Υπεύθυνη του Εβραϊκού Μουσείου Θεσσαλονίκης και Διδάκτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ. Η μεταπτυχιακή της έρευνα Η δημόσια ιστορία ως συγκρουσιακό θέμα: Το Ολοκαύτωμα των Ελλήνων Εβραίων στο διαδίκτυο έλαβε την Υποτροφία Αριστείας της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης και δημοσιεύτηκε από τις εκδόσεις Ταξιδευτής (2019). Έχει λάβει μέρος σε διεθνή και πανελλήνια συνέδρια, ημερίδες και επιμορφωτικά σεμινάρια. Έχει συγγράψει επιστημονικά άρθρα σε συλλογικούς τόμους και βιβλιοκρισίες. Τα ερευνητικά της ενδιαφέροντα εστιάζουν στη Δημόσια Ιστορία του Ολοκαυτώματος, την εβραϊκή ιστορία, τη Διδακτική της Ιστορίας και την Ιστορία της Εκπαίδευσης. Η διδακτορική της έρευνα με θέμα την προσέγγιση της τοπικής εβραϊκής ιστορίας και του Ολοκαυτώματος στο σχολείο πρόκειται να δημοσιευτεί το 2024 από τις εκδόσεις Επίκεντρο.

Δραστηριότητες ΑΔΙΣΠΟ

Τελετή Παράδοσης - Παραλαβής

Την Παρασκευή 22 Μαρτίου 2024 πραγματοποιήθηκε στην Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου, παρουσία του κ. Υπαρχηγού ΓΕΕΘΑ Αντιναύαρχου Χρήστου Σασιάκου ΠΝ, ως εκπροσώπου του κ. Αρχηγού ΓΕΕΘΑ Στρατηγού Δημητρίου Χούπη, η τελετή Παράδοσης - Παραλαβής Διοίκησης της Σχολής από τον Αντιπτέραρχο (Ι) Αλέξανδρο Κεφαλά στον Υποπτέραρχο (Ι) Ευάγγελο Τουρβαλή. Την τελετή τίμησαν με την παρουσία τους εκπρόσωποι των πολιτικών, θρησκευτικών και στρατιωτικών αρχών της πόλης.

Τελετή Αποφοίτησης 1^{ης} Σειράς Αξιωματικών Κοινού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών

Την Παρασκευή 24 Μαΐου 2024 διεξήχθη η τελετή Επίδοσης Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών σε 131 Αξιωματικούς της 1ης σειράς με τίτλο «Στρατηγικές Σπουδές», που διοργανώθηκε από το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης σε συνεργασία με την Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου. Η εν λόγω εκδήλωση πραγματοποιήθηκε παρουσία του Διοικητή της ΑΔΙΣΠΟ Υποπτεράρχου (Ι) Ευάγγελου Τουρβαλή ως εκπρόσωπος του Αρχηγού ΓΕΕΘΑ Στρατηγού Δημήτριου Χούπη, του αντιπρύτανη Έρευνας και Καινοτομίας Κυριάκου (Κύρου) Υάκινθου και του Κοσμήτορα της Νομικής Σχολής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Παναγιώτη Γκλαβίνη. Στην τελετή παρευρέθηκαν εκπρόσωποι των Αρχηγών ΓΕΣ, ΓΕΝ, ΓΕΑ, και ΕΛ.ΑΣ., καθώς και συγγενείς των απόφοιτων Αξιωματικών.

Σχολεία-Ημερίδες-Διαλέξεις

Common Security and Defense Policy Orientation Course (CSDP Orientation Course)

Από τη Δευτέρα 11 Μαρ 24 έως την Παρασκευή 15 Μαρ 24 διεξήχθη στις εγκαταστάσεις της ΑΔΙΣΠΟ, το Σχολείο Προσανατολισμού Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας (Common Security and Defense Policy Orientation Course), στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας της ΕΕ, σε συνεργασία με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο και υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Κολεγίου Ασφάλειας και Άμυνας.

PM2 Project Management Methodology

Από τη Δευτέρα 08 έως την Παρασκευή 12 Απριλίου 2024, η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου σε συνεργασία με το Διεθνές τμήμα εκπαίδευσης της Αστυνομίας του Γερμανικού Κρατιδίου της Ρηνανίας & Βεστφαλίας υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Κολλεγίου Ασφάλειας & Άμυνας, διοργάνωσε και φιλοξένησε, το σχολείο Διαχείρισης Έργου σύμφωνα με το πρότυπο Project Management and Methodology (PM2). Τριάντα τρία άτομα προερχόμενοι από Ευρωπαϊκές χώρες κράτη μέλη της ΕΕ και από φίλιες χώρες που συμμετέχουν σε αποστολές ή επιχειρήσεις της ΕΕ συμμετείχαν στο σχολείο μέσω πρακτικής εφαρμογής της θεωρίας με τη χρήση ενός φανταστικού σεναρίου σε αποστολές υποστήριξης ειρήνης της ΕΕ.

Διημερίδα με θέμα «Εθνική Άμυνα, Ψηφιακή Εποχή & Νέα Γεωστρατηγική»

Στις 9 & 10 Απριλίου 2024 πραγματοποιήθηκε διημερίδα με θέμα «Εθνική Άμυνα, Ψηφιακή Εποχή & Νέα Γεωστρατηγική», στη Λέσχη Αξιωματικών Φρουράς Θεσσαλονίκης από την Νομική Σχολή του ΑΠΘ σε συνεργασία με την ΑΔΙΣΠΟ, στο πλαίσιο του Κοινού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στις «Στρατηγικές Σπουδές». Στη διημερίδα συμμετείχαν, ο Δντής ΓΕΕΘΑ/ΣΤ΄ Κλάδου του ΓΕΕΘΑ Υποστράτηγος Ιωάννης Μπούρας, εκπρόσωποι της ακαδημαϊκής κοινότητας, της τοπικής αυτοδιοίκησης, των τοπικών στρατιωτικών φορέων, καθώς και οι σπουδαστές της ΑΔΙΣΠΟ. Οι εργασίες της διημερίδας ολοκληρώθηκαν με εισήγηση από τον πρώην Επίτροπο της Ε.Ε & Υπουργό Κο Δημήτριο Αβραμόπουλο με θέμα «Ελλάδα και Ευρώπη αντιμέτωπες με τη νέα γεωπολιτική αβεβαιότητα».

Ημερίδα με θέμα «Προσφυγή στη Χάγη για την οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών μας»

Στο πλαίσιο του μαθήματος κορμού β' εξαμήνου, «Διαχείριση Κρίσεων και Επίλυση Διαφορών», την Τρίτη 16 Απριλίου 2024 διοργανώθηκε στις εγκαταστάσεις της Σχολής, Ημερίδα με τίτλο: «Προσφυγή στη Χάγη για την οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών μας» με κύριο σκοπό την διεύρυνση των γνώσεων των σπουδαστών της 21ης ΕΣ επί του συγκεκριμένου θέματος. Στην Ημερίδα συμμετείχαν όλοι οι σπουδαστές της ΑΔΙΣΠΟ, ενώ έλαβαν τον λόγο διακεκριμένοι ομιλητές - καθηγητές από διάφορα πανεπιστήμια, παρουσιάζοντας τις απόψεις τους αναφορικά με το θέμα. Την Ημερίδα συντόνισε ο κοσμήτορας της Νομικής Σχολής του ΑΠΘ, καθηγητής Γκλαβίνης Παναγιώτης.

Διάλεξη του Αναπληρωτή Γενικού Διευθυντή ΓΔΑΕΕ Αντιστράτηγου ε.α Μισαήλ Παπαδάκη

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 21ης Εκπαιδευτικής Σειράς, τη Δευτέρα 22 Απριλίου 2024 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Αναπληρωτής Γενικός Διευθυντής ΓΔΑΕΕ Αντιστράτηγος ε.α Μισαήλ Παπαδάκης και πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Περί προμηθειών Στρατιωτικού Εξοπλισμού, Διαδικασιών και Νομικού Πλαισίου ΥΠΕΘΑ/ΓΔΑΕΕ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Ημερίδα με θέμα «101 χρόνια από την Συνθήκη της Λωζάννης»

Στο πλαίσιο του Κοινού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών στις «Στρατηγικές Σπουδές», στις 14 Μαΐου 2024 έλαβε χώρα στις εγκαταστάσεις της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών, από την Νομική Σχολή του ΑΠΘ σε συνεργασία με την ΑΔΙΣΠΟ και την Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Ημερίδα με θέμα «101 χρόνια από την Συνθήκη της Λωζάννης». Η Ημερίδα κάλυψε τόσο την ιστορική και νομική προσέγγιση της Συνθήκης, όσο και τις γεωπολιτικές της επιδράσεις μέχρι σήμερα, ενώ συμμετείχαν εκπρόσωποι της ακαδημαϊκής κοινότητας, των τοπικών στρατιωτικών φορέων, καθώς και οι σπουδαστές της ΑΔΙΣΠΟ. Διακεκριμένοι ομιλητές, μεταξύ των οποίων η Νομικός σύμβουλος παρά τω Πρωθυπουργώ για θέματα Διεθνούς Δικαίου, κα Μαρία Τελαλιάν, συμμετείχαν στις εργασίες της Ημερίδας, συμβάλλοντας στην απόλυτη επιτυχή της διεξαγωγή.

Advanced Modular Training (AMT 2a)

Από 27 έως 31 Μαΐου 2024 θα πραγματοποιηθεί στις εγκαταστάσεις της Σχολής, υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Κολεγίου Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΚΑΑ), το σχολείο της Προκεχωρημένης Σχεδίασης στη Διαχείριση Κρίσεων σε πολιτικό - στρατηγικό επίπεδο βάσει της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας (CSDP Crisis Management at the Political-Strategic Level, Advanced Modular Training - AMT2a). Σκοπός του σχολείου είναι η προετοιμασία του στρατιωτικού και πολιτικού προσωπικού για την ανάληψη θέσεων σε υπηρεσίες και οργανισμούς των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου θα κληθούν να διαχειριστούν τις μελλοντικές κρίσεις και προκλήσεις με άμεση επίδραση στην ασφάλεια των ευρωπαίων πολιτών. Κατά τη διάρκεια του σχολείου, οι συμμετέχοντες με τη χρήση περιπτώσεων μελέτης γίνονται κοινωνοί της θεωρίας της ολιστικής προσέγγισης για την αναγνώριση και ανάλυση των επερχόμενων κρίσεων. Επιπλέον, επεκτείνουν τις γνώσεις τους επί της εφαρμοσμένης διαδικασίας και εξασκούν τις δεξιότητές τους σε πρακτικές για την αντιμετώπιση τους. Στο σχολείο θα συμμετάσχουν 31 αξιωματικοί και πολιτικό προσωπικό από κράτη μέλη της ΕΕ.

Σεμινάριο με θέμα «Ψυχική Υγεία και Επιχειρησιακό Στρες στο Προσωπικό των Ενόπλων Δυνάμεων»

Οι σπουδαστές της 21ης Εκπαιδευτικής Σειράς της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ), στο πλαίσιο της εκπαιδευσεώς τους παρακολούθησαν το σεμινάριο με θέμα «Ψυχική Υγεία και Επιχειρησιακό Στρες στο Προσωπικό των Ενόπλων Δυνάμεων». Παρουσιάστηκαν από ειδικούς ψυχιάτρους και ψυχολόγο του Τμήματος Ψυχιατρικής Εξωνοσοκομιακής Περίθαλψης του 424 ΓΣΝΕ (424 ΓΣΝΕ/ΨΤΕΠ) θέματα που άπτονται του ενδιαφέροντος των αυριανών διοικητών και επιτελών των ΕΔ και ειδικότερα αναλύθηκε ο ρόλος της Στρατιωτικής Ψυχιατρικής, η ανίχνευση, η προσέγγιση και αντιμετώπιση ατόμων χρήζουν ψυχιατρικής μέριμνας. Συζητήθηκαν θέματα που αφορούν τη σεξουαλικότητα στις ΕΔ, καθώς και το ρόλο της γυναίκας στο στρατιωτικό περιβάλλον, οι διάφορες εξαρτήσεις που δύναται να εμφανισθούν στο στρατιωτικό προσωπικό και ο τρόπος αντιμετώπισης αυτών και τέλος το πως η κλιματική αλλαγή επιδρά στη ψυχική υγεία. Ο Αντιναύαρχος ε.α. Σπυρίδων Κονιδάκης ΠΝ, παρουσίασε και ανέλυσε την ψυχολογική κατάσταση και το εργασιακό στρες που βίωσε από τη θέση του Κυβερνήτη του ΤΠΚ «ΣΤΑΡΑΚΗΣ», καθώς και το πλήρωμά του, κατά την περίοδο 28-31 Ιανουαρίου 1996 στα γεγονότα των Ιμίων, όταν ενεπλάκει στο θαλάσσιο έλεγχο της παραπάνω περιοχής, καθώς και στη συμμετοχή του στην έρευνα για διάσωση του πληρώματος του ελικοπτήρου της Φ/Γ NABAPINON, όπως και στις υπόλοιπες αποστολές που του ανατέθηκαν εκείνες τις ημέρες των γεγονότων της περιόδου. Το σεμινάριο κρίθηκε με την ολοκλήρωση των εργασιών του απόλυτα επιτυχημένο. Οι επιμέρους προσεγγίσεις έδωσαν αφορμή για ενδιαφέρουσες ερωταπαντήσεις και γόνιμο διάλογο. Διαπιστώθηκε ότι δεν είναι δυνατό να αποβάλουμε την εργασιακή πίεση, αλλά θα πρέπει να μάθουμε πώς να τη διαχειριζόμαστε και πώς να την χρησιμοποιούμε προς όφελός μας.

19th Common Security and Defense Policy (CSDP) High Level Course (HLC) 2023-2024

Από 17 έως 21 Ιουνίου 2024 πραγματοποιήθηκε στις εγκαταστάσεις της Σχολής υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Κολεγίου Ασφάλειας και Άμυνας (ΕΚΑΑ), το 4ο Σκέλος του 19th Common Security and Defence Policy High-Level Course 2023-2024 'MANUEL MARNN GONZALEZ'. Σκοπός του σχολείου ήταν, η παρουσίαση στους συμμετέχοντες, των κύριων πολιτικών εξελίξεων και τάσεων που αναπτύσσονται στο παγκόσμιο χάρτη όσον αφορά τον τομέα της ασφάλειας για τη βέλτιστη προετοιμασία τους, κατά την ανάληψη των καθηκόντων σε θέσεις ευθύνης των υπηρεσιών και των οργανισμών των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια του σχολείου, οι συμμετέχοντες με τη χρήση περιπτώσεων μελέτης, εξασκήθηκαν επί της διαδικασίας της ολιστικής προσέγγισης, του κύκλου της λήψης απόφασης που ακολουθήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο σχολείο συμμετείχαν 79 αξιωματικοί, διπλωμάτες και προσωπικό των σωμάτων ασφαλείας από κράτη μέλη της ΕΕ.

Εκπαιδευτικές επισκέψεις ΑΔΙΣΠΟ

Επίσκεψη Σχολής στην 110ΠΜ & στο Ρούπελ

Στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων της 21ης ΕΣ, την 16 Μαΐου 2024, σπουδαστές Αξιωματικοί του Πολεμικού Ναυτικού και του Στρατού Ξηράς, είχαν την ευκαιρία να επισκεφθούν στη Λάρισα, την 337Μ και την 390Μ ΜΕΑ/Φ, που εδρεύουν στην 110 ΠΜ και να ενημερωθούν για το επιχειρησιακό τους έργο. Επιπλέον, σπουδαστές Αξιωματικοί του Πολεμικού Ναυτικού και της Πολεμικής Αεροπορίας είχαν την ευκαιρία να επισκεφθούν το οχυρό «ΡΟΥΠΕΛ» όπου τους έγινε ενημέρωση από προσωπικό του 10ου Συντάγματος Πεζικού, καθώς επίσης περιηγήθηκαν στο χώρο του μουσείου και του οχυρού.

Επισκέψεις Ξένων Αποστολών & Προσωπικότητων

European Higher Military Education Working Group (EHMEWG)

Στο πλαίσιο συνεκπαίδευσης όλων των Σχολών Πολέμου της Ευρώπης για ανάπτυξη και καλλιέργεια κοινής αντίληψης των κ-μ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πραγματοποιήθηκε ένα σύνολο συναντήσεων μεταξύ νόμιμων εκπροσώπων των Σχολών, αρχής γενομένης στις 9 Ιουνίου 2022, στην έδρα της Γαλλικής Σχολής Πολέμου. Σε συνέχεια του κοινού αυτού Ευρωπαϊκού θεσμού στις 26 Μαρτίου 2024 στις εγκαταστάσεις της ΑΔΙΣΠΟ έλαβε χώρα η 7η συνάντηση με τίτλο: “European Higher Military Education Working Group (EHMEWG)”. Στην εν λόγω σύσκεψη συζητήθηκαν μεταξύ άλλων θέματα αναφορικά με το κοινό πρόγραμμα σπουδών (curriculum) και την παροχή έκδοση των πιστοποιητικών, υπογεγραμμένων είτε από τα Ινστιτούτα που θα παρέχουν αποκλειστικά και μεμονωμένα συγκεκριμένη ενότητα εκπαίδευσης, είτε από τον Αντιπρόεδρο του ESDC, στην περίπτωση που η κοινή θεματική ενότητα (Common Module) θα εφαρμόζεται από το κολέγιο ως πιλοτικό μάθημα.

Επίσκεψη Υπουργού Άμυνας Κυπριακής Δημοκρατίας

Την Τετάρτη 15 Μαΐου 2024 επισκέφθηκε την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ) ο Υπουργός Άμυνας της Κύπρου, κ. Βασίλης Πάλμας. Τον κ. Υπουργό καλωσόρισε ο Διοικητής της Σχολής, Υποπτέραρχος (Ι) Ευάγγελος Τουρβαλής. Ο κ. Υπουργός παρουσίασε διάλεξη με θέμα «60 χρόνια Κυπριακής Εθνικής Φρουράς» την οποία παρακολουθήσαν οι σπουδαστές της 21ης ΕΣ και στη συνέχεια συνάντησε τους Κύπριους σπουδαστές της Σχολής.

Εκπαιδευτική Επίσκεψη του Royal College of Defence Studies (RCDS) του Ηνωμένου Βασιλείου

Την Πέμπτη 23 Μαΐου 2024, επισκέφθηκε την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ) αντιπροσωπεία σπουδαστών, εκπαιδευτικού και διοικητικού προσωπικού του Royal College of Defence Studies (RCDS) του Ηνωμένου Βασιλείου. Την αντιπροσωπεία καλωσόρισε ο Διοικητής της Σχολής, Υποπτέραρχος (Ι) Ευάγγελος Τουρβαλής. Κατά την διάρκεια της επίσκεψης οι ξένοι σπουδαστές συμμετείχαν στο Σεμινάριο, με θέμα «Γεωπολιτική και Τρέχουσες Εξελίξεις στην Περιοχή», που διοργάνωσε η Σχολή σε συνεργασία με το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ).

Εκπαιδευτική Επίσκεψη του Rakovski National Defence College (RNDC) της Βουλγαρίας

Την Δευτέρα 27 Μαΐου 2024, επισκέφθηκε την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ) αντιπροσωπεία σπουδαστών, εκπαιδευτικού και διοικητικού προσωπικού του Rakovski National Defence College (RNDC) της Βουλγαρίας. Την αντιπροσωπεία καλωσόρισε ο Υποδιοικητής της Σχολής, Ταξίαρχος Σπυρίδων Παπαγεωργίου. Κατά την διάρκεια της επίσκεψης έγινε παρουσίαση της οργάνωσης και του εκπαιδευτικού έργου της Σχολής και ξενάγηση στις εγκαταστάσεις της. Οι ξένοι σπουδαστές είχαν επίσης την ευκαιρία να παρακολουθήσουν από κοντά την ΤΑΑΣ «ΔΙΓΕΝΗΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ» και το Διεθνές Σχολείο AMT 2a.

Επισκέψεις Στρατιωτικής Ηγεσίας

Επίσκεψη Υφυπουργού Εθνικής Άμυνας

Ο Υφυπουργός Εθνικής Άμυνας, κ. Ιωάννης Κεφαλογιάννης, την Τρίτη 18 Ιουνίου 2024, επισκέφθηκε την ΑΔΙΣΠΟ, όπου τον υποδέχτηκε ο Διοικητής της Σχολής Υποπτέραρχος (Ι) Ευάγγελος Τουρβαλής. Στην διάρκεια της επίσκεψης ο Υφυπουργός ενημερώθηκε για την οργάνωση, το ρόλο, την αποστολή, τις προοπτικές και τις δραστηριότητες της Σχολής καθώς επίσης και το επίπεδο γνώσεων και τους στόχους της διακλαδικής εκπαίδευσης που παρέχει η ΑΔΙΣΠΟ. Ο Υφυπουργός στον χαιρετισμό που απεύθυνε προς το προσωπικό και τους σπουδαστές της Σχολής, τόνισε την ιδιαίτερη βαρύτητα και έμφαση που δίνεται από την Πολιτική Ηγεσία του Υπουργείου στην εκπαίδευση των στελεχών, που αποτελεί κρίσιμο πολλαπλασιαστή ισχύος για τις Ένοπλες Δυνάμεις καθώς και κύριο άξονα της Αμυντικής Πολιτικής του Υπουργείου.

Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΕΘΑ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 21ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Παρασκευή 14 Ιουνίου 2024 επισκέφθηκε την Σχολή ο Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας, Στρατηγός Δημήτριος Χούπης, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Προκλήσεις - Επιλογές - Προοπτικές ΓΕΕΘΑ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΝ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 21ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Πέμπτη 13 Ιουνίου 2024, επισκέφθηκε τη Σχολή ο Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Ναυτικού, Αντιναύαρχος Δημήτριος - Ελευθέριος Κατάρας ΠΝ, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Κύρια Θέματα, Προκλήσεις, Προοπτικές, και Στρατηγικοί Στόχοι του ΓΕΝ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΑ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 21ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Δευτέρα 17 Ιουνίου 2024 επισκέφθηκε την Σχολή ο Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Αεροπορίας, Αντιπτέραρχος (Ι) Δημοσθένης Γρηγοριάδης, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Προκλήσεις - Επιλογές - Προοπτικές ΓΕΑ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη Αρχηγού ΓΕΣ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 21ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Τρίτη 25 Ιουνίου 2024 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Στρατού, Αντιστράτηγος Γεώργιος Κωστίδης, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Στόχοι - Έργο - Προοπτικές - Επιδιώξεις ΓΕΣ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Διεξαγωγή της άσκησης «ΑΤΛΑΣ»

Την Πέμπτη 11 Απριλίου, διεξήχθει η άσκηση «ΑΤΛΑΣ» (Σχέδιο Εκκενώσεως Κτηριακών Εγκαταστάσεων), με τη συμμετοχή του στρατιωτικού και πολιτικού προσωπικού της Σχολής (μόνιμη δύναμη και εκπαιδευόμενοι) και της Υπομονάδας Υποστήριξης.

Πασχαλινή εκδήλωση 1^{ου} Ενιαίου Ειδικού Επαγγ. Γυμνασίου-Λυκείου Ανατ. Θεσσαλονίκης

Την Πέμπτη 25 Απριλίου 2024, οι μαθητές του 1ου Ενιαίου Ειδικού Επαγγελματικού Γυμνασίου-Λυκείου Ανατολικής Θεσσαλονίκης, πραγματοποίησαν Πασχαλινή Εκδήλωση στο αμφιθέατρο της ΑΔΙΣΠΟ, την οποία παρακολούθησαν οι σπουδαστές και η μόνιμη δύναμη της σχολής. Ακολούθησε καλλιτεχνικό Bazaar με χειροποίητες δημιουργίες των μαθητών.

Προσκυνηματική Επίσκεψη στο Όρος

Από το Σαββάτο 25 έως και την Δευτέρα 27 Μαΐου, η Σχολή πραγματοποίησε προσκυνηματική επίσκεψη σε 12 Ιερές Μονές του Αγίου Όρους, με την συμμετοχή 25 στελεχών της μόνιμης δύναμης και 131 εκπαιδευομένων στελεχών.

Τελετή Αποφοίτησης 21^{ης} Εκπαιδευτικής Σειράς ΑΔΙΣΠΟ

Την Παρασκευή 28 Ιουνίου 2024, πραγματοποιήθηκε στην έδρα της Σχολής, η τελετή απονομής των Πτυχίων Διακλαδικού Επιτελούς στους αποφοίτους σπουδαστές της 21ης Εκπαιδευτικής Σειράς. Η απονομή των πτυχίων στους αποφοίτους έγινε από τον Υφυπουργό εσωτερικών, αρμόδιο για θέματα Μακεδονίας Θράκης, κύριο Κωνσταντίνο Γκιουλέκα. Στην τελετή παρέστησαν, θρησκευτικές, πολιτικές, προξενικές, ακαδημαϊκές και στρατιωτικές αρχές, καθώς επίσης συγγενείς και φίλοι των αποφοίτων. Συνολικά αποφοίτησαν 272 Αξιωματικοί: 125 του Στρατού Ξηράς, 48 του Πολεμικού Ναυτικού, 61 της Πολεμικής Αεροπορίας, 1 της Ελληνικής Αστυνομίας, 1 του Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής, 1 του Πυροσβεστικού Σώματος, 29 Αξιωματικοί της Κυπριακής Δημοκρατίας, καθώς επίσης και 6 Αξιωματικοί ξένων χωρών και συγκεκριμένα 2 από την Αραβική Δημοκρατία της Αίγυπτου, 2 από την Ομοσπονδία της Βοσνίας Ερζεγοβίνης, από το Χασεμιτικό Βασίλειο της Ιορδανίας και 1 από το Βασίλειο της Σαουδικής Αραβίας.

Η Βιβλιοθήκη μας

Η στήλη με τις βιβλιογραφικές - αναγνωστικές προτάσεις από το σύνολο των τίτλων που διαθέτει η βιβλιοθήκη της Σχολής

Τίτλος: Δημόσια Διπλωματία

Συγγραφέας: Ινώ Αφεντούλη

Εκδόσεις: ΕΥΡΑΣΙΑ

Τι είναι σήμερα η διπλωματία; Η ανάπτυξη και καλλιέργεια διακρατικών σχέσεων από τους επιφορτισμένους με αυτό το καθήκον δημόσιους λειτουργούς; Συναντήσεις και διαβουλεύσεις μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας; Επαναλαμβανόμενα πληκτικά κοκτέιλ πάρτυ; Ή μια λειτουργία που υπόκειται συνεχώς στη βάση της δημοσιότητας και την αδηφάγο διάθεση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης;

Το «παγκόσμιο χωριό» επέβαλε τους κανόνες του και στην πιο ευγενή έκφραση κρατικής κυριαρχίας, αυτήν που συνιστά συστατικό στοιχείο της *raison d'état*. Σήμερα, συμφωνούν οι μελετητές του φαινομένου, δεν υπάρχει διπλωματία χωρίς επικοινωνία. Η επικοινωνία αναδεικνύεται σε στοιχείο

ισχύος στις διεθνείς σχέσεις και έχει προστεθεί ισότιμα στους παραδοσιακούς δείκτες που τεκμηριώνουν τη δύναμη και επιρροή κρατών, καθώς και των διακρατικών και υπερεθνικών οντοτήτων.

Τα χαρακτηριστικά, τις διαστάσεις και τις επιπτώσεις της εξέλιξης αυτής στις διεθνείς σχέσεις επιχειρεί να παρουσιάσει η παρούσα έκδοση. Αναλύονται οι βασικές παράμετροι άσκησης δημόσιας διπλωματίας ως μιας πτυχής ενισχυτικής της επιτυχούς εξωτερικής πολιτικής. Παρουσιάζονται τα επικοινωνιακά μοντέλα μεγάλων και μικρότερων κρατών και διεθνών οργανισμών, όπως και η σχέση μεταξύ δημόσιας διπλωματίας και στρατηγικής επικοινωνίας. Τέλος, σκιαγραφούνται οι όροι χάραξης μιας αποτελεσματικής επικοινωνιακής στρατηγικής για την Ελλάδα, χωρίς να αγνοούνται οι επιπτώσεις της τεχνολογικής εξέλιξης στην άσκηση επιρροής στην κοινή γνώμη καθώς και οι κίνδυνοι για τη δημοκρατία και το φιλελεύθερο αξιακό μοντέλο. (Από την παρουσίαση στο οπισθόφυλλο του βιβλίου)

Συγγραφέας

Η Ινώ Αφεντούλη είναι Εκτελεστική Διευθύντρια του Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων του Παντείου Πανεπιστημίου. Διαθέτει πολύχρονη εμπειρία στις διεθνείς σχέσεις, την ευρωπαϊκή και την εξωτερική πολιτική, τη δημόσια διπλωματία και τη στρατηγική επικοινωνία. Υπηρέτησε επί δυο δεκαετίες (2002-2022) ως υπεύνη προγραμμάτων της Διεύθυνσης Δημόσιας Διπλωματίας του ΝΑΤΟ, στην έδρα του Οργανισμού στις Βρυξέλλες. Με την ιδιότητα αυτή είχε την ευθύνη του σχεδιασμού και της εφαρμογής της επικοινωνιακής πολιτικής της Ατλαντικής Συμμαχίας στις χώρες μέλη της νότιας πτέρυγας (Ελλάδα, Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία) και στις χώρες εταίρους στον Καύκασο και την Κεντρική Ασία.

Σπούδασε Νομικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στις Πολιτικές Επιστήμες και την Πολιτική Επικοινωνία στα Πανεπιστήμια Paris I-Sorbonne και Paris II. Διετέλεσε γενική γραμματέας του Ευρωπαϊκού Δικτύου Ελληνίδων Δημοσιογράφων, μέλος του ΔΣ της Ένωσης Πολιτών για την Παρέμβαση, ιδρυτικό μέλος του Ελληνο-Ισραηλινού Φόρουμ, καθώς και του Ελληνο-Τουρκικού Φόρουμ.

Κατά τη διάρκεια της δημοσιογραφικής της σταδιοδρομίας (1985-2001), έχει συνεργαστεί με έντυπα και οπτικοακουστικά ΜΜΕ (εφημερίδες Καθημερινή, Μεσημβρινή, Αυγή, Ρ/Σ 9.84 και ΣΚΑΙ, το Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων, την ελληνική έκδοση του Economist Intelligence Unit, το περιοδικό Οικονομικός Ταχυδρόμος) και συμμετείχε σε σειρά συνεδρίων, ημερίδων και εκδηλώσεων σε #Ελλάδα και εξωτερικό.

Για την προσφορά της στην προώθηση της ευρωπαϊκής ιδέας, έχει τιμηθεί από την Ένωση Ευρωπαίων Δημοσιογράφων με το Βραβείο Καλλιγά (2001) και ήταν η Ελληνίδα υποψήφια για το βραβείο Γυναίκας της Ευρώπης (2000).

Τίτλος: Γιατί ο πόλεμος στην Ουκρανία αλλάζει τον Κόσμο

Συγγραφέας: Σταύρος Λυγερός, Σωτήρης Δημόπουλος

Εκδόσεις: ΠΑΤΑΚΗ

Το παρόν βιβλίο στην πραγματικότητα είναι δύο βιβλία σε συσκευασία ενός. Το Πρώτο Μέρος με τίτλο «Γιατί ο πόλεμος στην Ουκρανία αλλάζει τον Κόσμο», γραμμένο από τον δημοσιογράφο και συγγραφέα Σταύρο Λυγερό, είναι μια μελέτη για τη γεωπολιτική, διπλωματική, στρατιωτική και γεωοικονομική διάσταση της ουκρανικής κρίσης.

Το συμπέρασμα της μελέτης είναι ότι αυτός ο πόλεμος, όποια κι αν είναι η κατάληξή του, θα αλλάξει ποιοτικά το διεθνές σύστημα, ο Κόσμος θα είναι γεωπολιτικά και γεωοικονομικά διαφορετικός. Είναι ορατή διά γυμνού οφθαλμού η διαδικασία μετάβασης από τη σημερινή παγκοσμιοποίηση σε έναν νέο διπολισμό, όπου στη μία πλευρά θα είναι η Δύση και στην άλλη το αναδυόμενο ευρασιατικό πλαίσιο.

Ο πόλεμος στην Ουκρανία ήταν προϊόν της υποφώσκουσας αυτής τάσης, αλλά η εκδήλωσή του επιταχύνει και ριζοσπαστικοποιεί τις εξελίξεις. Με αυτή την έννοια, θα έχει πολύ μεγαλύτερη επίπτωση από όση είχαν οι μεγάλοι πόλεμοι μετά το 1945 (Κορέα, Βιετνάμ, Αφγανιστάν, Ιράκ).

Το Δεύτερο Μέρος με τίτλο «Οι περίπλοκες σχέσεις Ουκρανών-Ρώσων στην Ιστορία», γραμμένο από τον δρ Σωτήρη Δημόπουλο (πτυχιούχο του Πανεπιστημίου του Κιέβου) είναι η μοναδική μελέτη στην ελληνική Βιβλιογραφία για το πώς διαμορφώθηκαν οι όποιες φυλετικές και εθνικές ταυτότητες στον γεωγραφικό χώρο της Ουκρανίας κατά τη διάρκεια της τελευταίας χιλιετίας, αφότου δηλαδή αρχίζουν να συγκροτούνται στην περιοχή κάποια προπλάσματα κρατικής οντότητας.

Αν και σαφώς διακριτές, οι δύο μελέτες είναι συμπληρωματικές, με την έννοια ότι τα σύγχρονα γεγονότα αποκτούν ερμηνευτική πληρότητα εντασσόμενα στο ιστορικό πλαίσιο τους. Μπορεί έτσι ο αναγνώστης να κατανοήσει την πολυπλοκότητα και τις διακυμάνσεις που χαρακτηρίζουν τις σχέσεις των σημερινών εμπολέμων αναλαμβάνοντας ότι η έννοια της «ουκρανικότητας» μέχρι και πριν από μερικά χρόνια δεν είχε το ίδιο περιεχόμενο και γεωπολιτικό πρόσημο για όλους τους Ουκρανούς. (Από την παρουσίαση στο οπισθόφυλλο του βιβλίου)

Συγγραφείς

Ο Σταύρος Λυγερός γεννήθηκε στην Αθήνα το 1953. Σπούδασε Μαθηματικά στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές Διεθνών Σχέσεων και Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων στη Σχολή Ανωτάτων Σπουδών (Icole des Hautes Itudes) στο Παρίσι. Ήταν μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής στην εξέγερση του Πολυτεχνείου τον Νοέμβριο του 1973.

Είναι συγγραφέας πολλών βιβλίων. Ενδεικτικά αναφέρονται εδώ: Φοιτητικό κίνημα και ταξική πάλη στην Ελλάδα (1977, 2 τόμ., εκδόσεις Στοχαστής). Εν ονόματι της Μακεδονίας ο διπλωματικός πόλεμος για το όνομα (2008, εκδόσεις Λιβάνη), Από την κλεптоκρατία στη χρεοκοπία (2011, Εκδόσεις Πατάκη), Μετά τον Ερντογάν τι; (από κοινού με τον Κώστο Μελά, 2013, Εκδόσεις Πατάκη), Κυπριακό: Η αιρετική λύση (2014, Εκδόσεις Πατάκη), Η ισλαμική τρομοκρατία (2016, Εκδόσεις Πατάκη), Η εισβολή των αμάχων (2016, Εκδόσεις Πατάκη). Έχει συμμετάσχει στη συγγραφή συλλογικών τόμων και έχει γράψει δεκάδες μελέτες για τις διεθνείς σχέσεις, την ευρωπαϊκή ενοποίηση, καθώς και για θέματα ελληνικής εξωτερικής και εσωτερικής πολιτικής.

Εργάζεται ως δημοσιογράφος-αναλυτής σε εφημερίδες, ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς. Το 2017 ίδρυσε και από τότε διευθύνει τον ενημερωτικό ιστότοπο SLpress.gr.

Ο Σωτήρης Δημόπουλος είναι πτυχιούχος της Σχολής Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου του Κιέβου και Διδάκτωρ Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου με θέμα διατριβής «Το εθνικό ζήτημα της ΕΣΣΔ κατά τον Μεσοπόλεμο - Η περίπτωση της Αζοφικής». Εργάζεται ως πολιτικός αναλυτής, ενώ παράλληλα αρθρογραφεί για θέματα εξωτερικής πολιτικής, διεθνών σχέσεων, ιστορίας και γεωπολιτικής. Είναι συγγραφέας του βιβλίου Διάλογος με την Ιστορία: Κείμενα για την ιστορία και το εθνικό ζήτημα και έχει μεταφράσει το βιβλίο του Ρώσου φιλόσοφου Νικολάι Μπερντιάεφ, Το νόημα της Ιστορίας (2021). Επίσης, έχει επιμεληθεί την έκδοση των ποιημάτων του Ουκρανού ελληνιστή και γλωσσολόγου Αντρέι Μπελέτσκι (2019).

Διπλωματία

“Το να μη λες τίποτα, ειδικά όταν μιλάς, είναι η μισή τέχνη της διπλωματίας”

Γουίλ Ντυράν, Αμερικανός ιστορικός & φιλόσοφος (1885-1981)

“Διπλωμάτης είναι κάποιος που θυμάται τα γενέθλια μιας γυναίκας και ξεχνά την ηλικία της”

Robert Frost, Αμερικανός ποιητής (1874-1963)

“Διπλωματία είναι η τέχνη να επιτρέπεις στον άλλο να κάνει το δικό σου”

David Frost, Βρετανός δημοσιογράφος (1939-2013)

“Ο καλός διπλωμάτης θυμάται πάντα αυτό που πρέπει να ξεχνάει”

Χάρολντ Μακμίλλαν, Βρετανός πρωθυπουργός (1957-1963) (1894-1986)

“Διπλωματία χωρίς όπλα είναι σαν μουσική χωρίς όργανα”

Φρειδερίκος Β΄ (ο Μέγας), Αυτοκράτωρ της Πρωσίας (1740-1786) (1712-1786)

“Η μετριοπάθεια είναι προσόν μόνο όταν οι άλλοι αντιλαμβάνονται ότι έχεις και άλλες επιλογές”

Χένρυ Κίσιγκερ, Αμερικανός ΥΠΕΞ (1923-2023)

“Ένας διπλωμάτης που λέει «ναι» εννοεί «ίσως», ένας διπλωμάτης που λέει «ίσως» εννοεί «όχι» και ένας διπλωμάτης που λέει «όχι» δεν είναι διπλωμάτης”

Ταλεϋράνδος, Γάλλος Υπουργός Εξωτερικών (1754-1838)

“Αυτός που έχει μάθει να διαφωνεί χωρίς να γίνεται δυσάρεστος έχει ανακαλύψει το πολυτιμότερο όπλο ενός διπλωμάτη”

Robert Estabrook, εκδότης εφημερίδας (1918-2011)

“Διπλωμάτης είναι κάποιος που θα σου πει να πας στον διάολο και εσύ θα ανυπομονείς για το ταξίδι”

Caskie Stinnett, συγγραφέας (1890-1975)

ΑΔΙΣΠΟ

ΑΝΩΤΑΤΗ

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ

ΣΧΟΛΗ

ΠΟΛΕΜΟΥ

Αποστολή ΑΔΙΣΠΟ

Αποστολή της Α.Δ.Σ.ΠΟ. είναι η παροχή διακλαδικής εκπαίδευσης σε ανώτερους αξιωματικούς των τριών κλάδων και των Κοινών Σωμάτων (Κ.Σ.) των Ενόπλων Δυνάμεων (Ε.Δ.), σε αξιωματικούς της Ελληνικής Αστυνομίας (ΕΛ.ΑΣ.), του Πυροσβεστικού Σώματος (Π.Σ.) και του Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής (Λ.Σ. - ΕΛ. ΑΚΤ.), καθώς και σε αξιωματικούς ξένων κρατών, επί στρατιωτικών και ακαδημαϊκών θεμάτων, συναφών με τα καθήκοντα που θα αναλάβουν να εκτελέσουν μετά την αποφοίτησή τους.

